

Bulletin slovenskej advokácie

„Zmluvná limitácia“
exekúcie
na obchodný podiel

Námietka
premlčania a rozpor
s dobrými mravmi

Aktuálne otázky
náhrady mzdy
pri neplatnom
skončení pracovného
pomeru a náhrady
mzdy za nevyčerpanú
dovolenku

Náhrada trov
právneho zastú-
penia poisteného
vyplatená z PZP

Cenová doložka

Prístup k leniency
podkladom



AKTUÁLNE

- 2 **ROZHOVOR**
Bulletin je prínosom pre vzdelávanie, informovanie a formovanie právnického myslenia v našej krajine
- 3 Publikačná súťaž Bulletinu slovenskej advokácie
- DISKUSIA**
- 4 Kedy žiadať zápisnicu o pojednávaní?
- 5 K zastaveniu konania v dôsledku nezloženia preddavku na trovy konania v odvolacom konaní

ČLÁNKY, ŠTÚDIE

- 8 „Zmluvná limitácia“ exekúcie na obchodný podiel
JUDr. Jakub Löwy
- 14 Námiетка premlčania a rozpor s dobrými mravmi
JUDr. Peter Strapáč, PhD., JUDr. Marián Ďurana, PhD.
- 23 Aktuálne otázky náhrady mzdy pri neplatnom skončení pracovného pomeru a náhrady mzdy za nevyčerpanú dovolenku
Mgr. Alexandra Čapkovičová, Mgr. Peter Kotira
- 32 Náhrada trov právneho zastúpenia poisteného vyplatená z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla
JUDr. Michal Brož
- 38 Cenová doložka
JUDr. Martin Husár, D.E.S.
- 46 Prístup k leniency podkladom
Mgr. Emília Naďová, LL.M.
- JUDIKATÚRA**
- 52 Otázka obmedzenia slobody náboženstva vytýčením pojednávania na deň korešpondujúci s náboženským sviatkom
Mgr. Michaela Chládeková

ADVOKÁCIA

- SAK**
- 56 Zo zasadnutia predsedníctva SAK
- 58 Ohliadnutie za Dňom advokácie 2013
- 65 Účelnosť a hospodárnosť postupu advokáta
- 67 Pýta(j)te sa predsedníctva
- ZAHRANIČIE**
- 68 Povinnosť advokáta uvádzať pravdivé skutočnosti v rámci exekučného konania
- 70 Správa zo zasadnutia Stáleho výboru CCBE
- 71 *Bulletin advokacie* prináša...

ZAUJÍMAVOSTI

- 73 **LITERATÚRA**
Notárstvo na Slovensku 1874 – 1993
JUDr. Peter Kerecman, PhD.
- 74 Historická mozaika
JUDr. PhDr. Stanislav Balík



Vážené kolegyne,
vážení kolegovia,

pred šiestimi rokmi ma oslovila skupina o niečo starších advokátov s otázkou, či by som nemal záujem pôsobiť v orgánoch komory. Pobavilo ma to, bol som v tom čase členom komory sotva pol roka. Asi na tretí pokus som privolil. Neľutujem, a môžem len dúfať, že ani vy nie.

Zažil som dve rôzne predsedníctva, odlišné nielen v ambíciách, ale aj v skúsenosti a štýle práce. Podstatné však bolo v oboch partiách prítomné rovnako: dobrá vôľa ponúknuť členom komory kvalifikované zastúpenie v tzv. funkcionárskej robote. Pamätám si dodnes, ako sme sa občas nahlas pochytili o tej či onej otázke, či už išlo o matriku, o pozastavenie výkonu advokácie alebo o stanovisko k vnútorným predpisom. Vždy ale všetci do jedného vedení úmyslom pochopiť a uchopiť to, čo tvorí jadro našej profesie: nezávislé poskytovanie odbornej pomoci ľuďom, ktorí ju potrebujú. A hoci sme sa aj často nezhodli, nikdy sme navzájom nespochybňovali dobrý úmysel toho druhého.

V dnešnej dobe je to vzácnosť. Nesúhlas sa na Slovensku často považuje za osobný útok, iný názor za zradu. Ale práve preto, že my, advokáti, sa často stretávame v súdnych sieňach, pretože vieme, aké otvorené vie byť právo rôznym významom, dokážeme spolu aj v polemike komunikovať vecne a s cieľom slúžiť tým, ktorých zastupujeme. Veľmi nám táto schopnosť práve v týchto zložitých časoch pomáha.

Verím na potrebu pravidelnej obnovy tých, ktorí nejaké spoločenstvo dočasne vedú. Po dvoch funkčných obdobiach už preto do predsedníctva kandidovať nebudem. Chcem túto príležitosť využiť na dva odkazy. Prvý adresujem tým, s ktorými som prežil šesť rokov vo vedení komory: ďakujem, veľa som sa od vás všetkých naučil a vždy budem na skúsenosť našej spoločnej cesty spomínať v dobrom.

Druhý odkaz si dovoľím poslať členom komory. Toto je vaša komora, vy ste jej skutoční správcovia, jej pravé jadro. Nebojte sa pýtať si to svoje, neotáľajte s vlastnou aktivitou, neváhajte sa ozvať. Viem totiž jedno. Zastupujú vás ľudia, ktorí majú radi advokátske remeslo, záleží im na jeho dobrej povesti a rozumejú jeho podstate. Nikto z nás nie je dokonalý a ani komore sa nepodarilo všetko, čo sa jej podariť mohlo. Ale nikdy vám neprestane držať chrbát tam, kde ho držať má.

Priatelia, držme si palce. Doba je drsná a ešte len bude, ale súdržnosť a zachovanie spoločného záväzku k étosu našej profesie máme vo vlastných rukách. Prajem nám všetkým, aby to boli ruky poctivé a šikovné.

Radoslav Procházka
podpredseda SAK

K fotografií na obálke

Ocenení advokáti na galavečere v Košiciach 12. apríla 2013. Viac na s. 57. (Foto Vladislav Zigo)

ROZHOVOR

Bulletin je prínosom pre vzdelávanie, informovanie a formovanie právnického myslenia v našej krajine

Rozprávame sa s jedným zo zakladateľov Bulletinu slovenskej advokácie, dlhoročným predsedom a sudcom Ústavného súdu SR, generálnym advokátom Súdneho dvora EÚ, v súčasnosti profesorom na Právnickej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach – **prof. JUDr. Jánom Mazákom, PhD.**



■ **Odborná verejnosť Vás v poslednej dobe vnímala predovšetkým ako generálneho advokáta Súdneho dvora EÚ. Túto funkciu ste prestali zastávať na jeseň minulého roku. Čo pre Vás dané pôsobenie znamenalo z profesionálneho, ale aj z osobného hľadiska?**

Už len o tejto otázke by sme mohli urobiť celý rozhovor. Príčina je prostá. Tých prínosov je a bolo toľko, že narýchlo dokážem vymenovať len najpodstatnejšie. Po prvé, možnosť

pôsobiť v blízkosti veľmi múdrych a skúsených právnikov a nehovorím len o kolegyniach a kolegoch z tzv. starých členských štátov. Po druhé, spôsob práce, uvažovania a argumentovania a pokora pri hľadaní optimálnych právnických riešení. A do tretice. Nikto, ani tí najskúsenejší, si nerobili patent na rozum, naopak, práve oni, hoci patrili k špičke únijnej justície, boli najpozornejší poslucháči iných názorov a spôsoby, akými ich z času na čas vyvracali patrili ľudsky a profesionálne k silným zážitkom. Pokoj a sila dôvodov, žiadne zvyšovanie hlasov, lebo všetci na Súdnom dvore vedia, že krikom sa pravda a spravodlivosť nedá prehlušiť.

■ **V čom zmenil výkon takejto funkcie (ak vôbec) Vaše subjektívne nazeranie na „slovenskú právnu realitu“?**

Azda iba v jednom. Je mi ľúto, že napriek tomu, že slovenské právničky a slovenskí právniky, a je jedno v ktorej právnickej profesii pôsobia, patria k dobrému európskemu štandardu, vo všeobecnosti si nedokážu získať dôveru a podporu širokej verejnosti. Niekde sa stala chyba a pretrváva...

■ **Došlo podľa Vášho názoru medzi slovenskými advokátmi k relevantnému posunu, pokiaľ ide o základnú orientáciu v práve EÚ?**

Ale áno. Myslím, že je to zrejme, najmä ak vezmeme do úvahy výsledky konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky a všeobecnými súdmi. Ved' sú to predovšetkým advokátky a advokáti, ktorí (nehovorím, že všetci) „provokujú“ súdy nápadmi opretými o právo Únie. Považujem to za dobrý a prirodzený trend a, myslím, že vidno aj prvé pozitívne výsledky.

■ **Ako bývalý predseda a sudca Ústavného súdu SR – vnímate naďalej intenzívne jeho vývoj a rozhodovacia činnosť?**

Nuž, ak by som odpovedal záporne, z klamstva by ma usvedčili moje posledné publikačné výstupy, najmä v Justičnej revue.

A to nehovorím o takmer 14 rokoch, ktoré som, ozaj intenzívne, prežil v budovách Ústavného súdu SR. Takže, sledujem rozhodovanie Ústavného súdu SR, iste, nie nejakú systematicky, mám aj iné odborné záujmy, ale dá sa povedať, že všetko podstatné, najmä pokiaľ ide o dotyky s právom Európskej únie, mám zaznamenané. Nejde o nejaké štatisticky významné číslo, ale aj doterajšia judikatúra postačuje na konštatovanie, že ústavný súd je na veľmi dobrej ceste ako uchopiť sofistikovanú problematiku práva Únie.

■ **Ako hodnotíte aktuálne rekodifikačné aktivity v rámci občianskeho procesného práva? Ide o problematiku, ktorá je Vám blízka.**

V roku 1995 ma profesor Bajcura požiadal o napísanie časti rekodifikovaného OSP ustanovujúcej o rozkaznom konaní. Aj som ju napísal. Potom som bol krátko predsedom rekodifikačnej komisie pre OSP, členom rovnakej komisie pre Občiansky zákonník, napísali sa nejaké metodologické úvahy a tak by som mohol pokračovať. Čo tým chcem povedať? Iba jedno. Nejde o aktuálne rekodifikačné snahy, ale o ich pokračovanie. A tie sú, poviem otvorene, nevyhnutné. Samozrejme, to ešte nehovorí nič o dosahovaní cieľa, lebo ako vidno, venujeme sa tomu problému už takmer 20 rokov a bez hmatateľného výsledku.

■ **Legislatívny zámer rekodifikácie OSP už bol prezentovaný širšej verejnosti. Do akej miery sa s ním stotožňujete? Prečítal som ho, ba až preštudoval, veľmi pozorne. Prezradím aj dôvod. Minister spravodlivosti Tomáš Borec ma vymenoval**

za jedného z oponentov tohto zámeru. Výsledok? Usudzujem, že taký materiál, hoci možno mať k nemu, ako ku všetkému, pripomienky, námety a nápady, by mal stačiť na politické rozhodnutie o tom, že na rekodifikáciu OSP už čas dozrel, ba prezrel. Ostatné sa uvidí. Je to len veľmi hrubý náčrt toho, čo by sa chcelo pripraviť a predložiť do legislatívneho procesu.

■ **Pokiaľ ide o Vaše ďalšie profesionálne pôsobenie – neláka Vás návrat k výkonu advokátskej praxe?**

Advokácia patrí k špičkovému uplatneniu sa právničiek a právnikov. Ale to z nej súčasne robí komplikované, ľudsky i odborne náročné povolanie, na ktorého vykonávanie sa necítim. Nie vekom alebo nezaujmom, ale preto, že plný výkon advokácie by ma určite odklonil od akademickej dráhy, ktorú teraz uprednostňujem.

■ **Stáli ste pri zrode Bulletinu slovenskej advokácie a dlhoročne aj pri tvorbe jeho obsahu. Ako vnímate BSA dnes? Čo Vám na jeho stránkach chýba?**

Bulletin slovenskej advokácie vznikol v podstate aj zo vzdoru. Povedali sme si a navzájom sme sa v tom podporovali, že to dokážeme, vydržíme a presadíme sa. No, popravde, niekedy to bolo únavné, spočiatku vidieť skoro v každom čísle tie isté mená a priezviská, ale, podľa mňa, sa to vyplátilo. A dnes? Bulletin je právnický časopis, ktorý je prínosom pre vzdelávanie, informovanie a formovanie právnického myslenia v našej krajine. Čo mi v ňom chýba? Uvítal by som viac analytické články o aktuálnej judikatúre, ktoré by zovšeobecňovali trendy a vývoj rozhodovanie súdov, bez ohľadu na to, o ktoré súdy ide.

Publikačná súťaž Bulletinu slovenskej advokácie

Redakčná rada Bulletinu slovenskej advokácie vyhlásila aj pre rok 2013

XII. ročník publikačnej súťaže

Bulletinu slovenskej advokácie

pre študentov právnických fakúlt, advokátskych koncipientov

a mladých advokátov do 35 rokov

Konkrétnu tému si účastníci súťaže zvolia sami. Podmienkou je aktuálnosť témy z teórie alebo praxe slovenského, európskeho alebo medzinárodného práva. Súťažný príspevok nesmie mať popisný charakter.

Príspevky v rozsahu maximálne 34 000 znakov (vrátane medzier) treba poslať na adresu kancelárie SAK, Kolárska 4, 813 42 Bratislava, resp. e-mailom na ondrisova@sak.sk s označením „Publikačná súťaž BSA“. Termín uzávierky je 30. november 2013.

Porota zložená z členov redakčnej rady Bulletinu slovenskej advokácie príspevky vyhodnotí do konca decembra 2013. Pre autorov sú pripravené finančné ceny, porota má právo cenu neudeliť, resp. zvýšiť odmenu. Ceny budú autorom odovzdané na tradičnom Novoročnom stretnutí právnikov v Bratislave v januári 2014.

DISKUSIA

Kedy žiadať zápisnicu o pojednávaní?

Svoje námety na nové témy, krátke glosy, prípadne stručné a heslovité poznámky do kontaktnej rubriky zasielajte na e-mailovú adresu **office@sak.sk**.
Vaše podnety publikačne spracuje JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.



Nadpísanú tému možno označiť za „evergreen“ advokátskej a najmä koncipientskej praxe. Z určitého nadhľadu sa nepochybne javí ako téma podružná, avšak opakovane sa vyskytujúce podnety, s pravidelným podtónom malicherného konfliktu sudca – koncipient/advokát, potvrdzujú jej pretrvávajúcu aktuálnosť a čiastočne aj relevanciu.

Máloktoľ člen Slovenskej advokátskej komory sa ešte nestretol s tým, že mu sudca na pojednávaní v civilnej veci odmietol vydať zápisnicu, pretože o to nepožiadal pred začatím pojednávania. Prípadne ju následne advokátskemu koncipientovi/advokátovi vydal, avšak s náležitým „poučením“, ktoré za prítomnosti klienta rozhodne nenavodzuje dojem o odbornej spôsobilosti a profesionálnej skúsenosti. Dokonca iba prednedávnom pominuli časy, kedy súd od advokáta vyžadoval, aby pred začatím pojednávania odovzdal zapisovateľke potrebný počet listov papiera, na ktorý má byť zápisnica následne vytlačená. Inak sa advokát na pojednávaní často kópie zápisnice nedočkal.

V súčasnosti je, samozrejme, možné vyhotovovať zápisnicu o pojednávaní prostredníctvom príslušného textového softvéru, čo umožňuje bezprostredné vytvorenie kópie zápisnice pre účastníkov konania, resp. pre ich právnych zástupcov. Tento stav je podmienený evolúciou v oblasti výpočtovej techniky a pretrváva prinajlepšom iba cca dve desaťročia. Pre načrtnutý a pravdepodobne historickým návykom podmienený postup sudcu je preto nevyhnutné analyzovať relevantnú právnu úpravu z obdobia, kedy prichádzalo do úvahy vyhotovenie zápisnice o pojednávaní iba prostredníctvom mechanického písacieho stroja. Technicky navyše nebolo možné zabezpečiť fotokópiu žiadneho listinného dokumentu.

V zmysle § 43 ods. 2 inštrukcie ministra spravodlivosti Slovenskej socialistickej republiky č. 15/1973-L, ktorou sa vydáva Spravovací poriadok pre okresné a krajské súdy (ďalej len „Spravovací poriadok '73“) sa zápisnica píše strojom alebo perom, čitateľne, bez zbytočných škrtoch a tak, aby sa písmo trvale zachovalo. Prečiarknuté miesta musia zostať čitateľné a musí sa vyznačiť kto a kedy zápisnicu opravoval. Za daného stavu techniky prichádzalo do úvahy vyhotovenie „kópie“ zá-

pisnice o pojednávaní iba prostredníctvom tzv. priepisu cez uhľový kopírovací papier, ktorým sa vyhotovili naraz dve alebo viaceré identické znenia zápisnice. Dodatočné vyhotovovanie kópií nebolo technicky možné, takže zápisnica sa spisovala už súčasne s jej ďalšími „kópiami“. Tomu musela predchádzať adekvátna príprava písacieho stroja a jeho príslušenstva pred začatím pojednávania.

Zodpovedajúce danému stavu bolo aj znenie § 44 ods. 4 Spravovacieho poriadku '73, podľa ktorého „Účastníkovi alebo jeho zástupcovi možno na žiadosť vyhotoviť na dodanom papieri súdnu poplatku nepodliehajúci priepis zápisnice bez záhlavia a bez overenia.“. Z technických dôvodov bolo teda nevyhnutné požiadať o priepis zápisnice vopred a odovzdať súdu papier adekvátnych rozmerov, kvality a v potrebnom množstve.

Spravovací poriadok '73 bol zrušený až v roku 1992 vyhláškou MS SR č. 66/1992 Zb. o Spravovacom poriadku pre okresné a krajské súdy. Tento spravovací poriadok však v § 21 obsahoval iba stručnú úpravu o zápisniciach v konaní pred súdom, pričom absentovala akákoľvek zmienka o odpisoch alebo kópiách zápisníc o pojednávaní pre účastníkov a ich zástupcov. Ostal teda zachovaný dovtedajší justičný úzus a sudcovia v mnohých prípadoch dôrazne odmietali vyhotoviť ďalšiu kópiu zápisnice o pojednávaní, pokiaľ o to účastník alebo jeho právny zástupca nežiadal pred začatím pojednávania. Následne nebol tento prístup zriedkavý ani v období, kedy bola zápisnica vyhotovovaná počas pojednávania na počítači a ihneď vytlačená z tlačiarne, čo už ale v zásade nebolo možné racionálne zdôvodniť.

Situáciu mierne komplikoval aj zákon SNR č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch, ktorý v Sadzobníku súdnych poplatkov v čl. III pol. 28 spoplatňoval vyhotovovanie odpisov zápisníc, avšak bez osobitnej poznámky, že poplatku nepodliehajú odpisy zápisníc, ktoré boli vyhotovené priamo na pojednávaní. Dovtedajšie právne predpisy, obsiahnuté vo vyhláške MF SSR č. 142/1984 Zb., ktorou sa vykonáva zákon Slovenskej národnej rady o súdnych poplatkoch (pol. 14 sadzobníka), ako aj tejto vyhláške predchádzajúci zákon č. 116/1966 Zb. o súd-

nych poplatkoch (pol. 11 sadzobníka), totiž nespoplatňovali odpis zápisnice o pojednávaní, ktorý bol vyhotovený priamo prieklepom.

V poradí ďalší spravovací poriadok už precizoval úpravu tejto problematiky do súčasnej podoby. Pri jeho tvorbe boli dôsledne zohľadnené dovtedajšie „problémy“ praxe a bolo prijaté aktuálne znenie § 55 ods. 1 vyhlášky MS SR č. 543/2005 Z. z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špeciálny súd a vojenské sudy (ďalej len „Spravovací poriadok '05“), podľa ktorého „*Ak účastník konania alebo strana v konaní požiada pred začatím alebo v priebehu súdneho pojednávania o kópiu zápisnice o súdnom pojednávaní, súd mu ju vydá bezodkladne po jej spracovaní technickými prostriedkami bezodplatne; ustanovenia osobitného predpisu tým nie sú dotknuté.*“.

To konečne dáva zrozumiteľnú odpoveď na formulovanú otázku. Zápisnicu o pojednávaní možno žiadať kedykoľvek pred začatím alebo počas pojednávania. Takejto žiadosti je súd povinný bezodplatne vyhovieť a zápisnicu po skončení pojednávania žiadateľovi odovzdať. Žiadosť vznesenú po vyhlásení rozhodnutia, ktorým sa pojednávanie končí, t. j. uznesenia o odročení pojednávania, rozsudku, uznesenia o zastavení konania a atď., sudca *lege artis* vybaví v zmysle § 55 ods. 2 Spravovacieho poriadku '05 odkazom na nazretie do súdneho spisu podľa § 44 ods. 1 OSP a § 195 ods. 6 Spravovacieho poriadku '05 a zápisnicu vydá bezodkladne po uhradení vecných nákladov spojených s vyhotovením jej

kópie. Pokiaľ ide o následné vyhotovenie odpisu zápisnice, tento úkon naďalej podlieha poplatkovej povinnosti v zmysle zákona SNR č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov, Sadzobník súdnych poplatkov čl. III, pol. 28.

Ak je zápisnica o pojednávaní vyhotovovaná použitím diktafónu v zmysle § 52 ods. 3 a 4 Spravovacieho poriadku '05, nadiktuje predseda senátu do zápisnice aj počet požadovaných kópií, ak účastníci alebo ich zástupcovia do skončenia pojednávania o kópiu zápisnice požiadali, a následný prepis zápisnice bude žiadateľovi doručený – v súčasnosti najčastejšie elektronicky na ním uvedenú e-mailovú adresu.

Pre úplnosť je nevyhnutné dodať, že v rámci trestného konania sa uplatňuje osobitné ustanovenie prvej vety § 44 ods. 5 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov, podľa ktorého „*Obhajca má právo vo všetkých štádiách trestného konania vyžiadať si vopred kópiu alebo rovnopis zápisnice o každom úkone trestného konania. Orgány činné v trestnom konaní a súd sú povinné mu vyhovieť; odmietnuť môžu len vtedy, ak to nie je z technických dôvodov možné; po odpadnutí technických prekážok sú povinné žiadosti obhajcu vyhovieť. Náklady spojené s vyhotovením kópie alebo rovnopisu je obhajca povinný štátu uhradiť.*“. Citované znenie pritom korešponduje aj s pôvodnou právnou normou, obsiahnutou v § 41 ods. 6 zákon č. 141/1961 Zb. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov. ■

DISKUSIA

K zastaveniu konania v dôsledku nezloženia preddavku na trovy konania v odvolacom konaní

Zákonom č. 388/2011 Z. z. bola vykonaná novela zákona č. 99/1963 Z. z. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „**Občiansky súdny poriadok**“ alebo aj „OSP“). S účinnosťou od 1. januára 2012 naša všeobecná civilná procesná právna úprava (opätovne) pozná inštitút preddavku na trovy konania (§ 141a OSP). V tejto súvislosti je vhodné poznamenať, že konštrukcia zvolená zákonodarcom by mala byť podľa nás čo možno najskôr podrobená skúmaniu súladnosti s Ústavou SR pred Ústavným súdom Slovenskej republiky. Zdá sa, že k uvedenému sa postupne schýľuje.¹

Opodstatnených výhrad k zneniu § 141a OSP je mnoho. Celkovú nekonzistentnosť práce normotvorcu však hrubo podčiarkuje najmä jeho necitlivý a nekompromisný prístup,

ktorý sa prejavuje v následku nezloženia preddavku na trovy konania. Tým má byť podľa poslednej vety § 141a ods. 1 OSP zastavenie konania.² V konaní pred súdom prvého stupňa je dostatočne zrejmé, kto sa má „potrestať“ za nepreukázanie bonity. Zastavenie konania znamená neúspech navrhovateľa. Naskytá sa ale otázka, aké kontúry nadobudne aplikácia § 141a OSP v odvolacom konaní.

Podľa § 211 ods. 2 OSP „*ak tento zákon neustanovuje inak, pre konanie na odvolacom súde platia primerane ustanovenia o konaní pred súdom prvého stupňa*“. Z uvedeného vyplýva, že uplatnenie návrhu podľa § 141a OSP odporcom v odvolacom konaní by malo byť podrobené jedine kritériu primeranosti.

Môžu tak nastať dve situácie. Po prvé, § 141a OSP je možné aplikovať v odvolacom konaní. Po druhé, použitie § 141a OSP je v odvolacom konaní vylúčené.

1. Aplikácia inštitútu preddavku na trovy konania v odvolacom konaní

Pokiaľ by sme pripustili uplatnenie § 141a OSP v odvolacom konaní, otvárajú sa zaujímavé otázky. Aké konanie má súd zastaviť? Má odvolací súd zastaviť iba odvolacie konanie? Alebo bude zastavovať konanie vo veci samej? Právna úprava mlčí.

1.1 Zastavenie odvolacieho konania

Skúmaním dôsledkov naznačených modalít zisťujeme, že zastavenie odvolacieho konania bude vždy znamenať neúspech odvolateľa. Odvolateľom však môže byť tak navrhovateľ, ako aj odporca, nezriedka sú ním obe procesné strany. Ak by bol odvolateľom odporca, návrhom podľa § 141a OSP by podľa naznačeného mohol docieľiť – celkom paradoxne – svoj procesný neúspech. Konkrétne – odporca, odvolateľ navrhne postup podľa § 141a OSP, na výzvu odvolacieho súdu preddavok zloží, pričom navrhovateľ ho nezloží a súd odvolacie konanie zastaví. Právoplatným sa stane rozsudok, proti ktorému sa odporca odvolával, pretože navrhovateľ, ktorý v podstate nemá záujem na prejednávaní odvolania, preddavok na trovy konania nezloží.

Zamýšľaná sankcia v podobe „zastavenia konania“ sa tak v prezentovanom odpútava od svojho pôvodného účelu, ktorým by malo byť zastavenie šikanózných žalôb.³ Výsledkom by sa stal dopredu ťažko predvídateľný dôsledok v podobe zastavenia odvolacieho konania, výlučne na ujmu odvolateľa. Je zrejme namieste takýto procesný postup odmietnuť. Na druhej strane, nie je možné opomíňať, že za procesným neúspechom odvolateľa by v takomto prípade bol najmä sled jeho viacerých úkonov, teda nie nečinnosť (najprv návrh podľa § 141a OSP, následne zloženie preddavku za súčasného nezloženia preddavku navrhovateľom). V sporovom konaní nesie každá procesná strana zodpovednosť za to, akou procesnou taktikou sa snaží docieľiť stanovený výsledok. Nie je priestor na prílišný paternalizmus. Ak teda odvolateľ – odporca, volí procesné úkony, ktoré budú ústiť do jeho neúspechu v spore, nejde o zlyhanie právnej úpravy.

1.2 Zastavenie konania o veci samej

Druhou možnosťou je prijať výklad, že odvolací súd pri aktivácii poslednej vety § 141a OSP zastaví konanie o veci samej. Tým sa vyčerpá účel inštitútu preddavku na trovy konania prezentovaný zákonodarcom – zabrániť šikanóznym žalobám. V danom prípade by zastavenie konania malo negatívne následky vždy pre navrhovateľa.

Situácia je o niečo komplikovanejšia vzhľadom na existenciu rozhodnutia súdu prvého stupňa. Rozhodnutie bolo vyhlásené a týmto okamihom sa stáva pre súd záväzným. V dôsledku podaného odvolania nastúpil suspenzívny úči-

nok a prišlo k odkladu právoplatnosti rozhodnutia. Odvolací súd preto nemôže zastaviť konanie o veci samej bez toho, aby zrušil rozhodnutie súdu prvého stupňa (robí tak napr. v inej procesnej situácii - pri späť vzatí návrhu v odvolacom konaní podľa poslednej vety § 208 OSP). Odvolací súd môže tiež zrušiť rozhodnutie a zastaviť konanie v súlade s § 221 ods. 2 OSP vzhľadom na povahu veci. Ustanovenie § 221 OSP predstavuje taxatívny výpočet prípadov, kedy je odvolací súd oprávnený zrušiť napadnuté rozhodnutie súdu prvého stupňa. Vzhľadom na to, že ide o výpočet vyčerpávajúci, nie je ho možné žiadnym spôsobom rozširovať. Vo výpočte možných spôsobov rozhodnutia o veci odvolacím súdom ale priestor pre zrušenie rozhodnutia prvého stupňa a zastavenie konania pre nezloženie preddavku na trovy konania, nenájdeme.

Ako sme uviedli v predchádzajúcom variante, aj tu platí, že na oprávnenie odvolacieho súdu zrušiť rozhodnutie súdu prvého stupňa by sa žiadala z formálneho hľadiska konkrétna zmienka (zákonná možnosť) o tom, že tak odvolací súd môže urobiť. Pre zachovanie právnej istoty je vhodné, aby boli možnosti, ktorými odvolací súd prejednávanú vec rieši, dané výslovnou uzavretou enumeráciou. Siahaj po analógii pri stanovení spôsobov, akými odvolací súd vec rozhoduje, nie je podľa nás vhodným právnym riešením, akokoľvek jeho potrebu sám zákonodarca svojou nedôslednosťou vyvolal. Z formálneho hľadiska by teda bolo na mieste, aby sme aj takýto postup odmietli.

Napriek vyššie uvedenému, v prospech tohto postupu a na úkor prvej prezentovanej modality sa naskytá viacero argumentov. Predmetom prieskumu v odvolacom konaní je vec sama. Odvolanie je len podnetom a vymedzuje rámec prieskumu. Skúma sa však oprávnenosť uplatneného nároku. Aj sám navrhovateľ vstupuje do odvolacieho konania obhajujúc svoj uplatnený nárok, a to bez ohľadu na výsledok konania pred súdom prvého stupňa.

V tomto smere nemožno opomenúť, že inštitút preddavku na trovy konania sa prejavuje ako nová procesná podmienka. Po aktivácii § 141a OSP súd uplatnený nárok za určitých okolností neprerokuje. Procesné podmienky a ich splnenie súd skúma počas celého konania, nielen počas konania na súde prvého stupňa. Inak povedané, navrhovateľ vstupuje do odvolacieho konania stojac za svojím uplatneným národom. V dôsledku toho musí po aktivácii § 141a OSP na pokračovanie a úspešné skončenie sporu splniť všetky procesné podmienky, vrátane zloženia preddavku na trovy konania. Uvedené platí aj keď k uplatneniu návrhu na zloženie preddavku na trovy konania príde až v odvolacom konaní.

Ako *obiter dictum* sa dá uviesť, že nemožno v úvahách spájať povinnosť zložiť preddavok na trovy konania a povinnosť zložiť súdny poplatok. Poplatkové povinnosti sú konštruované za každé konanie (resp. úkon),⁴ teda za prvostupňové konanie (reprezentované žalobou) a odvolacie konanie (reprezentované odvolaním) samostatne. Preddavok sa však skladá raz za konanie, a to s účinkami až do právoplatného skončenia veci. Nie je dôvod deliť konanie a zastavovať iba jeden jeho celok, ako to je pri nesplnení poplatkových povinností za odvolanie, keď sa zastavuje iba odvolacie konanie.

Preddavok na trovy konania sa neskladá za podanie žaloby (úkon), ale za konanie o veci samej (konanie). Preto by dôsledky z poslednej vety § 141a OSP mali zasiahnuť do konania ako takého, nielen do časti konania vyvolanej procesným úkonom ktorejkoľvek zo strán, teda odvolaním.

Proti nami nastoleným argumentom ale naďalej stojí existencia rozhodnutia súdu prvého stupňa a taxatívne konštruované dôvody pre zastavenie konania v súlade s § 221 OSP.

2. Nepripustnosť návrhu podľa § 141a OSP v odvolacom konaní

Mohlo by sa zdať, že najvhodnejším usporiadaním systému civilného procesu by bolo cez prizmu „primeranosti“ aplikáciu § 141a OSP v odvolacom konaní vylúčiť. Po podaní návrhu odporcom by tak odvolací súd rozhodol o jeho neprípustnosti v odvolacom konaní. Je však úvaha o nedostatku primeranosti aplikácie inštitútu preddavku na trovy konania v odvolacom konaní tou správnou? Na vylúčenie aplikácie § 141a OSP v odvolacom konaní by bolo potrebné viac ako len zistenie, že odvolací súd z formálneho hľadiska nemá vytvorené zákonné predpoklady na dôsledné „zastavenie konania“ či dôsledné „zastavenie odvolacieho konania“.

Na druhej strane, kým sa pred Ústavný súd Slovenskej republiky nedostane prvé podanie vyvolávajúce otázku súladnosti celého § 141a OSP s Ústavou SR, bolo by vhodné okli-

eštiť uplatnenie tohto málo vydareného inštitútu na čo možno najmenší okruh právnych vecí. Práve tomu by najviac slúžil výklad o neprípustnosti použitia § 141a OSP v odvolacom konaní.

Záver

Úvahy opísané vyššie predstavujú len malú časť nejasností, ktoré so sebou inštitút preddavku na trovy konania priniesol. Poukázaním na aktuálnosť tejto problematiky si dovoľíme vyzvať k odbornej diskusii nielen o potrebe zachovania § 141a OSP, ale aj o ďalších „nóvach“, ktoré boli v ostatnom období do civilného procesu nie príliš citlivo začlenené.

Poznámky

- 1 Svedčí o tom najmä odôvodnenie nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky vo veci vedenej pod sp. zn.: I. ÚS 112/2012. Komplexný prieskum ustanovenia však zatiaľ nebol začatý.
- 2 Za predpokladu, že navrhovateľ preddavok v určenej lehote nezložil a odporca ho zložil.
- 3 Bližšie v spoločnej správe výborov NR SR zo dňa 10. 10. 2011.
- 4 K tomu pozri nález Ústavného súdu SR zo dňa 11. 7. 2012 vo veci vedenej pod sp. zn.: PL. ÚS 109/2011.

JUDr. Alexandra Kotrecová, PhD.

Mgr. Kristína Grausová

„Zmluvná limitácia“ exekúcie na obchodný podiel

JUDr. Jakub Löwy

Problém súčasnej legislatívy spočíva najmä v nesúlade legislatívnych štruktúr, v dôsledku čoho sa môže vytvárať pole pôsobnosti pre advokátov a iné subjekty presadzujúce svoje, či cudzie práva a povinnosti. Spomínaná disonancia sa tak odráža v množstve právnych predpisov, ktoré sledujú len vlastný cieľ a nereflektujú na ostatné právne predpisy, či už nižšej alebo vyššej právnej sily.

V predkladanom článku sa pokúsime prezentovať vyššie načrtnutý problém na inštitúte exekúcie na obchodný podiel pomocou nástroja zadaného autorom ako „zmluvná limitácia“ exekúcie na obchodný podiel.

V dnešnej dobe čoraz výraznejšie a intenzívnejšie vystupuje do popredia jedna z primárnych súkromnoprávných zásad, ktorou je zásada autonómie vôle. Hranica, ktorú môžu prekročiť jednotlivé subjekty ako participanti právnych vzťahov sa neustále zmenšuje, čím sa znižuje aj miera ingerencie zásahov štátu. Tieto trendy môžeme dlhodobo sledovať napríklad v občianskoprávných vzťahoch (možnosti modifikácie bezpodielového spoluvlastníctva manželov), ale aj v iných právnych odvetviach.

Zásada autonómie vôle ako jedna z kľúčových zásad súkromného práva nachádza svoj výrazný prejav najmä v obchodnoprávných vzťahoch. Na druhej strane ani ona samotná nemôže platiť absolútne a bezvýnimčne. Jej limity sa začínajú tam, kde súkromnoprávne záujmy narážajú na verejnoprávne záujmy, t. j. pri strete súkromnoprávných a verejnoprávných inštitútov.

Domnievame sa, že nie je vždy na mieste zasahovať do vôle prezentovanej jednotlivými subjektmi tam, kde si tieto chránia svoje vlastné individuálne záujmy. Uvedené je naopak namieste tam, kde by takáto možnosť viedla k zneužívaniu práva a obchádzaniu verejnoprávných záujmov. V takomto prípade musí aj autonómia vôle ustúpiť.

Práve za účelom skúmania vzájomného vzťahu a miery nevyhnutnosti ochrany sme sa rozhodli priblížiť možnosti a mieru limitácie exekúcie na obchodný podiel prostredníctvom ustanovení zakotvených v spoločenskej zmluve alebo zakladateľskej listine, vychádzajúc z kľúčovej hypotézy, že limitácia exekúcie na obchodný podiel je v podmienkach Slovenskej republiky podľa stavu *de lege lata* možná. Východiská sa budeme snažiť hľadať pomocou komparácie, aj v najpodobnejšej právnej úprave k právnej úprave Slovenskej republiky, t. j. v právnom poriadku Českej republiky.



JUDr. Jakub Löwy
je absolvent Fakulty práva
Paneurópskej vysokej
školy.

*V súčasnosti pôsobí ako
advokátsky koncipient.
Je zároveň doktorandom*

*na Fakulte práva Paneurópskej vysokej školy
v študijnom programe Občianske právo
a účastník štúdia LLM in Corporate Law
na Právnickej fakulte Masarykovej univerzity.*

Povaha a obsah obchodného podielu ako sporný predmet právnych vzťahov

Pojem obchodný podiel sa v zaužívanom význame spája s označením majetkovej účasti spoločníka v spoločnosti s ručením obmedzeným. Práve osobitá povaha predmetného inštitútu spôsobuje v praxi určité aplikačné problémy. Skôr, než sa budeme venovať prioritným otázkam, treba si

priblížiť základnú charakteristiku obchodného podielu a vytvoríť základné piliere pre konkrétny rozbor pertraktovaných otázok.

Právnu úpravu obchodného podielu spoločnosti s ručením obmedzeným obsahuje § 114 a nasl. Obchodného zákonníka. Podpornou úpravou pre tento inštitút je nepochybne aj Občiansky zákonník, ako základný súkromnoprávny kódex, najmä v ustanoveniach obsiahnutých vo svojej prvej časti štvrtej hlavy, ktorá sa venuje právnym úkonom, zmluvám a ich uzatváraniu.

Právna úprava obsiahnutá v Obchodnom zákonníku je v značenej miere dispozitívna a možno ju tak meniť najmä spoločenskou zmluvou resp. zakladateľskou listinou, ako základným dokumentom predstavujúcim platformu tohto inštitútu.

Podľa § 114 ods. 1 prvej vety Obchodného zákonníka „*Obchodný podiel predstavuje práva a povinnosti spoločníka a im zodpovedajúcu účasť na spoločnosti*“. V zmysle tohto vymedzenia preto obchodný podiel v spoločnosti s ručením obmedzeným predstavuje súhrn práv a povinností spoločníkov a im zodpovedajúcu účasť na spoločnosti a dopĺňa definíciu obchodného podielu aj o jeho nemajetkovú zložku.

Obchodný podiel v intenciách Občianskeho zákonníka, ktorého právna úprava sa subsidiárne aplikuje na Obchodný zákonník, nie je vecou v súlade s § 118, a zároveň nie je ani právom, nakoľko zákon s ním spája aj povinnosti.

Na strane druhej, vzhľadom na zákonnú dikciu uvedenú v obsahu Obchodného zákonníka možno bez akýchkoľvek pochybností konštatovať, že je spôsobilým predmetom právnych vzťahov. Podľa § 118 ods. 1 Občianskeho zákonníka predmetom občianskoprávných vzťahov sú veci, a pokiaľ to ich povaha pripúšťa, práva alebo iné majetkové hodnoty. Z vymedzenej definície, ako aj z charakteru obchodného podielu samotného možno vyvodíť, že obchodný podiel predstavuje inú majetkovú hodnotu tak, ako je definovaná v § 118 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

Práve v spomínaných intenciách spornosti charakteru obchodného podielu ako predmetu právnych vzťahov sa dlhodobo viedla polemika, či a akým spôsobom je možné v civilnom exekučnom konaní postihnúť obchodný podiel a, či vôbec.

Pri postihovaní obchodného podielu sa postupovalo primerane podľa § 113 Exekučného poriadku postihnutím iných majetkových práv, kde však vznikal reálny aplikačný problém z dôvodu, že obchodný podiel nezodpovedal definíciou vymedzenej v § 113 Exekučného poriadku, keď v prípade obchodného podielu mohlo ísť aj o právo, ktoré patrilo povinnému v exekučnom konaní osobne. Uvedené spôsobilo, že tento spôsob exekúcie sa v praxi takmer vôbec nerealizoval.

Spomínanú spornosť odstránila až novela Exekučného poriadku vykonaná zák. č. 31/2002 Z. z, ktorá do Exekučného poriadku zakotvila § 113b Exekúcia na obchodný podiel, ktorá nadväzovala v časti exekúcie obchodného podielu na zákon č. 500/2001 Z. z. účinný od 1. 1. 2002, ktorým bol novelizovaný Obchodný zákonník.

Primárnym účelom, sledovaným týmto spôsobom exekúcie, je uspokojenie pohľadávky oprávneného postihnutím majetkových práv povinného v obchodnej spoločnosti, ktoré sú obsahom obchodného podielu zodpovedajúce pohľadávke povinného na vyrovnacom podiele resp. podiele na likvidačnom zostatku v rozsahu vymáhanej pohľadávky. Vzhľadom na osobitý charakter obchodného podielu ale dochádza v niektorých prípadoch nepriamo aj k postihnutiu osobných (nemajetkových) práv, ktoré sa viažu na obchodný podiel povinného v spoločnosti.

Kľúčovým majetkovým právom, ktoré postihuje súdny exekútor je pohľadávka povinného voči spoločnosti na vyplatenie vyrovnacieho podielu resp. podielu na likvidačnom zostatku. Práve z dôvodu širokej koncepcie charakteru dispozičných ustanovení, ktoré predmetné upravujú v Obchodnom zákonníku, vznikajú v aplikačnej praxi sporné otázky.

Vyrovňavací podiel najmä so zameraním na spôsob určenia jeho výšky

Ustanovenie § 150 Obchodného zákonníka je špeciálnym k § 61 ods. 2 Obchodného zákonníka, ktoré upravuje vznik práva na vyrovnací podiel, pri zániku účasti spoločníka v spoločnosti za trvania spoločnosti.

Dňom, ktorým vzniká právo na vyrovnací podiel, okrem iného, je deň doručenia exekučného príkazu spoločnosti v prípade exekúcie na obchodný podiel. V tomto prípade sa hodnota rovnajúca sa výške vyrovnacieho podielu vypláť v prospech oprávneného z exekučného konania.

Ustanovenie § 150 ods. 2 Obchodného zákonníka stanovuje spôsob výpočtu vyrovnávacieho podielu. Dané ustanovenie má dispozitívnu povahu a spoločníci si tak v spoločenskej zmluve môžu spôsob výpočtu vyrovnávacieho podielu upraviť inak. V prípade, keď spoločenská zmluva neobsahuje žiadne ustanovenia o spôsobe zistenia výšky vyrovnacieho podielu, vyrovnací podiel sa vypočíta pomerne podľa výšky splatených vkladov jednotlivých spoločníkov.¹

Výška vyrovnacieho podielu sa prednostne určuje spôsobom, ktorý upravuje spoločenská zmluva.²

Platnou právnou úpravou Obchodného zákonníka je tak v súvislosti so širokou mierou dispozitívnosti predmetným ustanovením umožnená „zmluvná limitácia“ výšky vyrovnacieho podielu. Jedinou obmedzujúcou skutočnosťou je, že právo na vyrovnací podiel nemožno vylúčiť absolútne.

Pre porovnanie možno poukázať na právnú úpravu v českom Obchodníkom zákoníku, kde miera dispozitívnosti pri určení výšky vyrovnacieho podielu je do značnej miery obmedzená.

Ustanovenie § 150 ods. 1 českého Obchodního zákoníku je síce špeciálnym k § 61 ods. 2 českého Obchodního zákoníku, ale výpočet vyrovnacieho podielu je stanovený s odkazom na všeobecné ustanovenie o vyrovnacom podiele, ktoré je rigidnejšie a, na rozdiel od slovenskej úpravy, menej dispozitívne.

Pre výpočet výšky vyrovnávacieho podielu nachádzame výkladové pravidlá v odbornej literatúre. Výpočet výše vypořádacího podílu se rozpadá na dvě části: nejprve je nutno stanovit majetkový základ, z něhož se vypočte konkrétní částka pro společníka, jehož účast na společnosti zanikla. Tento majetkový základ se stanoví podle obecného ustanovení § 61 odst. 2 českého Obchodního zákoníku dvěma způsoby, které zákon připouští:

- a) Pro výpočet bude rozhodující účetní evidence a základ pro výpočet velikosti vypořádacího podílu se stanoví z vlastního kapitálu, jehož výše byla zjištěna mezitímní, řádnou nebo mimořádnou účetní závěrkou sestavenou ke dni zániku účasti společníka na společnosti,
- b) Odchylně od výše uvedeného zákonného řešení může společenská smlouva určit, že základem pro výpočet velikosti vypořádacího podílu bude čistý obchodní majetek společnosti, jehož rozsah určí posudek nezávislého znalce ustanoveného soudem.³

V danom prípade máme za to, že aj keď sa § 150 ods. 1 druhá veta českého Obchodního zákoníku javí ako absolútne dispozitívny, systematicky je stále naviazaný na § 61 ods. 2 českého OZ. To znamená, že určenie iného spôsobu výpočtu v spoločenskej zmluve („*nestanoví-li společenská smlouva něco jiného*“) je preddefinované ako spôsob zistenia výšky vyrovnacieho podielu z čistého obchodného majetku na základe posudku znalca ustanoveného súdom.

Dané je možné potvrdiť aj s ohľadom na jednu z novelizácií predmetného ustanovenia. „*Druhá veta zkoumaného ustanovení byla novelou č. 142/1996 Sb. změněna a doplněna dispozitivním dovětkem. Z formulace nebylo jasné, zda dovětek má být vztažen jenom k poslední části věty nebo k celé její předchozí části. Nové znění z roku 2000 dispozitivnost vyjádřilo jasně, ale také ji omezilo jenom na způsob výpočtu v ustanovení popsany*“.⁴

Na základe vyššie uvedených skutočností môžeme konštatovať, že výšku vyrovnávacieho podielu podľa slovenského Obchodného zákonníka prioritne určuje spoločenská zmluva pri absolútnej dispozitívnosti, t. j. vôli spoločníkov. V právnej úprave českého Obchodního zákoníku je táto vôľa spoločníkov zákonom limitovaná odkazujúcim ustanovením.

Vzhľadom na vyššie uvedené máme za to, že na základe slovenskej právnej úpravy nič nebráni tomu, aby si spoločníci v spoločnosti s ručením obmedzeným určili, že výška vyrovnacieho podielu bude stanovená napr. tak, že: „**Vyrovnaní podiel sa rovná splatenému vkladu spoločníka, ktorého účasť v spoločnosti zanikla**“.

Podiel na likvidačnom zostatku najmä so zameraním na spôsob určenia jeho výšky

Ustanovenie § 153 ods. 2 druhá veta Obchodného zákonníka stanovuje spôsob zistenia výšky na likvidačnom zostatku, ktorý je rovnaký ako pri stanovení výšky vyrovnacieho podielu.

Tento podiel sa v zmysle odseku 2 určuje pomerom vkladu, ktorý spoločník splatil, k splateným vkladom všetkých spoločníkov. Spoločenská zmluva môže upravovať aj iné určenie tohto podielu.⁵ Všetky ustanovenia, ktoré upravujú výšku podielu na likvidačnom zostatku sú dispozitívne a umožňujú odchylnú úpravu v spoločenskej zmluve a v stanovách.⁶

1 Majerikova, M. In: OVEČKOVÁ, O. a kol. **Obchodný zákonník. Komentár 1.** 3. vydanie. Bratislava : IURA EDITION, spol. s r. o., 2012, s. 705.

2 Ďurica, M. In: PATAKYOVÁ, M. a kol. **Obchodný zákonník. Komentár.** 3. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 187.

3 Pokorná, J. In: POKORNÁ, J., KOVAŘÍK, Z., ČÁP, Z. a kol. **Obchodní zákoník. Komentář. I. díl.** Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, s. 676 – 677.

4 Pelikánova, I. In: PELIKÁNOVÁ, I. **Komentář k obchodnímu zákoníku. 2. díl.** 3. vydanie. Praha : Aspi Publishing, 2004, s. 114 – 115.

5 Blaha, M. In: PATAKYOVÁ, M. a kol. **Obchodný zákonník. Komentár.** 3. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 455.

6 Ďurica, M. In: PATAKYOVÁ, M. a kol. **Obchodný zákonník. Komentár.** 3. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 188.

Pre porovnanie opätovne poukážeme na právnu úpravu v § 153 českého Obchodního zákoníku, ktorá je obdobná ako slovenská úprava, a preferuje spôsob výpočtu obchodného podielu stanoveného spoločenskou zmluvou. Len pre prípad, že by spoločenská zmluva nestanovila jasné pravidlo pre výpočet podielu na likvidačnom zostatku, treba aplikovať pravidlo všeobecné.

Na základe vyššie uvedenej argumentácie môžeme konštatovať, že výšku podielu na likvidačnom zostatku podľa slovenskej i českej právnej úpravy prioritne určuje spoločenská zmluva pri absolútnej dispozitívnosti, t. j. vôli spoločníkov.

Máme za to, že na základe slovenskej i českej právnej úpravy nič nebráni tomu, aby si spoločníci v spoločnosti s ručením obmedzeným určili, že výška podielu na likvidačnom zostatku bude stanovená napr. tak, že: „*Tento podiel sa rovná vkladu, ktorý spoločník splatil*“.

Exekúcia na obchodný podiel

Exekúcia na obchodný podiel je upravená v § 113b Exekučného poriadku. V súlade s platným právnym stavom je potrebné rozlišovať, či v dôsledku postihnutia obchodného podielu zaniká účasť spoločníka v spoločnosti s ručením obmedzeným alebo nie. Nemalý význam v oboch prípadoch má aj to, či sa na prevod obchodného podielu vyžaduje splnenie osobitých podmienok (napr. súhlas valného zhromaždenia) (tzv. uzavreté spoločnosti), alebo je obchodný podiel voľne prevoditeľný (tzv. otvorené spoločnosti).

Pri konkrétnom spôsobe predajom obchodného podielu exekútor vydá upovedomenie o začatí exekúcie v súlade s § 113b ods. 2 písm. a) Exekučného poriadku, ktoré sa doručuje aj obchodnej spoločnosti.

Procesný úkon exekútora spôsobujúci arrestatórium je príkaz na začatie exekúcie ktorým sa v súlade s § 113b ods. 2 písm. b) a c) Exekučného poriadku zakáže obchodnej spoločnosti, aby spoločníkovi, ktorého podiel má byť v exekúcií postihnutý vyplatila vyrovnací podiel alebo podiel na likvidačnom zostatku. Zároveň zakáže obchodnej spoločnosti udeliť súhlas na prevod obchodného podielu, ak je takýto súhlas v súlade so zakladateľskou listinou alebo spoločenskou zmluvou potrebný.

Po začatí exekúcie na obchodný podiel nie je povinný obmedzený v uplatňovaní ostatných peňažných práv voči spoločnosti, ako je napríklad právo na výplatu zisku alebo právo na výplatu pri znižovaní základného imania. Tieto práva sa môžu stať predmetom exekúcie ako samostatné pohľadávky, ak exekútor určí vykonanie exekúcie aj postihnutím týchto pohľadávok, a to aj za súčasného priebehu exekúcie na podiel.⁷

Po uplynutí lehoty na podanie námietok, ktorá začína plynúť od doručenia upovedomenia o začatí exekúcie alebo potom, ako boli námietky právoplatne zamietnuté vydá súdny exekútor exekučný príkaz. Účasť spoločníka v spoločnosti zaniká doručením exekučného príkazu obchodnej spoločnosti. Tento okamih je rozhodujúci pre to, ktorá účtovná závierka sa použije ako podklad na výpočet výšky vyrovnacieho podielu, pokiaľ spoločenská zmluva alebo zakladateľská listina neustanovuje inak.

V prípade, že exekúcia na obchodný podiel sa realizuje proti jednoosobovej spoločnosti zrušuje sa obchodná spoločnosť z dôvodu, že absentuje jedna z podmienok stanovených zákonom pre obchodné spoločnosti (spoločnosť nemá spoločníka, poprípade ani konateľa) a oprávnenému sa prikáže pohľadávka povinného z titulu jeho podielu na likvidačnom zostatku.

Ak je spoločnosť s ručením obmedzeným v likvidácii, prikazuje sa oprávnenému pohľadávka povinného voči spoločnosti z titulu jeho podielu na likvidačnom zostatku. Rozhodujúcou skutočnosťou pre posúdenie, či má spoločnosť vyplatiť vyrovnací podiel alebo podiel na likvidačnom zostatku, je moment zániku účasti povinného. Ak zánik účasti nastal pred vstupom spoločnosti do likvidácie, ide o prikázanie pohľadávky na výplatu vyrovnacieho podielu, bez ohľadu na neskoršiu likvidáciu.

Autonómia vôle ako predpoklad „Zmluvnej limitácie“

V intenciách nami načrtnutých východísk, v súvislosti s právnou úpravou obsiahnutou v Obchodnom zákonníku, prichádza do úvahy v civilnom exekučnom konaní niekoľko možných situácií

⁷ Tomašovič, M. **Exekučný poriadok s komentárom**. Žilina: Eurokódex, Poradca podnikateľa, spol. s r. o., 2006, s. 175 a nasl.

v závislosti od toho, či sa pohľadávka oprávneného bude uspokojovať z podielu na vyrovnacom zostatku alebo podielu na likvidačnom zostatku.

Ako sme naznačili, na Slovensku bude možná „zmluvná limitácia“ veľkosti podielu na vyrovnacom zostatku. **Doručením exekučného príkazu v prípade viacsobovej spoločnosti zaniká účasť povinného v obchodnej spoločnosti a vzniká mu nárok na výplatu podielu na vyrovnacom zostatku. Obchodná spoločnosť, s odvolaním sa na ustanovenie spoločenskej zmluvy ohľadne výšky vyrovnacieho podielu, vyplatí buď súdnemu exekútorovi alebo priamo oprávnenému podiel na vyrovnacom zostatku v stanovenej výške, čím sa táto exekúcia končí, napr. vo výške stanovenej na základe nami vyššie formulovaného ustanovenia. Súdny exekútor bude musieť rešpektovať takto formulované ustanovenia spoločenskej zmluvy.**

Zo slovenskej právnej úpravy vyplýva možnosť limitácie výšky podielu aj na likvidačnom zostatku. **Z podielu na likvidačnom zostatku sa uspokojuje pohľadávka povinného vtedy, ak spoločnosť v čase doručenia exekučného príkazu resp. po právoplatnosti nariadenia výkonu rozhodnutia už je v likvidácii, ako aj v prípade jednoosobových spoločností, pri ktorých zánikom účasti spoločníka dochádza k ich zrušeniu. V týchto prípadoch tak súd, ako aj súdny exekútor budú viazaní spoločenskou zmluvou alebo zakladateľskou listinou a to vzhľadom na výšku podielu v nej určenej.**

Výhoda poskytnutá osobe podieľajúcej sa na založení spoločnosti

S účinnosťou od 1. 1. 2002 bolo zákonom č. 500/2001 Z. z. do Obchodného zákonníka včlenený § 110 ods. 1 písm. i), ktorý *de lege lata* predstavuje obligatórnu náležitosť spoločenskej zmluvy.

Informácie o poskytnutých výhodách tvoria podstatnú obsahovú náležitosť spoločenskej zmluvy aj vtedy, keď spoločnosť osobám podieľajúcim sa na jej založení alebo na činnostiach smerujúcich k nadobudnutiu oprávnenia na jej činnosť neposkytne žiadne výhody, t. j. v prípade, ak k poskytnutiu výhod nedochádza, spoločenská zmluva bude obsahovať aj, že výhody v zmysle § 110 ods. 1 písm. i) spoločnosť neposkytuje.⁸

V praxi sa toto ustanovenie stalo len akousi obštrukciou vytvárania spoločenskej zmluvy, a ako tzv. „teplé ustanovenie“ sa do spoločenskej zmluvy najčastejšie zvykne zapracovať spôsobom uvedeným vyššie.

V súvislosti s riešením nášho problému dávame do pozornosti práve využitie potenciálu tohto ustanovenia, kedy v súvislosti s dispozitívnosťou Obchodného zákonníka je možné ho využiť v neprospech exekúcie na obchodný podiel.

Predstavme si napríklad nasledovnú formuláciu daného ustanovenia: **„Osobám podieľajúcim sa na založení spoločnosti alebo na činnostiach smerujúcich k nadobudnutiu oprávnenia na jej činnosť sa poskytuje nasledovná výhoda. Pri zrušení spoločnosti s likvidáciou má Osoba (Priezvisko Meno, Titul) nárok na podiel na likvidačnom zostatku. Tento podiel sa rovná čistému obchodnému imaniu podľa § 6 Obchodného zákonníka“.** Zároveň predpokladajme formuláciu v časti spoločenskej zmluvy, ktorá pojednáva o likvidácii tak, ako sme uvideli vyššie, t. j., že **„Tento podiel sa rovná vkladu, ktorý spoločník splatil“.** A na záver pri možnosti prevodu obchodného podielu predpokladajme, že obchodný podiel bol prevedený z osoby, ktorej sa daná výhoda poskytla na tretiu osobu.

V danom prípade máme za to, že exekúcia na obchodný podiel môže byť vedená len do výšky podľa podielu na likvidačnom zostatku, t. j. do výšky vkladu, ktorý spoločník splatil. Zvyšok majetku spoločnosti, ktorý môže predstavovať oveľa vyššiu hodnotu bude tak prináležať osobe podieľajúcej sa na založení spoločnosti alebo na činnostiach smerujúcich k nadobudnutiu oprávnenia na jej činnosť. V tejto súvislosti sme presvedčení, že za účelom odstránenia tohto neželaného stavu by bola potrebná novelizácia Obchodného zákonníka, aj po vzore českého Obchodného zákonníka, avšak za kreovania kogentnosti tohto zákonného ustanovenia.

Záver

Súkromné a verejné právo predstavujú dva samostatné piliere právneho poriadku, ktorých mechanizmus a fungovanie je vybudované na pravidlách obsiahnutých v právnych normách, ktoré ten ktorý kreujú. Ich odlišujúci znak predstavujú tiež rôzne záujmy, ktoré sa nimi sledujú.

8 Majerikova, M. In: OVEČKOVÁ, O. a kol. **Obchodný zákonník. Komentár 1.** 3. vydanie. Bratislava : IURA EDITION, spol. s r. o., 2005, s. 518.

V niektorých prípadoch dochádza k stretu jednotlivých inštitútov, ktoré spadajú do sféry verejného alebo súkromného práva. Z toho dôvodu je nevyhnutné, aby tieto boli tak konzistentné, že sa ich napĺňaním nestratí ich význam a zároveň sa nenaruší záujem sledovaný súkromným alebo verejným právom.

Právne normy upravujúce civilné exekučné konanie sú normami verejnoprávnymi a svojím významom napĺňajú účel verejného záujmu, ktorým je ochrana práv a oprávnených záujmov v súdnom konaní. Obchodné právo je, naopak, právom súkromnoprávnym, kde sú sledované individuálne záujmy subjektov právnych vzťahov v nich vystupujúcich.

Vzájomná nekonzistentnosť a absencia prepojenosti môže vystúpiť niekedy výrazne do popredia, čím sa môže stierať verejný záujem, ktorý by mal byť uprednostňovaný a chránený.

Analýzou relevantných ustanovení Obchodného zákonníka a Exekučného poriadku máme za to, že sme potvrdili platnosť nami formulovaných záverov o možnostiach zmluvnej limitácie exekúcie na obchodný podiel.

V rámci formulovaných záverov sme zároveň načrtli systém, ktorý pri danej „zmluvnej limitácii“ exekúcie na obchodný podiel umožňuje blokáciu exekúcie, a týmto vytvára platformu pre obchádzanie práva.

Pokúsili sme sa zodpovedať nielen formulovaný cieľ, ale načrtnúť aj spôsob, akým tento stav *de lege ferenda* odstrániť resp., akým spôsobom vyriešiť tento neželaný stav tak, aby verejný záujem zostal prioritne chránený. V niektorých prípadoch je totiž nevyhnutné, aby súkromnoprávne záujmy ustúpili verejným záujmom, v opačnom prípade by tak mohlo dochádzať k neželanému stavu obchádzaniu práva. ■

RESUMÉ

„Zmluvná limitácia“ exekúcie na obchodný podiel

V článku poukazujeme na existenciu exaktného problému, ktorý vznikol pri strete právnych predpisov resp. noriem súkromného a verejného práva, t. j. Obchodného zákonníka a Exekučného poriadku. Článok poukazuje na nejednotnosť legislatívneho procesu, pri ktorom dochádza k vytváraniu priestoru pre obchádzanie zákonom stanoveného cieľa exekúcie na obchodný podiel. Právny stav *de lege lata* umožňuje použitie nami zadaného nástroja „zmluvnej limitácie“ exekúcie na obchodný podiel.

SUMMARY

"Contractual Limitation" of the Enforcement of Judgements with Regard to Stock Shares

The author points to the existence of a problem arisen as a result of a clash of legal rules or regulations of private and public law, i.e. Commercial Code and Bailiffs Code. The article points to diversity of the legislative process where the room is made for the circumvention of the purpose of the enforcement of judgements with regard to stock shares as prescribed by virtue of law. *De lege lata* principle enables the application of the instrument of "contractual limitation" of the enforcement of judgements with regard to stock shares as defined by the author.

ZUSAMENFASSUNG

„Vertragliche Limitierung“ der Zwangsvollstreckung in einen Geschäftsanteil

Im Artikel verweisen wir auf das bestehende exakte Problem, das durch die Kollision der Rechtsvorschriften bzw. der Normen des privaten und des öffentlichen Rechtes, d. i. des Handelsgesetzbuches und der Zwangsvollstreckungsordnung, hervorgerufen wurde. Im Artikel wird auf die Uneinheitlichkeit des Gesetzgebungsprozesses hingewiesen, weil demzufolge ein Raum für die Umgehung des gesetzlich vorgesehenen Zwecks der Zwangsvollstreckung in einen Geschäftsanteil geschaffen wird. Der Rechtszustand *de lege lata* ermöglicht die Anwendung des von uns definierten Instrumentes der „vertraglichen Limitierung“ der Zwangsvollstreckung in einen Geschäftsanteil.

Námietka premlčania a rozpor s dobrými mravmi

JUDr. Peter Strapáč, PhD.

JUDr. Marián Ďurana, PhD.

Súdna prax zaznamenala v poslednom čase výrazný posun v názore na otázku, či môže byť námietka premlčania v rozpore s dobrými mravmi. Zatiaľ čo donedávna išlo o nepredstaviteľnú myšlienku, pričom sudy pri hodnotení námietky premlčania zvyčajne dôvodili, že výkon práva vznášať túto námietku nemôže byť v rozpore s dobrými mravmi, dnes už všeobecné sudy takúto možnosť pripúšťajú, o čom nás utvrdzujú aj nedávne rozhodnutia súdov v Slovenskej ako aj v Českej republike.

Úvahy nad otázkou námietky premlčania v rozpore s dobrými mravmi vyvstali najmä v súlade s nálezom Ústavného súdu Českej republiky II ÚS 309/1995, v ktorom ústavný súd vyslovil záver, „že pokiaľ sa všeobecné sudy nezaoberali otázkou súladu prípadného premlčania s dobrými mravmi, došlo v konaní pred nimi k porušeniu čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (čl. 46 Ústavy SR), ktorého podstatou je právo na spravodlivý proces, ako aj čl. 90 Ústavy Českej republiky, ktorá ukladá súdom, aby zákonom ustanoveným spôsobom poskytovali ochranu právam a čl. 95 ods. 1 Ústavy Českej republiky (čl. 144 Ústavy SR), podľa ktorého je sudca pri rozhodovaní viazaný zákonom a teda i ustanovením § 3 Občianskeho zákonníka“. Uvedené rozhodnutie vo svojich dôsledkoch pripustilo možnosť odvrátenia následku, aby v dôsledku uplynutia času a právneho úkonu dlžníka (vznesenia námietky premlčania) nastali vo vzťahu k uplatnenému právu účinky premlčania. Otázku prípadného neprihliadnutia k namietanému porušeniu práva však riešila už staršia literatúra.¹ Sudy sa v tejto súvislosti opätovne a opakovane k uvedenej problematike vrátili s tým, že rozvinuli myšlienky uvedené v citovanom náleze Ústavného súdu ČR a stanovili podmienky, kedy námietka premlčania ako výkon práva v určitých špecifických prípadoch môže podporovať dobrým mravom.

K pojmu dobré mravy

Dobré mravy predstavujú mimoprávne normy správania a predstavujú mimoprávny morálny normatívny systém. Dobré mravy ako nepísané morálne normy samy o sebe nie sú prameňom práva, ale ich normatívnosť a záväznosť sa odvíja od právnych noriem, ktoré na ne odkazujú. Len na základe uvedených blanketných noriem obsiahnutých v písanom práve súkromného práva sa následne dobré mravy, ako nenormatívny systém, stáva súčasťou právneho poriadku a ich dodržiavanie požíva právnu ochranu vrátane ochrany súdnej.

Je nepochybné, že právny predpis dáva dobrým mravom značnú vážnosť a silu, avšak nikde ich nešpecifikuje a nekonkretizuje, čo je do značnej miery logické a správne. Bolo by len veľmi obtiažne vtesnať do písanej právnej normy definíciu morálneho pravidla správania sa, pričom treba prihliadať na to, že aj morálka prechádza svojim dynamickým vývojom, preto takáto definícia by po určitom čase stratila svoju silu, aktuálnosť a opodstatnenosť. Posudzovanie, čo je *boni mores*, čiže v súlade s dobrými mravmi, sa ponecháva súdom.

Čo možno považovať za dobré mravy už vyjadriло množstvo právnych teoretikov a k tejto otázke bolo publikovaných množstvo rozhodnutí súdnych kapacít. Podľa Najvyššieho súdu Slovenskej republiky *dobré mravy (boni mores) patria k zásadám súkromného práva, bývajú užívané ako kritérium obmedzujúce subjektívne práva v ich obsahu alebo častejšie obmedzujúce výkon*

1 Švestka, Češka, Chyský:
**Promlčení a překluz
v československem
právním řádu,**
Praha, Orbis 1967.

2 Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Cdo/191/96 zo dňa 21. 8. 1997.

3 Uznesenie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II. ÚS 249/97 zo dňa 26. 2. 1998.

4 Rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 32 Odo 174/2005 a sp. zn. 32 Cdo 150/2007, zo dňa 26. 9. 2007.

5 Rozsudok Krajského súdu v Brne sp. zn. 15 Co 137/93.

6 Ovečková, O.: **Slušnosť v obchodných vzťahoch.** In: Čechotová, V.: *Dobré mravy v slovenskom súkromnom práve*, Epos. 2005, str. 65.

7 Havel, B.: **Dobré mravy a poctivý obchodný styk.** *Právník*, roč. 139, 2000, č. 1. str. 53.

subjektívnych práv. *Dobré mravy, hoci sú zákonným pojmom, a teda majú funkciu normotvornú, nie sú zákonom definované. Ich obsah spočíva vo všeobecne platných pravidlách morálky, pri ktorých je daný všeobecný záujem ich rešpektovať. Posúdenie konkrétneho obsahu pojmu dobré mravy patrí vždy od prípadu k prípadu sudcovi.*²

Ústavný súd Českej republiky pojem dobré mravy vymedzil nasledovne: *dobré mravy sú súhrnom etických, všeobecne zachovávaných a uznávaných zásad, ktorých dodržiavanie je mnohokrát zabezpečené i právnymi normami tak, aby každé konanie bolo v súlade so všeobecnými morálnymi zásadami demokratickej spoločnosti.*³

Podľa rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 32 Odo 174/2005, *dobré mravy sú skôr meradlom etického hodnotenia konkrétnej situácie a jej súladu so všeobecne uznávanými pravidlami slušnosti a poctivého konania. Rozpor právneho úkonu s dobrými mravmi je potrebné v každom prípade posudzovať individuálne, s prihliadnutím ku konkrétnym okolnostiam konania účastníka v príslušnom období a k jeho vtedajšiemu postaveniu. Súlad s dobrými mravmi musí byť posudzovaný vždy bez ohľadu na to, že obsah bol výsledkom slobodnej dohody medzi účastníkmi a taktiež bez ohľadu na to, kto prípadný rozpor s dobrými mravmi zaviniť alebo či niektorá zo strán bola v dobrej viere.*⁴ Ďalšiu definíciu pojmu dobré mravy, s ktorou sa možno stotožniť, ponúkol Krajský súd v Brne, pričom poukázal na premenlivosť a neustály vývoj pojmu dobré mravy – *dobrymi mravmi spoločnosti je nutné chápať súhrn určitých etických a kultúrnych noriem spoločnosti, z ktorých niektoré sú trvalou a nemennou súčasťou ľudskej spoločnosti, iné spolu so spoločnosťou podliehajú vývoju.*⁵

Jedno z vymedzení dobrých mravov vychádza z rozdielu medzi pojmom morálka a dobré mravy. Podľa tohto názoru *„boni mores je spoločensky uznávaná mienka, ktorá má hodnotiaci charakter, lebo určuje, čo v správaní ľudí je v súlade so všeobecnými morálnymi zásadami. Vo vzťahu k normám morálky, ktoré majú celkom všeobecnú povahu, sú dobré mravy ich konkretizovanejšou podobou v tom zmysle, že sú ustálenými a uznávanými pravidlami správania a hodnotenia ľudského správania“.*⁶ Podľa Bohumila Havla je možné dobré mravy chápať ako *súbor určitých spoločnosťou vytvorených a uznávaných pravidiel slušnosti, ktoré vedú jedinca tak k vzájomnému rešpektovaniu sa navzájom, ako aj k nepoškodzovaniu všeobecných záujmov spoločnosti (v zmysle jej civilizačného zachovania).*⁷

Na základe vyššie uvedeného je nesporné, že dobré mravy sú akýmsi kódexom morálnych pravidiel, ktoré nie sú právnymi normami, ale aj napriek tomu im pozitívne právo prostredníctvom odkazov priznáva svoju vážnosť a právnú relevanciu a snaží sa im poskytovať aj právnú ochranu. Len darmo by sme hľadali zákonnú definíciu pojmu dobré mravy, pretože neexistuje a výklad tohto pojmu zostáva na pleciach teórie a súdnej praxe. Dobré mravy, ako základné morálne normy zachovávané prevažnou väčšinou spoločnosti, tiež podliehajú svojmu prirodzenému vývoju a vývinu, a preto ich vymedzenie je i z praktického hľadiska nemožné. Je len logické, že to, čo bolo pred 40 rokmi neprípustné a amorálne, je dnes bežné a naopak. Tak, ako sa spoločnosť vyvíja, vyvíjajú sa s ňou aj morálne normy ako pravidlá správania sa v spoločnosti. Uvedený názor konštatoval i Najvyšší súd ČR vo svojom rozhodnutí 32 Odo 174/2005, podľa ktorého *dobré mravy netvoria uzavretý a petrifikovaný normatívny systém.*

Občiansky zákonník najširší a najvšeobecnejší odkaz na aplikáciu dobrých mravov obsahuje v ust. § 3 ods. 1, podľa ktorého *„Výkon práv a povinností vyplývajúcich z občianskoprávných vzťahov nesmie bez právneho dôvodu zasahovať do práv a oprávnených záujmov iných a nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi“.* Podľa ust. § 39 Občianskeho zákonníka *„neplatný je právny úkon,*

JUDr. Peter Strapáč, PhD.

je absolvent Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach, kde v roku 2012 ukončil doktorandské



štúdium na katedre obchodného a finančného práva. Pôsobí ako advokát v advokátskej kancelárii JUDr. Stopka, JUDr. Blendovský, JUDr. Strapáč, PhD., s. r. o. so sídlom v Čadci.

JUDr. Marián Ďurana, PhD.

je absolvent právnickej fakulty UMB v Banskej Bystrici, kde v roku 2008 ukončil doktorandské štúdium na katedre obchodného práva.



Na tejto fakulte pôsobí ako odborný asistent na katedre súkromného práva, oddelenie občianskeho práva. Pôsobí aj ako advokát so sídlom v Žiline.

ktorý svojím obsahom alebo účelom odporuje zákonu alebo ho obchádza alebo sa prieči dobrým mravom“.

Výkon práv, v súlade s rímskou zásadou *qui suo iure utitur, neminem laedit, turis enim executio non habet iniuria*, zásadne vylučuje na strane oprávneného subjektu protiprávnosť (nedovolenosť), a tým i prípadné uloženie sankcie.⁸ Ustanovenie § 3 Občianskeho zákonníka však zakotvuje základné podmienky tzv. chráneného výkonu subjektívnych práv. V zmysle teórie súkromného práva takýmito podmienkami je kumulatívne splnenie nasledovných predpokladov:

- existencia práva v dobe výkonu (t. j. aktom aplikácie práva nemôže dôjsť k založeniu neexistujúceho práva alebo povinnosti)⁹
- musí byť uplatnený v súlade so zákonom, byť primeraný s ohľadom na cieľ, ktorý má byť dosiahnutý, a zároveň musí byť v súlade s dobrými mravmi.

Prvý predpoklad výkonu práva je jeho existencia. Bez existencie subjektívneho práva nemôžeme hovoriť o výkone práva, ale o protiprávnom úkone. Z uvedeného vyplýva, že aj § 3 ods. 1 OZ sa môže vzťahovať len na výkon existujúcich práv.

Z hľadiska druhého predpokladu § 3 ods. 1 OZ upravuje, že zákonný rámec výkonu práva nespĺňa taký výkon, ktorý bez právneho dôvodu zasahuje do práv a oprávnených záujmov iných alebo je v rozpore s dobrými mravmi. Subjekt vykonávajúci právo musí jeho výkon realizovať v súlade so zákonom, jeho realizácia musí byť primeraná s ohľadom na cieľ, ktorý má byť dosiahnutý (t. j. nesmie ísť o tzv. šikanózný výkon práva) a musí byť v súlade s dobrými mravmi. V prípade realizácie práva vo vzájomnom strete s iným právom, výkon práva musí byť realizovaný v súlade s kolíznymi normami obsiahnutými v Občianskom práve alebo, ak takýchto kolíznych noriem niet, v súlade so zásadami Občianskeho práva.

Právo a povinnosť ako spoločenská kategória sa realizuje v spoločenskom živote, a preto voľnosť výkonu práva je obmedzená rovnakou možnosťou výkonu práva ostatnými subjektmi práva. Výkon práva, ktorý zasahuje bez právneho dôvodu do práv a oprávnených záujmov iných, je prejavom šikanózneho výkonu práva, t. j. ide o výkon práva realizovaného nie za účelom dosiahnutia určitého, napr. ekonomického, cieľa, ale v úmysle poškodenia (tzv. *dolus coloratus*) iného subjektu. Takýto výkon práva je v rozpore s absolútnym zákazom vyjadreným v § 3 ods. 1 OZ.

Rovnako v rozpore s absolútnym zákazom je výkon práva v rozpore s dobrými mravmi, za výkon ktorého (konanie *contra bonos mores*), či už formou právneho úkonu alebo faktickým správaním, rozumieme také konanie, ktoré sa nachádza v elementárnom rozpore s názorom a mienkou prevažnej väčšiny spoločnosti o otázke, aký by mal byť výkon tohto práva, aby dodržiaval a zachovával morálne a etické zásady spoločnosti. Ide najmä o rešpektovanie hodnôt ako slušnosť, poctivosť, morálka, a pod. Dobré mravy preto predstavujú určitý materiálny korektív, ktorý je potrebné uplatniť v prípade, ak právne predpisy jeho uplatnenie pripúšťajú, najmä z dôvodu, že do obsahu právnych predpisov nie je možné zapracovať všetky situácie, ktoré život priniesie.

Nedodržanie podmienok výkonu práva uvedených v § 3 ods. 1 OZ a prekročenie zákonného rámca výkonu práva predstavuje excés, ktorého následkom je, že takýto výkon práva nemôže požívať právnu ochranu. Vybočenie z rámca zákonných podmienok výkonu práva má za následok, že na inak zákonný výkon práva sa uplatňuje celý rad sankcií. Sankcie, ktoré je možné uplatniť na výkon práva v rozpore s § 3 ods. 1 OZ, sú upravené v rôznych ustanoveniach Občianskeho zákonníka, keďže § 3 Občianskeho zákonníka predstavuje tzv. imperfektnú normu. Vo všeobecnosti sa dôsledky porušenia dobrých mravov môžu prejavíť v absolútnej neplatnosti právneho úkonu, v odňatí oprávnenia súdom, v zrušení právneho vzťahu, subjektívneho práva, v odopretí súhlasu so vznikom právneho vzťahu, ak je takýto súhlas potrebný, alebo v konečnom dôsledku vo vzniku zodpovednosti za škodu spôsobenú úmyselným konaním proti dobrým mravom. Osobitnou sankciou v prípade výkonu práva v rozpore s podmienkami uvedenými v § 3 ods. 1 OZ je odopretie právnej ochrany, čiže nebude možné takýto výkon procesnými prostriedkami vymáhať. Výslovnú právnu úpravu uvedeného inštitútu nájdeme v § 265 ObZ. Neposkytnutie právnej ochrany však nemá za následok zmenu alebo zánik tohto práva, len zánik ochrany. Je zrejmé, že v prípade, ak by výkon práva bol realizovaný právnym úkonom, takýto úkon by bol neplatný.

Treba však podotknúť, že v zmysle § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka nepostačuje akýkoľvek rozpor s dobrými mravmi, alebo akýkoľvek zásah do subjektívnych práv, ktorý nie je celkom v súlade s dobrými mravmi, ale tento zásah musí byť takej intenzity a vážnosti, ktorá je v demokratickej spoločnosti, aj s ohľadom na verejnú mienku, neakceptovateľná. To len potvrdzuje, že

8 Pozri napr. rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR sp. zn 33 Cdo 51/2009.

9 Pozri napr. nález Ústavného súdu I. ÚS 505/99.

v demokratickej spoločnosti platia písané právne normy a nepísané pravidlá správania sa sú len výnimočným inštitútom, ktorým písané právo dáva náležitú vážnosť. Táto vážnosť je vyjadrená v ustanoveniach Občianskeho zákonníka, najmä v § 3 v spojitosti s § 39 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého je neplatný právny úkon, ktorý svojím obsahom alebo účelom odporuje zákonu alebo ho obchádza alebo sa prieči dobrým mravom.

K pojmu premlčanie

Účelom premlčania je obmedzenie práva v čase za účelom stimulácie veriteľa k včasnému uplatňovaniu práva v zmysle zásady právo patrí bdelym (*vigilantibus iura*). Inštitút premlčania súčasne plní funkciu posilnenia právnej istoty účastníkov právnych vzťahov tým, že stimuláciou veriteľa k včasnému uplatneniu práva zabraňuje tomu, aby dlžník nebol ohľadne svojich povinností vystavený po časovo neobmedzenú dobu donucujúcemu zákroku veriteľa (tzv. vynúiteľnosti), spočívajúceho v uplatní práva na súde. Obmedzenie vynúiteľnosti práva posilňuje právnu istotu v tom, že bráni existencii dlhotrvajúcich subjektívnych práv a im zodpovedajúcich povinností, ktoré, najmä pokiaľ ide o ich preukázanie, sú spojené s určitou spornosťou a dôkaznou núdzou. Je možné povedať, že povinnému subjektu je poskytnutá námietka premlčania ako účinná možnosť ochrany pred vyššie uvedenými negatívnymi dopadmi dlhotrvajúcich subjektívnych práv a povinností.

Premlčaniu bola venovaná veľká vážnosť aj v rímskom práve, pomocou premlčania sa kládol dôraz na zabezpečenie právnej istoty, pričom táto povaha zostala inštitútu premlčania zachovaná dosiaľ. Slovenské súkromné právo pred prijatím stredného občianskeho zákonníka, zákon č. 140/1951 Zb., rozlišovalo premlčanie, ktoré spôsobovalo zánik práva (*praescriptio extinctiva*) a premlčanie, na základe ktorého sa právo získavalo (*praescriptio acquisitiva*).

Premlčanie v súčasnej podobe je hmotnoprávnym inštitútom upraveným v § 100 a nasl. Občianskeho zákonníka. Z hľadiska *de lege lata*: *Právo sa premlčí, ak sa nevykonalo v dobe v tomto zákone ustanovenej (§ 101 až 110). Na premlčanie súd prihliadne len na námietku dlžníka. Ak sa dlžník premlčania dovoľá, nemožno premlčané právo veriteľovi priznať. Premlčujú sa všetky majetkové práva s výnimkou vlastníckeho práva. Tým nie je dotknuté ustanovenie § 105. Záložné práva sa nepremlčujú skôr, než zabezpečená pohľadávka. Nepremlčujú sa takisto práva z vkladov na vkladných knižkách alebo na iných formách vkladov a bežných účtoch, pokiaľ vkladový vzťah trvá.*

Ako uvádza Vojčík: „Funkciou premlčania je viesť účastníkov občianskoprávných vzťahov, aby svoje práva včas uplatnili predpísaným spôsobom pred orgánom na to určeným, pokiaľ povinný subjekt nesplnil svoju povinnosť riadne a včas. Stav neistoty, ktorý existuje po nesplnení určitej povinnosti, nemôže trvať donekonečna, a preto zákon vyžaduje od oprávneného subjektu, aby svoje právo uplatnil v stanovenej lehote, a to v premlčacej lehote.“¹⁰

Samotné premlčanie nastáva kumulatívnym pôsobením dvoch predpokladov, a to márnym uplynutím určitého časového obdobia vymedzeného svojím začiatkom a určitým počtom fyzikálnych jednotiek času (uplynutím premlčacej doby), a súčasne neuplatnením práva na súde alebo u iného príslušného orgánu.

Premlčaciu dobu stanovujú kogentné ustanovenia zákona a nemožno ju skrátiť ani predĺžiť, okrem prípadu ustanoveného § 401 Obchodného zákonníka, a obvykle je stanovená počtom rokov, mesiacov. Dĺžka premlčacej doby vždy závisí od konkrétnych okolností prípadu, ktoré sú posudzované objektívne, avšak vo všeobecnosti možno povedať, že všeobecná dĺžka premlčacej doby v občianskoprávných vzťahoch je 3 roky a v obchodnoprávných vzťahoch 4 roky.

Pri omisívnom konaní ako druhom predpoklade vzniku následku premlčania je nerozhodné, či toto opomenutie nastalo v úmyselnom opomenutí uplatnenia práva alebo v neuplatnení práv z nebanlivosti. Rovnako sa neskúma, či opomenutie práva nastalo v dôsledku objektívnej možnosti alebo nemožnosti uplatnenia práva.

Premlčanie samo o sebe nespôsobuje zánik práva, ale bráni len jeho vymáhateľnosti. Právo nezaniká a veriteľ zostáva veriteľom a dlžník dlžníkom i po tom, čo nastalo premlčanie. Právo i povinnosť i naďalej trvajú, vrátane nároku. Účinky premlčania sa prejavujú v možnosti dlžníka prívodiť oslabenie práva tým, že vznesie námietku premlčania po uplynutí premlčacej doby.

10 Vojčík, P.: **Občianske právo hmotné I.**, UPJŠ Košice, r. 2002, str. 168.

Účinným vznesením námietky premlčania dochádza k zániku nároku a súd nemôže uplatnené právo v súdnom konaní priznať, čím sa právo stáva tzv. naturálnou obligáciou. Vznesenie námietky premlčania je oprávnením dlžníka, ktorý ho môže, ale nemusí využiť. Nevyužitím oprávnenia vzniesť námietku premlčania nedochádza k žiadnej zmene a samotné premlčanie priznaniu práva nebráni. Účinky premlčania sa teda prejavujú vo vzniku oprávnenia dlžníka spôsobiť vznesením námietky premlčania (*ope exceptionis*) zánik nároku (vymáhateľnosti), s ktorým je spravidla každé subjektívne právo spojené.

Námietka premlčania predstavuje jednostranný právny úkon dlžníka vykonaný v konaní pred súdom alebo iným príslušným orgánom, ktorým dlžník namieta uplynutie premlčacej doby, ktorého dôsledkom je zánik nároku ako imanentnej zložky subjektívneho práva. Občiansky zákonník k premlčaniu nestanovuje žiadne náležitosti a postačuje samotné vznesenie námietky. Avšak v prípadoch, ak pôjde o kvalifikované vznesenie námietky premlčania, najmä subjektívnych premlčacích lehôt, námietka premlčania by mala obsahovať spravidla tvrdenia o okolnostiach, ktoré sú dôležité na ustálenie začiatku plynutia premlčacej doby.

V súlade s ustálenou súdnou praxou, námietka premlčania súvisí s otázkou právneho posúdenia a nie s otázkou skutkovou. Je preto zrejme, že vznesenie námietky premlčania je možné vykonať i v rámci odvolacieho konania a nebráni mu ani § 205a OSP. Uvedený záver potvrdil i Najvyšší súd SR v rozhodnutí sp. zn. 5MCdo 14/2008, podľa ktorého: „Právo žalovaného vzniesť námietku premlčania nie je obmedzené iba na určité štádium súdneho konania a možno ju uplatniť kedykoľvek v priebehu konania až do právoplatnosti rozhodnutia vo veci, t. j. aj v rámci odvolacieho konania“. Obdobné stanovisko zaujal aj Najvyšší súd Českej republiky v rozsudku zo 14. 1. 2004 sp. zn. 32 Odo 653/2003. V prípade námietky premlčania vznesenej až v odvolacom konaní však pri posudzovaní dôvodnosti námietky premlčania nie je možné v zmysle ustanovenia prihliadať na nové skutočnosti a dôkazy. Uvedený záver konštatoval i Najvyšší súd ČR v rozhodnutí sp. zn. 9 Odo 162/2003, rozsudku sp. zn. 32 Cdo 4291/2007, ako i rozsudku sp. zn. 33 Odo 631/2004.

V súvislosti s námietkou premlčania treba poukázať na to, že i keď súdy majú poučovaciu povinnosť voči účastníkom konania (najmä, ak títo nie sú kvalifikovane právne zastúpení), táto má svoje limity spočívajúce v zásade rovnosti strán. Je neprípustné zvýhodnenie jedného z účastníkov konania tak, že súd ho poučí, poprípade prejednáva, že sa mu právo javí ako premlčané. Uvedená zásada platí aj pri aplikácii § 100 ods. 1 tretia veta OSP, v zmysle ktorého: „Počas konania môže súd účastníkom uviesť, ako sa na základe doteraz tvrdených a preukazovaných skutočností javí právne posúdenie veci. Súd však nemôže uviesť bez toho, že by bola vznesená kvalifikovaná námietka premlčania, že sa mu javí, že právo je premlčané, pretože by došlo k porušeniu zásady rovnosti zbraní v konaní. Podľa Najvyššieho súdu SR: *Obsahom práva na spravodlivý súdny proces je relevantné konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Ak je toto konanie v rozpore s procesnými predpismi, porušuje ústavnoprávne princípy (napr. II ÚS 85/06).*¹¹ Podľa Ústavného súdu SR: „*Aplikácia princípu rovnosti zbraní v postupe konajúceho súdu má zaručiť rozumný stav rovnováhy...*“.¹² Obdobné stanovisko zaujal i Ústavný súd ČR: „*Podmienky a hranice poučovacej povinnosti všeobecných súdov sú vymedzené predovšetkým ich nestrannosťou a ďalej zásadou rovnosti účastníkov, a to bez ohľadu o aké konanie ide, či aká vec má byť prejednaná, a všeobecné súdy z týchto ústavných princípov nesmú vykročiť. Všeobecné súdy v rozsahu svojej poučovacej povinnosti teda môžu poskytnúť len také poučenie, ktoré v sebe nebude obsahovať ani náznak, aké je stanovisko súdu k prejednávanej veci, prípadne ako súd zamýšľa vec rozhodnúť.*“¹³ Zásada rovnosti predstavuje jeden zo základných princípov demokratického právneho systému a súkromného práva.

Námietka premlčania a rozpor s dobrými mravmi

Do popredia sa dostáva otázka, či je možné využitím legitímneho zákonného inštitútu – námietky premlčania spôsobiť rozpor s dobrými mravmi? Je možné pri aplikovaní a využívaní právnych inštitútov konať v rozpore s dobrými mravmi? Na tieto otázky postupne dáva odpovede súdna prax.

Pôvodne Ústavný súd ČR k uvedenej otázke v náleze III. ÚS 21/02 zaujal nasledovné stanovisko: „*inštitút premlčania patrí k tým zásadným a závažným inštitútom občianskeho práva hmotného, ale i právneho poriadku ako celku, že nie je možné do výkladu tohto inštitútu zasahovať, či už extenzívne*

11 Uznesenie Najvyššieho súdu SR z 21. 7. 2010, sp. zn. 5 Cdo 122/2010).

12 Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 402/08 zo 17. 3. 2009.

13 Nález Ústavného súdu ČR III ÚS 104/96.

alebo reštriktívne, aplikáciou ďalších všeobecných inštitútov právneho poriadku, t. j. i aplikáciou všeobecných zásad“. Následne vo svojej judikatúre pripustil možnosť aplikácie dobrých mravov na uplatnenie námietky premlčania.

Rovnako v zmysle rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 1Cdo/148/2004 publikovaného Zo súdnej praxe č. 3/2005 pod por. č. 30/2005: „Dôvodné vznesenie námietky premlčania v občianskom súdnom konaní (§ 100 ods. 1 OZ) nemožno považovať za konanie, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi v zmysle § 3 ods. 1 OZ“. Podľa odôvodnenia uvedeného rozhodnutia § 3 OZ je všeobecným ustanovením hmotnoprávnej povahy, ktoré dáva súdu možnosť posúdiť, či výkon subjektívneho práva je v súlade s dobrými mravmi a v prípade, ak to tak nie je, požadovanú ochranu odoprieť. Právny úkon sa prieči dobrým mravom, pokiaľ nerešpektuje niektoré zo súhrnu spoločenských, kultúrnych a mravných noriem základných, ktoré preukázali počas historického vývoja určitú mieru stálosti (nemennosti), vyjadrujú podstatné historické tendencie a stotožňuje sa s nimi podstatná časť spoločnosti. V konaní žalovaným dôvodne vznesenú námietku premlčania voči uplatňovanej pohľadávke však nemožno pokladať za konanie, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi.

Určitý odklon od uvedených rozhodnutí sme zaznamenali v rozhodnutí Ústavného súdu Českej republiky, ktorý vo svojom náleze uviedol: „Ústavný súd vo svojej judikatúre opakovane konštatoval, že námietka premlčania zásadne dobrým mravom neodporuje; to však nevyklučuje výskyt situácií, v ktorých je uplatnenie tejto námietky výrazom zneužitia práva na úkor účastníka, ktorý márne uplynutie premlčacej doby nezavinil, a voči ktorému by za takejto situácie zánik nároku v dôsledku uplynutia premlčacej doby bol neprímerane tvrdým postihom v porovnaní s rozsahom a charakterom ním uplatňovaného práva a s dôvodmi, pre ktoré svoje právo včas neuplatnil (napr. uplatnenie premlčania medzi príbuznými, či štátom voči oprávneným osobám)“.¹⁴

K otázke námietky premlčania a jej rozporu s dobrými mravmi sa vyjadril aj Najvyšší súd ČR nasledovne: „Výkon práva namietať premlčanie uplatneného nároku môže byť považovaný v rozpore s ustanovením § 3 ods. 1 OZ, len ak bol prostriedkom umožňujúcim poškodiť iného účastníka právneho vzťahu, zatiaľ čo dosiahnutie vlastného zmyslu a účelu sledovaného právnu normou by zostalo vedľajšie a z hľadiska konajúceho by bolo bez významu. Jednalo by sa tak síce o výkon práva, ktorý je formálne so zákonom v súlade, avšak išlo by o výraz zneužitia tohto subjektívneho práva (označované rovnako ako šikana) na úkor druhého účastníka, a teda o výkon v rozpore s dobrými mravmi. Tieto okolnosti by pritom museli byť naplnené v natoľko výnimočnej intenzite, aby bol odôvodnený tak významný zásah do princípu právnej istoty, akým je odopretie práva uplatniť námietku premlčania“.¹⁵

Krajský súd Žilina ako odvolací súd konštatoval: „I uplatnenie námietky premlčania, môže byť výnimočne výkonom práva v rozpore s dobrými mravmi za situácie, pokiaľ by táto námietka bola iba prostriedkom umožňujúcim značne poškodiť účastníka právneho vzťahu.

Rozpor uplatnenia námietky premlčania s dobrými mravmi nemožno vyvodzovať z okolností a dôvodov spojených iba s uplatneným nárokom, ale i z okolností, za ktorých bola táto námietka uplatnená“.¹⁶

Z citovaných rozhodnutí súdov je možné vyvodiť nasledovné závery. Vznesenie námietky premlčania predstavuje subjektívny výkon práva, pod ktorým rozumieme uvádzanie subjektívnych práv a povinností do života subjektmi práva.¹⁷ Je zrejmé, že vznesenie námietky premlčania predstavuje výkon subjektívneho práva dlžníka, ktorý môže za určitých špecifických okolností byť výkonom práva v rozpore s dobrými mravmi. Samotný rozpor výkonu práva spočívajúceho vo vznesení námietky premlčania však nie je daný jej dôvodnosťou. Dotknutý účastník sa voči výkonu práva, ktorý je v rozpore s dobrými mravmi, môže účinne brániť a namietať, že námietka premlčania bola vznesená v rozpore s dobrými mravmi.

Z hľadiska podmienok, za ktorých je výkon práva vzniesť námietku premlčania v rozpore s dobrými mravmi, stanovila súdna prax nasledovne: „Dobрым mravom zásadne neodporuje, ak niekto namieta premlčanie práva uplatňovaného voči nemu, pretože inštitút premlčania prispieva k istote v právnych vzťahoch, je inštitútom zákonným, a teda použiteľným vo vzťahu k akémukoľvek právu, ktoré sa podľa zákona premlčuje. Uplatnenie námietky premlčania by sa priečilo dobrým mravom len vo výnimočných prípadoch, kedy by bolo výrazom zneužitia tohto práva na úkor účastníka, ktorý márne uplynutie premlčacej doby nezavinil a voči ktorému by za tejto situácie zánik nároku vymáhanej pohľadávky bol neprímerane tvrdým postihom v porovnaní s rozsahom a charakterom ním uplatňovaného práva a dôvody pre ktoré svoje právo včas neuplatnil. Tieto okolnosti by pritom

14 Nález Ústavného súdu ČR sp. zn. I. ÚS 718/11, zo dňa 26. 6. 2012, pozri aj nálezy Ústavného súdu ČR sp. zn. II. ÚS 309/95 a I. ÚS 643/04.

15 Rozsudok Najvyššieho súdu ČR z 19. 2. 2009, sp. zn. 25 Cdo 539/2008.

16 Rozsudok Krajského súdu Žilina, sp. zn. 9 Co/459/2011.

17 Bližšie pozri in: Cirák, J., Ficová, S.: **Občianske právo – Všeobecná časť**, Heuréka, 2008, s. 269.

mali byť naplnené v takej intenzite, aby odôvodňovali tak významný zásah do právnej istoty¹⁸. Podmienky, za ktorých je možné odmietnuť prihladnutie na premlčanie, t. j. prihladnuť na premlčanie a zánik nároku v dôsledku vznesenej námietky premlčania, spočívajú v odstránení mimoriadnej tvrdosti zákonných účinkov premlčania a súčasne v tom, aby oprávnený presvedčivo dokázal, že svoje právo nemohol z nejakého relevantného objektívneho dôvodu na súde uplatniť včas, najmä v dôsledku úmyselného konania dlžníka poškodiť veriteľa.

Odôvodnenosť námietky oprávneného a ním argumentovaná neprimeraná tvrdosť zostáva na posúdení a úvahe súdu, ktorý však prípadný rozpor výkonu práva musí skúmať objektívne. Pri tomto hodnotení súd musí vychádzať predovšetkým z okolností konkrétneho prípadu, pričom súd prihliada predovšetkým na to, za akých okolností bola námietka premlčania vznesená a za akých okolností k premlčaniu došlo (dôvody, pre ktoré nedošlo k uplatneniu práva), a prípadne samotnú ujmu, ktorá veriteľovi v dôsledku účinkov premlčania hrozí. Úmysel poškodiť druhého účastníka námietkou premlčania však nemožno vyvodiť z okolností a dôvodov, z ktorých je vznik uplatneného nároku vyvodzovaný, ale z tých konkrétnych okolností, za ktorých bola námietka premlčania uplatnená. Tieto okolnosti by pritom museli byť naplnené v natoľko výnimočnej intenzite, aby bol odôvodnený tak významný zásah do princípu právnej istoty, akým je odopretie práva uplatniť námietku premlčania.

Vznesenie námietky premlčania ako zákonná možnosť a právo dlžníka zásadne dobrým mravom neodporuje avšak realizácia tohto práva dlžníka rovnako ako každý výkon práva musí zodpovedať podmienkam uvedeným v § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka. V prípade excesu z uvedených zákonných ustanovení prichádza do úvahy použitie korektívu dobrých mravov, ktoré však predstavuje krajné riešenie za účelom zaistenia potrebnej väzby medzi normami písaného práva a základnými mravnými a etickými normami spoločnosti. Samotná aplikácia § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka nesmie viesť k oslabovaniu ochrany subjektívnych práv ustanovených zákonom, a tým k nežiaducemu narušovaniu právnych vzťahov. Generálnou aplikáciou by došlo k spochybneniu celého inštitútu premlčania, čo by spôsobilo značný stav právnej neistoty. Je však nesporné, že v ojedinelých výnimočných prípadoch môže nastať situácia, keď uplatnenie a výkon práva vzniesť námietku je prejavom zneužitia práva, neprimeranej tvrdosti alebo šikany na úkor druhého účastníka právneho vzťahu, ak tento márne uplynutie premlčacej doby nezavinil alebo mu v uplatnení práva bránili objektívne prekážky, ktoré nemohol ani pri vynaložení všetkého úsilia odvrátiť.

Využitie v aplikačnej praxi

Ako už bolo vyššie v texte uvedené, námietka premlčania môže byť v rozpore s dobrými mravmi len v takom prípade, ak by druhému účastníkovi takýto výkon práva spôsobil neprimeranú tvrdosť, šikanu a to s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu, ako aj sociálne postavenie účastníkov. Samotná dôvodnosť vznesenej námietky premlčania však rozpor s dobrými mravmi nezakladá. Aplikácia inštitútu dobrých mravov na vznesenú námietku premlčania prichádza do úvahy iba vo výnimočných a ojedinelých prípadoch. Išlo by najmä o prípady, keď napríklad v dôsledku konania škodcu nastalo zhoršenie zdravotného stavu účastníka, ktorý pre svoje vleklé a závažné zdravotné problémy nemohol uplatniť nárok na súde včas, čo bolo spôsobené objektívnou príčinou – zdravotným stavom, pričom uplatnenie nároku na náhradu škody na súde považoval v tom čase za druhoradé. V takomto prípade by naozaj mohlo vyznieť vznesenie námietky premlčania zo strany škodcu ako konanie v rozpore s dobrými mravmi, najmä s prihliadnutím na tvrdé následky na poškodeného, ktorý jednak utrpel vážne poškodenie zdravia, a na strane druhej by sa nemohol domáhať ani primeranej finančnej satisfakcie z dôvodu, že jeho nárok je už premlčaný. V obdobných prípadoch je naozaj na úvahe súdu, či mohol poškodený uplatniť nárok včas, alebo z objektívnych príčin tak urobiť nemohol, či ide len o ľahkovážnosť alebo skutočne objektívny stav. Avšak, na druhej strane aplikácia tohto inštitútu by mala byť len výnimočná a nemala by zhojovať neznalosť zákona – t. j. neznalosť plynutia premlčacích dôb. V tomto smere je potrebné poukázať aj na jednu zo základných zásad súkromného práva – *vigilantibus iura scripta sunt* – právo patrí bdelym. Preto je potrebné pri skúmaní otázky, či je vznesenie námietky premlčania v rozpore s dobrými mravmi skúmať, či účastník konania, ktorý sa dovoľáva rozporu s dobrými

¹⁸ Pozri rozsudok NS ČR sp. zn.: 25 Cdo 1839/2000, 32 odo 466/2004.

mravmi v súlade s § 3 ods. 1 OZ, postupoval s dostatočnou mierou starostlivosti a opatrnosti práve v súlade so zásadou *vigilantibus iura*, ktorá predpokladá, že každý zodpovedá za náležitú mieru predvídavosti a opatrnosti nielen pri vzniku právneho vzťahu, ale aj pri uplatňovaní svojich práv a výkone svojich práv a povinností z neho vyplývajúcich.

Záver

Záverom dodávame, že v rámci slovenského právneho poriadku, ktorý je založený na dodržiavaní písaných právnych noriem, nesmie byť nadmerná a neuvážená aplikácia § 3 ods. 1 OZ na ujmu právnej istoty, ktorá je garantovaná práve písaným právom. Premlčanie ako klasický hmotnoprávny inštitút prispieva k právnej istote a je inštitútom výslovne v zákone upraveným, preto vznesenie námietky premlčania samo osebe nemôže byť v rozpore s dobrými mravmi. Dôvodnosť vznesenej námietky premlčania nie je dôvodom na aplikáciu § 3 ods. 1 OZ, pretože by sa tým poprel účel inštitútu premlčania, ktorým je stimulácia veriteľa k včasnému uplatneniu práva tým, že v dôsledku uplatnenia premlčania dochádza k zániku právneho nároku a súd uplatnené právo nemôže v súdnom konaní priznať. Ak však k vznesenej námietke premlčania pristúpi osobitná skutočnosť, ktorú veriteľ nezavinil, môže uplatnenie námietky premlčania spôsobiť, že takýto výkon práva bude v rozpore s dobrými mravmi. Pôjde o prípady, keď vznesenie námietky premlčania ako výkon práva dlžníka má povahu šikanózneho uplatnenia práva, jeho zneužitia alebo iného rozporu s dobrými mravmi. Prípadné posúdenie rozporu vznesenej námietky premlčania s dobrými mravmi je možné aplikovať len vo výnimočných situáciách, po zvážení konkrétneho prípadu a má byť skôr výnimkou ako pravidlom, čo potvrdzujú aj nálezy Ústavného súdu Českej republiky. Neuvážená a nedostatočne odôvodnená aplikácia inštitútu dobrých mravov by v konečnom dôsledku mohla viesť k neželanému efektu oslabovania subjektívnych práv jednotlivcov. Posúdenie prípadného rozporu *in concreto* už ostáva na úvahe súdu v konkrétnom posudzovanom prípade, pričom súd by mal vždy prihliadať na skutočnosť, či účastník, na úkor ktorého sa námietka premlčania vzniesla, uplynutie premlčacej doby zavinil, resp. či mohol nejakým spôsobom ovplyvniť uplatnenie práva. Zásadnou bude i zodpovedanie otázky intenzity zásahu do subjektívnych práv účastníka konania. Súd by preto mal v aplikáčnej praxi, naozaj len vo výnimočných prípadoch, zmierňovať neprimeranú tvrdosť zákona, a preto nie vždy môže platiť ulpinianovské *dura lex, sed lex*. Súdny v podobných prípadoch majú zabrániť zneužívaniu subjektívnych práv (šikany) na úkor druhého účastníka aj vyhodnotením námietky premlčania v rozpore s dobrými mravmi. ■

RESUMÉ

Námietka premlčania a rozpor s dobrými mravmi

Príspevok je zameraný na súčasnú problematiku súvisiacu s výkonom práva dlžníka namietať premlčanie práva veriteľa z pohľadu slovenských súdov, Najvyššieho súdu Českej republiky ako i Ústavného súdu Českej republiky. Autori sa v príspevku zaoberajú otázkou možnosti aplikácie a podmienok materiálneho korektívu dobrých mravov na výkon práva dlžníka vzniesť námietku premlčania. Poukazujú, že účelom premlčania je posilnenie právnej istoty účastníkov právnych vzťahov tým, že obmedzuje výkon práva v čase za účelom stimulácie veriteľa k včasnému uplatňovaniu práva v zmysle zásady – právo patrí bdelym. V súvislosti s možnosťou aplikácie materiálneho korektívu dobrých mravov je preto potrebné rešpektovať účel uvedeného inštitútu premlčania.

SUMMARY

Objection of Limitation and Conflict With Good Morality Principles

The article focuses on current issues related to the exercise of a debtor's right to raise an objection of limitation with a view to declaring a creditor's rights time-barred in the light of jurisdiction of Slovak courts, Supreme Court of the Czech Republic as well as the Constitutional Court of the Czech Republic. The authors deal with the possibility of application of a good morals 'material corrective' (remedy) and requirements for its application to the exercise of the debtor's right to raise an objection of limitation. They point out that the purpose of limitation of actions is to strengthen legal certainty of participants of legal relations by limiting the time within which they can bring their claims with a view to stimulating creditors to exercise their rights and make their claims duly and on time – *vigilantibus iura scripta sunt*. As regards the possibility of application of the good morals material corrective (remedy), it is therefore necessary to respect the purpose of the above-mentioned limitation of actions principle.

ZUSAMENFASSUNG

Einrede der Verjährung und die Kollision mit den guten Sitten

Der Beitrag ist der aktuellen Problematik in Zusammenhang mit der Inanspruchnahme des Rechtes des Schuldners auf die Einrede der Verjährung gegen das Recht des Gläubigers vom Sichtpunkt der slowakischen Gerichte, des Obersten Gerichtes der Tschechischen Republik sowie des Verfassungsgerichtes der Tschechischen Republik, gewidmet. Die Autoren des Beitrags befassen sich mit der Frage der möglichen Anwendung und mit den Bedingungen des materiellen Regulativs der guten Sitten bei der Ausübung des Rechtes des Schuldners auf die Einrede der Verjährung. Sie verweisen darauf, dass der Zweck der Verjährung die Stärkung der Rechtssicherheit der Parteien in den Rechtsverhältnissen dadurch ist, dass die Ausübung des Rechtes zwecks Stimulierung des Gläubigers zur rechtzeitigen Inanspruchnahme seines Rechtes im Sinne des Grundsatzes – das Recht gehört den Wachsamem – auf eine bestimmte Zeit eingeschränkt ist. In Zusammenhang mit der möglichen Anwendung des materiellen Korrektivs der guten Sitten ist es deswegen notwendig, den Zweck des angeführten Instrumentes der Verjährung wahrzunehmen.

Aktuálne otázky náhrady mzdy pri neplatnom skončení pracovného pomeru a náhrady mzdy za nevyčerpanú dovolenku¹

Mgr. Alexandra Čapkovičová
Mgr. Peter Kotira

Náhradu mzdy dostáva vo všeobecnosti zamestnanec, ktorý v čase, keď mal vykonávať prácu ju nevykonával. Tak mzda, ako aj náhrada mzdy slúži na zabezpečenie základných životných potrieb zamestnanca. V praxi v tejto oblasti často vznikajú otázky týkajúce sa premlčania nároku na náhradu mzdy ako aj súbehu nárokov na náhradu mzdy z rôznych dôvodov.

¹ Vedecký príspevok bol vypracovaný v rámci výskumného projektu APVV, označeného APVV-0068-11, s názvom „Dôstojnosť človeka a základné ľudské práva a slobody v pracovnom práve“, zodpovedná riešiteľka projektu prof. JUDr. Helena Barancová, DrSc.

² Pozri Bělina, M. a kol. **Zákoník práce. Komentár. 2. vydání.** Praha: C. H. Beck, 2010, s. 285.

1. Nárok na náhradu mzdy pri neplatnom skončení pracovného pomeru

Ak zamestnávateľ skončil pracovný pomer výpoveďou, okamžitým skončením alebo skončením v skúšobnej dobe, ktorých platnosť zamestnanec neuznáva, alebo ak bola uzatvorená dohoda o skončení pracovného pomeru, s ktorou zamestnanec nesúhlasí, vznikol medzi zamestnávateľom a zamestnancom spor, či sa ich pracovný pomer na základe vykonaného pracovnoprávneho úkonu skutočne skončil alebo či bude (môže) naďalej pokračovať. Kým nedôjde k vyriešeniu tohto sporu, panuje medzi účastníkmi neistota o tom, aké budú ich (ďalšie) pracovnoprávne vzťahy a aké im (prípadne) vzniknú záväzky, odstránenie uvedeného stavu neistoty nepochybne vždy vyžaduje určitý čas.² Nakoľko možno predpokladať dlhšie časové trvanie vyriešenia tohto sporu, vzhľadom na potrebu podania žaloby na súde a následné súdne konanie, zákon priznáva zamestnancovi nárok na náhradu mzdy.

Neplatnosť skončenia pracovného pomeru v zmysle § 77 a nasl. Zákoníka práce (ďalej len „ZP“) vo všeobecnosti spôsobuje určitá vada, ktorou je právny úkon (či už výpoveď, okamžité skončenie, skončenie v skúšobnej dobe alebo dohoda) postihnutý. Ide však o relatívnu neplatnosť, ktorej sa musí dovoliť ten účastník, ktorý je ňou dotknutý a ktorý ju nespôsobil, teda ten, ktorému bolo adresované rozviazanie pracovného pomeru jednostranným právnym úkonom, prípadne obaja účastníci dohody o skončení pracovného pomeru. V zmysle § 77 ZP neplatnosť skončenia pracovného pomeru sa musí uplatniť na súde v dvojmesačnej prekluzívnej lehote, ktorá začína plynúť odo dňa, keď sa mal pracovný pomer skončiť. V prípade, že dôjde k márnemu uplynutiu tejto lehoty, teda účastník

Mgr. Alexandra Čapkovičová



je absolventka Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave (2010). V súčasnosti pôsobí ako vyššia súdna úradníčka na Krajskom súde v Trnave.



Mgr. Peter Kotira

je absolvent Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave (2010). V súčasnosti pôsobí ako interný doktorand na Katedre pracovného

práva a práva sociálneho zabezpečenia Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave.

sa v zákonom stanovenej lehote neplatnosti skončenia pracovného pomeru nedovolal, dôjde k zániku práva podať žalobu u určenie neplatnosti skončenia pracovného pomeru, na túto skutočnosť súd prihliadne z úradnej povinnosti, aj v prípade, že to druhý účastník nenamietol (§ 36 ZP). Neplatnosť skončenia pracovného pomeru zakladá až právoplatné rozhodnutie súdu, ktorým bola neplatnosť určená. V prípade, že dotknutý účastník sa neplatnosti nedovolá, považuje sa predmetný pracovnoprávny úkon za platný aj napriek existencii vady, ktorou bol postihnutý.

Základným predpokladom uplatnenia nároku z neplatného skončenia pracovného pomeru zo strany zamestnávateľa je oznámenie zamestnanca zamestnávateľovi, že trvá na tom, aby ho zamestnávateľ ďalej zamestnával. Súčasne treba neplatnosť skončenia pracovného pomeru uplatniť na súde.³ Zamestnanec môže oznámiť, že trvá na tom, aby ho zamestnávateľ zamestnával kedykoľvek potom, ako mu dal neplatnú výpoveď, najneskôr však do rozhodnutia súdu, ktorým sa končí konanie o určenie neplatného skončenia pracovného pomeru. Zamestnanec môže svoje stanovisko v oznámení až do vyhlásenia rozhodnutia súdom zmeniť.⁴ Samotné oznámenie zamestnanca zamestnávateľovi, že trvá, aby ho ďalej zamestnával, je jednostranným právnym úkonom, pri ktorom sa nevyžaduje písomná forma. To znamená, že ako prejav vôle zamestnanca sa môže uskutočniť konaním alebo opomenutím, a to výslovne alebo mlčky. Podmienkou je, aby konanie zamestnanca nevzbudzovalo pochybnosti o tom, čo chcel prejavíť.

Oznámenie zamestnanca zamestnávateľovi, že trvá na tom, aby ho po neplatnom skončení pracovného pomeru naďalej zamestnával, môže nahradiť jednak žaloba, v ktorej zamestnanec uplatnil okrem neplatnosti skončenia pracovného pomeru požiadavku na náhradu mzdy v zmysle § 79 ods. 1 ZP, ale aj žaloba, ktorou zamestnanec požaduje okrem určenia neplatnosti skončenia pracovného pomeru tiež určenie, že pracovný pomer účastníkov trvá i po dni, ku ktorému mal podľa neplatného skončenia pracovného pomeru skončiť.⁵

Náhrada mzdy podľa § 79 ods. 1 ZP patrí zamestnancovi v sume jeho priemerného zárobku odo dňa, keď oznámil zamestnávateľovi, že trvá na ďalšom zamestnávaní, až do času, keď mu zamestnávateľ umožní pokračovať v práci alebo ak súd rozhodne o skončení pracovného pomeru. Zamestnávateľ sa môže vyhnúť povinnosti poskytnúť zamestnancovi náhradu mzdy jedine spôsobom, že bude zamestnancovi pridelať prácu podľa pracovnej zmluvy, až do vyriešenia spornosti rozviazania pracovného pomeru, pričom za toto obdobie potom zamestnancovi nepatrí náhrada mzdy, ale mzda za vykonanú prácu. Skutočnosť, že zamestnávateľ umožní zamestnancovi pokračovať v práci nemožno považovať za jeho súhlas s tvrdením zamestnanca o neplatnom skončení pracovného pomeru. V prípade, že zamestnanec nemôže vykonávať zamestnávateľom prideloňovanú prácu v dôsledku dočasnej pracovnej neschopnosti alebo v dôsledku čerpania materskej alebo rodičovskej dovolenky alebo pre inú prekážku v práci, pri ktorej neprislúcha náhrada mzdy, nemá v takýchto prípadoch právo na náhradu mzdy.⁶

Ak zamestnávateľ neprideloňuje zamestnancovi prácu, musí mu v zmysle § 79 ods. 1 ZP poskytnúť náhradu mzdy. Právo na náhradu mzdy má zamestnanec len za predpokladu, že súd vysloví neplatnosť skončenia pracovného pomeru. Ak súd nevysloví neplatnosť skončenia pracovného pomeru, zamestnanec je povinný zamestnávateľom poskytnutú náhradu mzdy vrátiť z právneho titulu bezdôvodného obohatenia.⁷

Často zamestnávateľa napriek zákonom uloženou povinnosťou počas trvania súdneho sporu o určenie neplatného skončenia pracovného pomeru neposkytujú zamestnancom náhradu mzdy. V praxi vyvstáva otázka, kedy je potrebné uplatniť si nárok na náhradu mzdy. Ako je uvedené vyššie, neplatnosť skončenia pracovného pomeru je nevyhnutné uplatniť žalobou na súde v dvojmesačnej prekluzívnej lehote. V akej lehote si potom zamestnanec musí uplatniť u zamestnávateľa nárok na náhradu mzdy v zmysle § 79 ods. 1 ZP? Ako uvádza Najvyšší súd SR v Rozsudku sp. zn. 5 Cdo 36/2000, dvojmesačná lehota vyplývajúca z § 64 ZP (zákon č. 65/1965 Zb. v znení platnom do 1. apríla 2002, v súčasnosti § 77 ZP) sa týka len uplatnenia neplatnosti rozviazania pracovného pomeru a nie aj uplatnenia nárokov na náhradu mzdy z neplatného skončenia pracovného pomeru. Pri uplatnení nároku na náhradu mzdy treba prihliadnuť na právnu úpravu premlčania.

V § 1 ods. 4 ZP je zakotvená subsidiárna pôsobnosť všeobecných ustanovení Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“) a novelou 257/2011 Z. z. s účinnosťou od 1. septembra 2011 bola rozšírená jeho pôsobnosť okrem všeobecných ustanovení ZP vložením slovného spojenia „podľa odseku 1“ na individuálne, ale aj kolektívne pracovnoprávne vzťahy, ak ZP neustanovuje inak. Z daného ustanovenia je preto možné vyvodíť, že aj na pracovnoprávne vzťahy sa vzťahuje

3 Demek, P., Mačuha, M., Olšovská, A.: **Zákoník práce (rozšírený komentár). Komentár k § 79.**

Dostupné na:
<http://www.epi.sk>

4 Pozri rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky (ďalej len „NS ČR“), sp. zn. 21 Cdo 2905/2000.

5 Pozri rozsudok NS ČR, sp. zn. 21 Cdo 2343/2003, Pozri aj rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „NS SR“), sp. zn. 2 Cdo 81/2010.

6 Barancová, H. **Zákoník práce: komentár.** Praha : C. H. Beck, 2010, s. 349.

7 Tamže, s. 349.

8 Bližšie pozri Lazar, J. a kol.
Občianske právo hmotné:
všeobecná časť: rodinné
právo: vecné práva.
Bratislava : Iura Edition,
2006, s. 204.

9 Barancová, H. – Schronk, R.
Pracovné právo.
Bratislava : Sprint dva, 2009,
s. 533 – 534.

§ 101 OZ, ktorý stanovuje všeobecnú premlčaciu dobu, ktorá je trojročná a plynie odo dňa, keď sa právo mohlo vykonať po prvý raz.⁸ Uplatnenie nároku na náhradu mzdy možno vykonať po prvý raz, keď sa táto náhrada mzdy stane splatnou, t. j., keď nastane čas jej splnenia. Splatnosťou sa právo na náhradu mzdy stáva vymáhateľným právom, teda stáva sa nárokom, a od tohto okamihu začína plynúť trojročná premlčacia lehota na uplatnenie nároku. Takýto záver prijal Najvyšší súd SR vo svojom rozhodnutí sp. zn. 4 Cdo 159/2008 zo dňa 27. januára 2010, na daný prípad spadala síce ešte úprava v zmysle zákona 65/1965 Zb. – ZP účinného do 28. februára 2001, avšak jeho závery sú použiteľné aj za účinnosti aktuálnej právnej úpravy. Podľa § 129 ods. 1 ZP, mzda je splatná pozadu za mesačné obdobie, a to najneskôr do konca nasledujúceho kalendárneho mesiaca, ak sa v kolektívnej zmluve alebo v pracovnej zmluve nedohodlo inak, toto ustanovenie sa vzťahuje aj na určenie splatnosti náhrady mzdy. Ak si splatnosť mzdy účastníci dohodli inak, napr. na 15. deň kalendárneho mesiaca, lehota na jej uplatnenie z hľadiska počítania času sa začína prvý deň nasledujúci po dohodnutom dni splatnosti. V prípade, že zmluvné strany nevyužijú možnosť inak si dohodnúť splatnosť mzdy, lehota na uplatnenie právneho nároku začne plynúť až prvý deň mesiaca nasledujúceho po splatnosti mzdy, t. j. až po skončení nasledujúceho kalendárneho mesiaca.⁹

Ako uviedol Najvyšší súd SR vo vyššie citovanom rozhodnutí, premlčujú sa preto jednotlivé náhrady mzdy za ten ktorý mesiac podľa toho, kedy u nich nastala splatnosť. Premlčacia lehota na uplatnenie nároku na náhradu mzdy pri neplatnom rozviazaní pracovného pomeru teda začína plynúť od splatnosti každej jednotlivej náhrady mzdy za ten - ktorý mesiac, za ktorý je požadovaná. S možnosťou uplatnenia práva na náhradu mzdy pri neplatnom rozviazaní pracovného pomeru, ktorá nastáva jeho splatnosťou, nijako nesúvisí skutočnosť, že v tej dobe prípadne ešte nie je rozhodnuté o žalobe na určenie neplatnosti skončenia pracovného pomeru. Ďalej pokračuje tým, že na tomto závere nič nemôže zmeniť ani skutočnosť, že nárok na náhradu mzdy pri neplatnom rozviazaní pracovného pomeru nemožno priznať skôr, než je naisto postavené, či skutočne ide o neplatné rozviazanie pracovného pomeru, teda, že uvedený nárok nemožno prisúdiť, kým nie je právoplatným rozhodnutím súdu určené, že právny úkon, ktorým mal byť pracovný pomer skončený, je neplatný. Samotným právoplatným rozhodnutím o určení neplatnosti právneho úkonu, ktorým mal byť skončený pracovný pomer, právo na náhradu mzdy ako hmotnoprávny nárok nevzniká. V závere zhrnul, že pre rozhodnutie súdu o priznaní nároku na náhradu mzdy je potrebné, aby otázka platnosti bola vyriešená v samostatnom konaní na základe podanej žaloby, na uplatnenie tohto nároku je postačujúce, aby uplynul termín splatnosti náhrady mzdy. Treba totiž rozlišovať medzi možnosťou uplatnenia tohto práva (nároku) a možnosťou jeho priznania rozhodnutím súdu. Premlčacia lehota na uplatnenie nároku na náhradu mzdy preto začne plynúť od jej splatnosti bez ohľadu na to, či v tej dobe už bolo o neplatnosti rozvázovacieho právneho úkonu rozhodnuté.

Vzhľadom na vyššie uvedené, za súčasného právneho stavu je nevyhnutné nie len to, aby zamestnanec, ktorý sa domáha určenia neplatnosti skončenia pracovného pomeru v lehote dvoch mesiacov odo dňa skončenia pracovného pomeru podal na súd žalobu o určenie neplatnosti, ale aby pamätal aj na možnosť premlčania náhrady mzdy, ktoré môže nastať skôr, ako bude o prípadnej neplatnosti skončenia pracovného pomeru rozhodnuté. V prípade dlhšie trvajúceho súdneho sporu a súčasného dobrovoľného neposkytovania náhrady mzdy zamestnávateľom zamestnanec nesmie opomenúť podať návrh na zaplatenie náhrady mzdy v rámci všeobecnej premlčacej lehoty, ktorá začína plynúť od splatnosti tej ktorej náhrady mzdy.

2. Špecifické otázky ohľadom nárokov na náhradu mzdy za nevyčerpanú dovolenku

Počas doby čerpania dovolenky zamestnancovi prislúcha náhrada mzdy alebo platu vo výške priemerného zárobku. Dovolenka tak predstavuje nielen nárok na pracovné voľno, ktoré je prvotné, ale aj nárok peňažný.¹⁰ Za zákonom stanovených podmienok môže zamestnancovi vzniknúť právo aj na náhradu mzdy za nevyčerpanú dovolenku, ktorá sa poskytuje tiež vo výške priemerného zárobku.

10 Bělina, M. a kol. **Zákoník práce. Komentář.**
1. vydání. Praha :
C. H. Beck, 2012, s. 600.

2.1

Vzťah nároku na náhradu mzdy za nevyčerpanú dovolenku a neplatného skončenia pracovného pomeru

V súvislosti s poskytovaním náhrady mzdy pri neplatnom skončení pracovného pomeru sa v praxi objavuje otázka, či má zamestnanec za toto obdobie nárok aj na náhradu mzdy za nevyčerpanú dovolenku. Táto otázka bola riešená v rozhodnutí Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 21 Cdo 2343/2003 z 30. marca 2004, ktorý judikoval, že zamestnancovi, s ktorým zamestnávateľ neplatne rozviazal pracovný pomer, nepatrí za dobu počítanú odo dňa, kedy mal pracovný pomer účastníkov podľa neplatného rozviazania skončiť, až do dňa, kedy mu zamestnávateľ umožnil pokračovať v práci alebo kedy došlo k platnému skončeniu pracovného pomeru, prípadne do rozhodnutia súdu, ktorým bolo právoplatne rozhodnuté o určení neplatnosti rozviazania pracovného pomeru, náhrada mzdy za nevyčerpanú dovolenku, a to i keď zamestnanec oznámil zamestnávateľovi, že trvá na tom, aby ho ďalej zamestnával. Tento záver odôvodnil poukazujúc na povahu *lex specialis* § 61 až 64 ZP, ktorá vylučuje, aby na práva a povinnosti účastníkov pracovného pomeru počas obdobia, v ktorom sú ich vzťahy sporné v dôsledku rozviazania pracovného pomeru, boli aplikované všeobecné ustanovenia ZP. Ustanovenie § 61 ods. 1 ZP priznáva zamestnancovi náhradu mzdy a práve špecialita tejto právnej úpravy vylučuje, aby pri neplatnom rozviazaní pracovného pomeru mohla byť za dobu, počas ktorej boli vzťahy medzi účastníkmi v dôsledku rozviazania pracovného pomeru sporné a počas ktorej zamestnávateľ neumožňoval zamestnancovi vykonávať prácu, priznaná náhrada mzdy z iného dôvodu, teda ani náhrada mzdy za nevyčerpanú dovolenku.

Dovolenku pracovnoprávna teória definuje ako právom poskytnutú a garantovanú možnosť prerušenia výkonu práce na určitý čas, ktorá je spojená s existenciou pracovnoprávneho pomeru a poskytuje sa zamestnancom až po splnení zákonom stanovených predpokladov. Už táto samotná definícia pojmovovo vylučuje, aby zamestnancovi, s ktorým bol neplatne rozviazaný pracovný pomer, popri nároku na náhradu mzdy prislúchala aj náhrada mzdy za nevyčerpanú dovolenku. Právo na náhradu mzdy pri neplatnom skončení pracovného pomeru vzniká odo dňa, kedy zamestnanec oznámil zamestnávateľovi, že trvá na tom, aby ho naďalej zamestnával, avšak len vtedy, keď mu zamestnávateľ napriek tomu prácu neprideluje. Neprideľovanie práce zamestnávateľom v tomto prípade nepredstavuje prekážku v práci, ktorá by sa mohla považovať za výkon práce, teda zamestnanec prácu nevykonáva. Z tohto dôvodu zamestnancovi, ktorý do rozhodnutia súdu o neplatnosti skončenia pracovného pomeru nevykonáva prácu, nemôže vzniknúť právo na prerušenie výkonu práce za účelom realizovania práva na odpočinok.

Rovnako aj z § 101 a 104 ZP, ktoré upravujú podmienky vzniku nároku na dovolenku vyplýva, že základným predpokladom vzniku nároku na dovolenku je výkon práce, odpracovanie určitého času. Je pravdou, že zamestnanec pri neplatnom skončení pracovného pomeru nevykonáva prácu z dôvodu, že zamestnávateľ mu ju neprideluje, ale to je dôvod, prečo mu zákon v § 79 ods. 1 ZP priznáva nárok na náhradu mzdy. Bolo by v rozpore s dobrými mravmi, keby za obdobie, v ktorom zamestnanec nepracuje, môžeme povedať odpočívajú, a dostáva náhradu mzdy v zmysle § 79 ods. 1 ZP v sume jeho priemerného zárobku, teda dostáva hmotné zabezpečenie, ako keby prácu vykonával, dostával ešte ďalšiu náhradu mzdy z titulu nevyčerpanej dovolenky.

2.2

Možnosť zániku nároku na náhradu mzdy za nevyčerpanú dovolenku

Druhým v súčasnosti aktuálnym problémom, ktorému sa budeme venovať, je možnosť zániku nároku na náhradu mzdy za nevyčerpanú dovolenku za kalendárny rok v našej právnej úprave a možnú aplikáciu judikatúry SDEÚ.

Právo na dovolenku, ako sme už vyššie uviedli, v sebe spája dva druhy nárokov, a to nárok na pracovné voľno, ktoré môžeme považovať za prvotné, a nárok na náhradu mzdy. Tieto dva nároky sú v čl. 7 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/88/ES zo dňa 4. novembra 2003 o niektorých aspektoch organizácie pracovného času (ďalej len „smernica 2003/88“) vnímané ako jedno, čo je možné vyvodiť zo slovného spojenia „nárok na platenú ročnú dovolenku“.¹¹ Treba poznamenať, že ani SDEÚ vo svojich rozhodnutiach nerozlišuje medzi nárokom a právom¹².

11 Preklad z anglického jazyka: „worker is entitled to paid annual leave“.

12 Pri analýze judikátov ponechávame terminológiu, ktorú použil SDEÚ v slovenskom preklade.

13 Po novele Zákonníka práce č. 361/2012 Z. z. (účinné od 1. 1. 2013) bol § 113 ods. 2 doplnený o možnosť zamestnanca požiadať zamestnávateľa o poskytnutie dovolenky, v prípade ak neurčí jej čerpanie najneskôr do 30. júna nasledujúceho kalendárneho roka tak, aby zamestnanec vyčerpal dovolenku do konca tohto kalendárneho roka, čerpanie dovolenky si môže určiť zamestnanec. Toto čerpanie dovolenky je zamestnanec povinný oznámiť zamestnávateľovi písomne, najmenej 30 dní vopred. Uvedená lehota môže byť so súhlasom zamestnávateľa skrátená.

14 K zániku práva dochádza len v prípadoch uvedených § 63 ods. 4 a 5, § 68 ods. 2, § 69 ods. 3, § 75 ods. 3, § 77, § 87a ods. 7, § 193 ods. 2 a § 240 ods. 9.

15 Barancová, H. – Schronk, R. **Pracovné právo**, s. 209.

16 Porovnaj s rozsudkom Súdneho Dvoru EÚ z 10. septembra 2009, Vicente Pereda, C-277/08.

S ohľadom na osobitosť venovaného problému je pre nás podstatná právna úprava zakotvená v § 113 ods. 2 a 113 ods. 4 ZP. Podľa odseku 2, ak si zamestnanec nemohol vyčerpať dovolenku v kalendárnom roku preto, že zamestnávateľ neurčil jej čerpanie, alebo pre prekážky v práci na strane zamestnanca, zamestnávateľ je povinný poskytnúť zamestnancovi dovolenku tak, aby sa skončila najneskôr do konca nasledujúceho kalendárneho roka.¹³ Zákon však neodpovedá na otázku, ako sa postupuje v prípade, ak sa nevyčerpa dovolenka ani do konca nasledujúceho kalendárneho roka. Podľa odseku 4, ak si zamestnanec nemôže vyčerpať dovolenku, pretože bol uznaný za dočasne pracovne neschopného pre chorobu alebo úraz, ani do konca nasledujúceho kalendárneho roka, nevyčerpanú dovolenku mu zamestnávateľ poskytne po skončení dočasnej pracovnej neschopnosti zamestnanca.

Je potrebné položiť si prvú otázku, či je možný zánik nároku na náhradu mzdy za dovolenku? Pred jej samotným zodpovedaním treba poukázať na niekoľko faktov v ZP a OZ.

Predovšetkým, ZP v § 36¹⁴ stanovuje explicitne vymedzené prípady práv, ktorých neuplatnením v ustanovenej lehote dochádza k ich zániku. Ide preto o prekluzívnu lehotu, uplynutím ktorej zaniká právo a aj jeho imanentná časť, ktorou je nárok. Avšak ani jedno ustanovenie sa nedotýka práva na dovolenku.

Zákonník práce nestanovuje žiadnu premlčaciu lehotu, po uplynutí ktorej by došlo k vzniku naturálnej obligácie. Teda k zániku nároku, ale nie práva. Právny nárok zabezpečuje garancia subjektívneho práva oprávneného subjektu a funkčne dotvára jeho obsah. Práve v ňom spočíva garancia miery možnosti oprávneného subjektu realizovať subjektívne právo aj proti vôli povinného subjektu a chrániť ho v prípade porušenia zo strany iných subjektov. Nárok ako imanentná stránka obsahovej štruktúry subjektívnych práv je preto bezprostredne spojený s ochranou subjektívnych práv.¹⁵

Na základe uvedeného je preto možné vyvodiť, že v prípade, ak zamestnanec splnil v danom období podmienky vzniku nároku na dovolenku jeho právo na ňu mu nemôže zaniknúť. Avšak, môže sa premlčať?

Zákonodarca na danú otázku neodpovedá priamo. Ako sme už uviedli na základe § 1 ods. 4 ZP je možné aplikovať § 101 OZ. Problém, ktorý však v súvislosti s aplikáciou všeobecnej premlčacej lehoty môže nastať je, že v zmysle § 100 OZ sa premlčujú len majetkové práva. Súčasťou práva na dovolenku je aj majetková zložka, ktorá je pretavená do nároku na náhradu mzdy za jej vyčerpanie, prípadne za jej nevyčerpanie z dôvodu skončenia pracovného pomeru. Avšak majetková zložka nedefinuje právo na dovolenku ako výlučne majetkové. Preto načrtujeme dva možné pohľady, ktoré by sa mohli aplikovať na určenie dĺžky referenčného obdobia, po uplynutí ktorého by došlo k zániku nároku na náhradu mzdy za nevyčerpanú dovolenku.

Za predpokladu, že by sa aplikoval § 101 OZ, všeobecná lehota by začala plynúť od momentu, keď sa dané právo mohlo prvýkrát vykonať. Možnosť čerpania dovolenky podľa ZP však nevzniká momentom, keď zamestnanec splnil zákonom stanovené podmienky. Postupovalo by sa teda podľa § 111 ZP, na základe ktorého by musel zamestnanec prerokovať so zamestnávateľom svoju žiadosť¹⁶ a pri určení čerpania nevyčerpanej dovolenky za kalendárny rok by sa vychádzalo okrem iného aj z plánu dovolení určeného po predchádzajúcom súhlase zástupcov zamestnancov. Z § 101 OZ je možné zo slovného spojenia „mohlo vykonať“ ďalej vyvodiť, že zamestnávateľ musí zamestnancovi umožniť čerpať dovolenku, či už podľa plánu dovolení alebo mimo neho. Pokiaľ sa tak stalo a v čerpaní dovolenky nebránia ani prekážky v práci na strane zamestnanca, začne plynúť všeobecná premlčacia 3-ročná lehota na uplatnenie si nároku, v opačnom prípade nemôže začať jej plynutie.

Do úvahy prichádza aj iný, podľa nášho názoru správny, pohľad na riešenie tejto otázky, ktorý vychádza z názoru, že právo na dovolenku nie je výsostne majetkovým právom, a preto nemožno aplikovať všeobecnú premlčaciu lehotu podľa OZ. Možnosť zakotvenia referenčného obdobia by preto bola ponechaná na úpravu v kolektívnej zmluve podľa § 231 ZP. Pokiaľ by však u zamestnávateľa nepôsobila žiadna odborová organizácia Zákonník práce nevyklučuje ani možnosť, že zamestnávateľ si dohodne referenčné obdobie len so zamestnancom v pracovnej zmluve alebo inom dokumente. Na otázku, aká je prijateľná dĺžka referenčného obdobia pre zánik nároku na náhradu mzdy a nevyčerpanej dovolenky za kalendárny rok, zodpovedáme na konci podkapitoly 2.2.1 v nadväznosti na judikatúru SDEÚ.

2.2.1 Vývoj skúmanej problematiky v judikatúre SDEÚ

SDEÚ v rozhodnutí *Schultz-Hoff*¹⁷ konštatuje, že článok 7 ods. 1 smernice 2003/88 v zásade nebráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá stanovuje pravidlá výkonu práva na platenú ročnú dovolenku výslovne priznaného touto smernicou, vrátane zániku uvedeného práva uplynutím referenčného obdobia alebo obdobia prenesenia dovolenky. Toto konštatovanie však SDEÚ v zásade podmienil tým, že pracovník, ktorého právo na platenú ročnú dovolenku zaniklo, mal skutočne možnosť výkonu práva, ktoré mu smernica priznáva.¹⁸

Za najvýznamnejší determinant zániku nároku na ročnú dovolenku po rozhodnutí SDEÚ vo veci *Schultz-Hoff* možno označiť existenciu „skutočnej možnosti výkonu práva na dovolenku priznanej zamestnancovi smernicou“, ktorému nárok na ročnú dovolenku zanikol. Samotná existencia „skutočnej možnosti využitia práva na dovolenku“ sa v dôsledku toho stala kľúčovým kritériom posudzovania zániku nároku na platenú ročnú dovolenku v judikatúre SDEÚ.¹⁹

Vnútroštátne ustanovenie, ktoré zakotvuje dobu prenesenia ročnej dovolenky nevyčerpanej na konci referenčného obdobia, v zásade sleduje cieľ poskytnúť zamestnancovi, ktorý nemohol čerpať ročnú dovolenku, dodatočnú možnosť využiť. Stanovenie tejto doby je súčasťou podmienok výkonu a uplatňovania nároku na platenú ročnú dovolenku, a teda patrí v zásade do právomoci členských štátov.²⁰

Obdobne by sa malo postupovať aj v prípade, ak si zamestnanec nemohol vyčerpať dovolenku z dôvodu choroby alebo pracovného úrazu. Ako vyplýva z § 113 ods. 4 ZP, zamestnávateľ ju poskytne zamestnancovi po skončení jeho dočasnej pracovnej neschopnosti.

Positívne účinky platenej ročnej dovolenky na bezpečnosť a zdravie pracovníka sa môžu úplne rozvinúť, ak sa dovolenka čerpá v roku, na ktorý je určená, teda v práve prebiehajúcim roku, avšak ani potom čas odpočinku z tohto hľadiska nestráca na svojom význame, ak sa čerpá v neskoršom období.²¹

Pripustenie skutočnosti, že za osobitných okolností práceneschopnosti môžu relevantné vnútroštátne ustanovenia upravujúce obdobie na prenesenie dovolenky stanoviť zánik nároku zamestnanca na platenú ročnú dovolenku zaručenú čl. 7 ods. 1 smernice 2003/88 bez toho, aby pracovník v skutočnosti mal možnosť uplatniť právo priznané touto smernicou, by znamenalo, že uvedené ustanovenia porušujú sociálne právo priznané každému pracovníkovi priamo čl. 7 tejto smernice.²² Hoci SDEÚ uznal v rozhodnutí *Schultz-Hoff*, že členské štáty vo vnútroštátnej právnej úprave môžu stanoviť podmienky výkonu a uplatnenia nároku na platenú ročnú dovolenku, zároveň spresnil, že členské štáty nemôžu zaviesť nijakú podmienku týkajúcu sa samotného vzniku nároku na dovolenku za kalendárny rok vyplývajúceho priamo zo smernice 2003/88.

O nároku na peňažnú náhradu v prípade skončenia pracovného pomeru za platenú ročnú dovolenku, ktorá nebola vyčerpaná počas referenčného obdobia a/alebo obdobia na prenesenie dovolenky z dôvodu práceneschopnosti počas celého referenčného obdobia alebo počas jeho časti a/alebo počas obdobia na prenesenie dovolenky SDEÚ konštatuje, že pojem „ročná platená dovolenka“ uvedený v článku 7 ods. 1 smernice 2003/88 znamená, že musí byť zachovaná odmena za dobu ročnej dovolenky v zmysle tejto smernice a že, povedané inými slovami, zamestnancovi musí byť vyplatená bežná odmena za túto dobu pracovného odpočinku. Z toho vyplýva, že v prípade zamestnanca, ktorý pred skončením pracovného pomeru nemohol uplatniť svoj nárok na platenú ročnú dovolenku z dôvodov nezávislých od jeho vôle, sa peňažná náhrada, na ktorú má nárok, musí vypočítavať takým spôsobom, aby tento pracovník bol v situácii porovnateľnej so situáciou, v akej by sa nachádzal, ak by uvedené právo vykonal počas trvania pracovného pomeru. Z toho vyplýva, že bežná odmena zamestnanca, ktorá mu musí byť naďalej vyplácaná počas obdobia pracovného odpočinku zodpovedajúceho platenej ročnej dovolenke je rozhodujúca aj pre výpočet peňažnej náhrady za nevyčerpanú ročnú dovolenku pri skončení pracovného pomeru.²³

V našom právnom poriadku je potrebné rozlišovať aj jednotlivé prípady pracovnej neschopnosti zamestnanca z dôvodu choroby alebo úrazu. V prípade, ak zamestnanec bol práce neschopný počas celého kalendárneho roku, na účely vzniku nároku na čerpanie platenej dovolenky, resp. v prípade skončenia pracovného pomeru na peňažnú náhradu mu v zmysle § 144a ods. 3 písm. a) ZP vzniká len v prípade pracovnej neschopnosti z dôvodu pracovného úrazu alebo choroby z povolanja, za ktoré zodpovedá zamestnávateľ. SDEÚ v rozhodnutí vo veci *Dominguez*²⁴ posudzoval, či vzniká zamestnankyni nárok na platenú dovolenku za kalendárny rok, keď bola práceneschopná za celé referenčné obdobie z dôvodu úrazu, ktorý utrpela pri ceste na pra-

17 Rozsudok Súdneho Dvoru EÚ z 20. januára 2009, *Schultz-Hoff*, Spojené veci C-350/06 a C-520/06; Pozri aj Moffatt, J. **Employment law**. Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 117 – 118.

18 *Schultz-Hoff*, Spojené veci C-350/06 a C-520/06, bod 43.

19 Pozri Švec, M. **Právo na dovolenku v kontexte aktuálnej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie i európskej legislatívy**. In: Časopis pro právní vědu a praxi. ISSN 1210-9126. roč. 20, č. 1 (2012), s. 40 – 41.

20 *Schultz-Hoff*, Spojené veci C-350/06 a C-520/06, bod 42.

21 Tamže, bod 30.

22 Pozri Blanpain, R. **European labour law**. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2010, s. 626 – 627.

23 Bližšie pozri *Schultz-Hoff*, Spojené veci C-350/06 a C-520/06, body 58-61.

24 Rozsudok Súdneho Dvora EÚ z 24. 1. 2012, *Dominguez*, C-282/10.

covisko. Pri aplikácii danej situácie na naše právne prostredie by sa postupovalo podľa § 220 ods. 2 druhá veta ZP, ktorý stanovuje, že úkonmi potrebnými na výkon práce nie je okrem iných ani cesta do zamestnania a späť. Vzhľadom na to, že nejde o výkon práce, nezodpovedá za daný úraz zamestnávateľ, a preto by zamestnankyni, ak z tohto dôvodu nesplnila podmienky na dovolenku za kalendárny rok, nárok nevznikol. V samotnom rozhodnutí SDEÚ konštatoval, že čl. 7 ods. 1 smernice 2003/88 sa má vykladať v tom zmysle, že nebráni vnútroštátnemu ustanoveniu, ktoré v závislosti od príčiny neprítomnosti pracovníka čerpajúceho nemocenskú dovolenku stanovuje dĺžku platenej ročnej dovolenky, ktorá prekračuje minimálnu dĺžku štyroch týždňov, ktorú zaručuje táto smernica, alebo sa jej rovná.²⁵

25 Pozri Rozsudok Súdneho Dvora EÚ z 21. 6. 2012, Fasga a i., C- 78/11.

26 Rozsudok Súdneho Dvora EÚ z 22. 11. 2011, Schulte, C-214/10.

Od svojich záverov vo veci Schultz-Hoff sa SDEÚ odklonil v novšom rozhodnutí, ktorého aplikácia vyvoláva otázky aj v našom právnom poriadku. Vo veci *Schulte*²⁶ rozhodol, že kritérium nemožnosti čerpania dovolenky, na základe ktorého nedochádza k zániku nároku zamestnanca na čerpanie dovolenky za kalendárny rok sa neuplatňuje univerzálne, ale v závislosti od špecifických okolností toho, ktorého sporu. V opačnom prípade by bol totiž zamestnanec, ktorý je práceneschopný počas niekoľkých po sebe nasledujúcich referenčných období, oprávnený neobmedzene kumulovať všetky nároky na platenú ročnú dovolenku získané počas obdobia svojej neprítomnosti na pracovisku. Právo na takéto neobmedzené kumulovanie nárokov na platenú ročnú dovolenku získaných počas obdobia práceneschopnosti by už nezodpovedalo samotnému účelu práva na platenú ročnú dovolenku. To sleduje dvojaký cieľ, jednak umožniť pracovníkovi odpočinúť si od vykonávania úloh, ktoré mu ukladá pracovná zmluva, a jednak poskytnúť mu čas na oddych a zotavenie sa.²⁷

27 Tamže, body 29 – 30.

Treba však konštatovať, že nárok zamestnanca na platenú ročnú dovolenku získaný v dôsledku jeho práceneschopnosti počas niekoľkých po sebe nasledujúcich referenčných období môže zodpovedať obidvom cieľom len v prípade, ak prenesenie dovolenky neprekročí určitú časovú hranicu. Pri prekročení takejto hranice by bola ročná dovolenka pozbavená pozitívneho účinku na zamestnanca v podobe poskytnutia času odpočinku a plnila by iba funkciu poskytnutia času na oddych a zotavenie sa. V dôsledku toho s ohľadom na samotný účel nároku na platenú dovolenku za kalendárny rok, ktoré každému zamestnancovi bezprostredne priznáva právo Európskej únie, zamestnanec, ktorý je práceneschopný počas niekoľkých po sebe nasledujúcich rokov a ktorému vnútroštátne právo bráni čerpať platenú ročnú dovolenku v uvedenom období, nemôže byť oprávnený neobmedzene kumulovať nároky na platenú dovolenku za kalendárny rok získané počas tohto obdobia.²⁸

28 Tamže, pozri body 33 – 34.

Aká by teda mala byť dĺžka referenčného obdobia na uplatnenie si nároku na čerpanie dovolenky za kalendárny rok a s tým spojeného nároku na náhradu mzdy, aby nestratili svoj účel?

Na túto otázku SDEÚ neodpovedá priamo, ale stanovuje, že ide o obdobie, ktoré musí výrazne prekračovať dĺžku referenčného obdobia, pre ktoré bola dovolenka priznaná. SDEÚ v tejto súvislosti odkazuje na čl. 9 ods. 1 Dohovoru č. 132 Medzinárodnej organizácie práce (ďalej len „MOP“) z 24. júna 1970 o platenej ročnej dovolenke, podľa ktorého sa neprerušená časť platenej ročnej dovolenky musí poskytnúť a čerpať najneskôr v období jedného roka a zvyšná časť platenej ročnej dovolenky najneskôr 18 mesiacov od skončenia roka, v ktorom nárok na dovolenku vznikol. Toto pravidlo možno chápať v tom zmysle, že po uplynutí lehôt, ktoré stanovuje, už nie je možné dosiahnuť účel práva na dovolenku v celom rozsahu. Podľa odôvodnenia čl. 6 má smernica 2003/88 zohľadňovať zásady Medzinárodnej organizácie práce s ohľadom na organizáciu pracovného času, pri výpočte období prenesenia dovolenky sa musí prihliadať na účel práva na ročnú dovolenku, ako to vyplýva z článku 9 ods. 1 uvedeného Dohovoru.

Predpokladáme, že stanovenie odlišného obdobia, ako uvádza Dohovor MOP, či už kratšieho alebo dlhšieho, by muselo byť v prípadnom súdnom spore pri súčasnom právnom stave posúdené na základe znaku účelnosti v každom jednom prípade samostatne.

Domnievame sa, že v zmysle rozhodnutia vo veci „Schulte“ by mal zákonodarca určiť referenčné obdobie, po uplynutí ktorého dochádza k zániku nároku na nevyčerpanú dovolenku, pretože sa tento nárok spája aj so stratou nároku na náhradu mzdy, čo podľa nás narušuje ochrannú funkciu pracovného práva.²⁹ Zamestnávateľ na základe rozhodnutia vo veci Schulte nielenže nemusí takému zamestnancovi umožniť po uplynutí referenčného obdobia čerpanie dovolenky za predchádzajúce obdobia jeho pracovnej neschopnosti, ale, v prípade skončenia pracovného pomeru mu nemusí vyplatiť ani náhradu mzdy.

29 Pozri odlišné stanovisko SDEÚ vo veci Schulte body 38 – 39.

3. Záver

Problematika náhrady mzdy je oveľa zložitejšia, ako sa môže na prvý pohľad javiť. Kým časť tejto oblasti už aj v našej právnej úprave pokrýva aktuálna judikatúra NS SR, stále existujú oblasti, ktoré vyvolávajú právnu neistotu. Dovoľme si tvrdiť, že k tomu výrazne prispelo aj smerovanie judikatúry SD EÚ, ktorá je značne mäťuca a myslíme si, že vyvoláva otázky, ktoré sa týkajú aj jej možného uplatňovania v našom právnom prostredí. V príspevku sme analyzovali aspoň niektoré z nich a prispeli sme vlastnými názormi do prípadnej odbornej diskusie na túto problematiku. ■

Zoznam použitej literatúry:

Barancová, H. **Zákonník práce: komentár**. Praha : C. H. Beck, 2010, 693 s.

Barancová, H. – Schronk, R. **Pracovné právo**. Bratislava : Sprint dva, 2009, 800 s.

Bělina, M. a kol. **Zákonník práce. Komentář. 2. vydání**. Praha : C. H. Beck, 2010, 1123 s.

Bělina, M. a kol. **Zákonník práce. Komentář. 1. vydání**. Praha : C. H. Beck, 2012, 1634 s.

Blanpain, R. **European labour law**. *Alphen aan den Rijn*: Kluwer Law International, 2010, 958 s.

Lazar, J. a kol. **Občianske právo hmotné : všeobecná časť : rodinné právo : vecné práva**. Bratislava : Iura Edition, 2006, 635 s.

Moffatt, J. **Employment law**. Oxford: Oxford University Press, 2011, 528 s.

Švec, M. **Právo na dovolenku v kontexte aktuálnej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie i európskej legislatívy**. In: *Časopis pro právní vědu a praxi*. ISSN 1210-9126. roč. 20, č. 1 (2012), s. 38 – 45

Križan, V.: **Flexibilita pracovného času**. In: Liberalizácia pracovného práva – možnosti a obmedzenia. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, vydavateľstvo Trnavskej univerzity, 2007, s. 127 – 137

RESUMÉ

Aktuálne otázky náhrady mzdy pri neplatnom skončení pracovného pomeru a náhrady mzdy za nevyčerpanú dovolenku

V príspevku sa autori zaoberajú osobitnými prípadmi vzniku nároku na náhradu mzdy. Ide o prípad neplatného skončenia pracovného pomeru, v rámci ktorého poukazujú na osobitný charakter právnej úpravy týkajúcej sa nárokov z neplatného skončenia pracovného pomeru a z toho vyplývajúceho vylúčenia iných nárokov (napr. náhrady mzdy pri prekážkach v práci, náhrady mzdy za nevyčerpanú dovolenku), a nároky na náhradu mzdy za nevyčerpanú dovolenku a možnosti jeho premlčania, prípadne preklúzie. Poukazujú na vývoj tejto problematiky v judikatúre Súdneho dvoru Európskej únie (ďalej len „SD EÚ“) a analyzujú možnosti jej aplikácie a otázky, ktoré vyvoláva v našom právnom poriadku.

SUMMARY

Topical Issues of Wage Compensation in the Case of Unfair Dismissal and Compensation for the Untaken Holiday

The authors deal with specific cases of the entitlement to the wage compensation in the case of unfair dismissal. The authors point to specific nature of legislation applicable to claims arising out of unfair dismissal and exclusion of other claims resulting therefrom (e.g. wage compensation in the case of obstacles to work, compensation for the untaken holiday), and claims for the wage compensation for the untaken holiday and the possibilities of claims being barred by lapse of time (prescription). The authors point to the developments in this area in the case law of the Court of Justice of the European Union, and they analyse possibilities of its application and questions arising under the Slovak national law.

ZUSAMENFASSUNG

Aktuelle Fragen des Lohnersatzes bei einer ungültigen Auflösung des Arbeitsverhältnisses und des Lohnersatzes bei einem nicht konsumierten Urlaub

Die Autoren befassen sich in ihrem Beitrag mit Sonderfällen bei der Entstehung des Anspruchs auf Lohnersatz. Es handelt sich dabei um den Fall einer ungültigen Auflösung des Arbeitsverhältnisses, an welchem auf den besonderen Charakter der Rechtsregelung in Bezug auf die Ansprüche aus einer ungültigen Auflösung des Arbeitsverhältnisses und auf den damit zusammenhängenden Ausschluss von sonstigen Ansprüchen (z. B. des Lohnersatzes bei Arbeitsverhinderung, des Lohns für den nicht konsumierten Urlaub) und auf eventuelle Verjährung bzw. Präklusion hingewiesen wird. Im Artikel ist die Entwicklung dieser Problematik in der Rechtsprechung des Gerichtshofes der Europäischen Union (nachfolgend kurz „EuGH“ genannt) analysiert und die Möglichkeiten ihrer Anwendung sowie Fragezeichen, die durch diese in unserer Rechtsordnung ausgelöst werden, erwähnt.

Náhrada trov právneho zastúpenia poisteného vyplatená z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla

JUDr. Michal Brož

Povinnosť poisťovateľa z titulu uzavretej poisťovnej zmluvy na poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla ustanoviť poistenému právneho zástupcu v konaní o náhradu škody nie je v slovenskom právnom poriadku „novum“. Hoci tento inštitút nie je v právnom poriadku nový, je len marginálne využívaný, pričom dôvody jeho nevyužívania sa pohybujú v rovine dohadov s kľúčovou logickou odpoveďou na otázku: „Cui bono?“

Povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla je nevyhnutnou súčasťou súboru viacerých zákonných úprav, ktorých zmyslom je zabezpečenie poskytnutia primeranej a spravodlivej náhrady za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, bez ohľadu na majetkové pomery škodcu resp. na iné okolnosti, ktoré by viedli k zníženiu alebo sťaženiu poskytnutia náhrady škody poškodenému.



JUDr. Michal Brož

je absolvent Právnickej fakulty Trnavskej Univerzity v Trnave (2007), kde absolvoval aj rigoróznú skúšku (2009).

Po skončení štúdia pracoval ako právnik v Allianz – Slovenskej poisťovni, a. s. Od 1. 1. 2012 pracuje v advokátskej kancelárii JUDr. Ferdinanda Klinovského v Dolnom Kubíne ako advokátsky koncipient. Ja zapísaný v zozname správcov konkurznej podstaty vedenej Ministerstvom spravodlivosti SR. Venuje sa obchodnému, konkurznému a trestnému právu.

škody poškodenému. Povinné zmluvné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla je zárukou, že v prípade naplnenia predpokladov zodpovednosti za škodu poisteného vyplatí poisťovňa náhradu škody poškodenému, čo mu zaručí uspokojenie ujmy v majetkovej sfére, ktorú utrpel pod vplyvom škodovej udalosti. Zákonodarcu v rámci platnej právnej úpravy ustanovuje rozsah náhrady škody, ktorú je poisťovňa škodcu povinná nahradiť poškodenému v súlade so všeobecnou úpravou náhrady škody obsiahnutou v Občianskom zákonníku. Okrem reparačnej funkcie poistenia vo vzťahu poisťovne voči poškodenému, kde poisťovňa vystupuje ako subjekt, ktorý vypláca relutárnu náhradu škody za poisteného, pričom povinnosť poskytnúť poistné plnenie vyplýva zo zodpovednosti poisteného za vzniknutú škodu, ustanovuje zákon aj sumu vzájomných práv a povinností medzi škodcom resp. poisteným a poisťovňou.¹ Jedným z nich je aj povinnosť poisťovne na základe žiadosti poisteného ustanoviť mu právneho zástupcu. Uvedená povinnosť poisťovne je koncipovaná nie len ako súčasť zmluvného poistenia, ale má svoj zmysel ako zákonná ochrana poisteného, ktorá smeruje k zabezpečeniu refundácie nákladov spojených s prerokovaním otázok náhrady škody v súdnom konaní.

¹ Podľa § 2 písm. d) zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla v znení neskorších predpisov je poisťovateľom poisťovňa, poisťovňa z iného členského štátu alebo zahraničná poisťovňa, ktorá je oprávnená vykonávať poistenie zodpovednosti na území Slovenskej republiky na základe osobitného predpisu. Osobitným predpisom je zákon č. 8/2008 Z. z. o poisťovníctve v znení neskorších predpisov.

1. Platný právny stav

Podľa § 11 ods. 5 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o povinnom zmluvnom poistení“) *poisťovateľ bez zbytočného odkladu ustanoví poistenému na základe jeho písomnej žiadosti právneho zástupcu v konaní o náhradu škody pred súdom, na ktorú sa vzťahuje poistenie zodpovednosti.*

V tejto súvislosti je dôležité ozrejmiť, kto sa na účely povinného zmluvného poistenia považuje za poisteného. Podľa § 2 písm. f) zákona o povinnom zmluvnom poistení *poisteným je ten, na koho sa poistenie zodpovednosti vzťahuje.* Podľa § 4 ods. 1 citovaného zákona *sa poistenie zodpovednosti vzťahuje na každého, kto zodpovedá za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla uvedeného v poistnej zmluve.* Ide teda o subjekt, ktorý zodpovedá za škodu spôsobenú osobitnou prevádzkou motorového vozidla, pričom podmienky zodpovednosti za škodu upravuje zákon č. 40/1964 Z. z. Občiansky zákonník v § 420 a nasl. Občianskeho zákonníka. Nadväzujúc na platnú právnu úpravu možno „druhy“ zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla rozčleniť na zodpovednosť vodiča za vzniknutú škodu v zmysle § 420 Občianskeho zákonníka a zodpovednosť prevádzateľa motorového vozidla za vzniknutú škodu podľa § 427 Občianskeho zákonníka.

Poisťovne sa v zásade bránia plneniu vyššie uvedenej povinnosti ustanovenia právneho zástupcu poistenému v konaní o náhradu škody s odôvodnením, že pojmovým znakom povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla je skutočnosť, že poisťovňa poskytuje poistné plnenie poškodenému za poisteného, a preto poistený nemá nárok na plnenie od poisťovne. Ani § 822 a nasl. Občianskeho zákonníka ako *lex generalis* pri poistení zodpovednosti za škodu nestanovuje povinnosť poisťovne na poskytnutie určitého druhu poistného plnenia (pričom ustanovenie právneho zástupcu poistenému a následná úhrada trov takéhoto zastúpenia možno považovať za poistné plnenie) v prospech poisteného.

S uvedenými názormi však nemožno súhlasiť, pretože poistenie zodpovednosti za škodu pojmovovo síce slúži na uspokojenie nárokov poškodeného v prípade vzniku zodpovednosti za škodu poisteného, no táto skutočnosť *a priori* nevyklučuje existenciu nároku na poistné plnenie od poisťovne v prospech poisteného. Podľa nášho názoru ustanovenie právneho zástupcu poistenému a následná náhrada trov takéhoto zastúpenia je v konečnom dôsledku v prospech poisťovne. Kvalifikovaná obrana poisteného v súdnom spore totiž, či už v spore o základ uplatneného nároku (miera zodpovednosti poisteného za škodu) alebo v spore o výšku uplatneného nároku (určenie výšky náhrady škody), bude mať za následok zníženie výplaty poistného plnenia poškodenému, pričom náhradu vzniknutej škody na základe zmluvného poistného vzťahu poskytne poisťovňa za poisteného z titulu uzatvorenej poistnej zmluvy. Predmetný inštitút ustanovenia a následného uhradenia trov právneho zastúpenia poisteného v konaní má svoj historický zmysel, ktorý podčiarkuje skutočnosť, že takáto povinnosť poisťovne je v mnohých prípadoch premietnutá do všeobecných poistných podmienok, ktoré sú podľa § 788 ods. 3 Občianskeho zákonníka neoddeliteľnou súčasťou každej poistnej zmluvy.

2. Pohľad na vývoj právnej úpravy v ustanovení právneho zástupcu poisťovňou poistenému

Odborná literatúra či judikatúra sa predmetnej problematike komplexne nevenujú. Podľa názoru autora komentára k zákonu č. 381/2001 Z. z. I. Feketeho je ustanovenie právneho zástupcu poistenému v súdnom konaní dôležitou povinnosťou poisťovateľa, pričom právneho zástupcu ustanoví poisťovňa na základe písomnej žiadosti poisteného. Ustanovenie právneho zástupcu poisteného a hradenie jeho nákladov je dôležité z dôvodu, že poisťovateľ koniec koncov bude za poisteného hradiť prípadné poistné plnenie – náhradu škody poškodenému. Ustanovenie právneho zástupcu prichádza do úvahy v rámci konania o náhradu škody, či už ide o občianske súdne konanie alebo adhézne konanie, ktoré je súčasťou trestného konania.²

2 <http://www.epi.sk/Main/Default.aspx?Template=%2fMain%2fArticles.aspx&zzsrlnkid=11692409&phContent=%2fZzSR%2fShowRule.aspx&RuleId=14733&Version=15&key=>

Treba poukázať na vývoj právnej úpravy v uvedenej otázke, nakoľko už predchádzajúca právna úprava umožňovala poisťovní ustanoviť právneho zástupcu poistenému.

Podľa § 74 ods. 2 vládneho nariadenia č. 11/1951 Zb. ktorým sa vykonáva zákon o premávke na verejných cestách *poisťovňa tiež nahradí osobám, ktorým je pričítaná zodpovednosť za premávku motorového vozidla, súdne i mimosúdne trovy obrany proti nároku tretej osoby, ako i trovy obhajoby v trestnom konaní pre čin, ktorý je alebo by mohol byť príčinou takého nároku. Tieto trovy nahradzuje poisťovňa, len pokiaľ boli potrebné z hľadiska jej náhradovej povinnosti; trovy obhajoby v trestnom konaní v prvej stolici nahradzuje však poisťovňa vždy.* Nasledujúca právna úprava, t. j. Vládne nariadenie č. 54/1953 Zb. už nerieši otázku ustanovenia a uhradenia trov právneho zastúpenia poisteného.

Ustanovenie § 4 vyhlášky Ministerstva financií č. 197/1964 Zb o rozsahu a podmienke zákonného poistenia zodpovednosti za škody spôsobené prevádzkou motorových vozidiel³ ustanovuje povinnosť poisťovne nahradíť niektoré trovy právneho zastúpenia poistenému zo zákonného poistenia. Predpokladom úhrady takto vzniknutých trov je samozrejme vznik poistnej udalosti, čo vlastne znamená spôsobenie škody osobitnou povahou prevádzky motorového vozidla a zodpovednosť za takto vzniknutú škodu, pričom je irelevantná prípadná miera spolu zavinenia poškodeného na vzniknutej dopravnej nehode podľa § 441 Občianskeho zákonníka. K naplneniu znakov poistnej udalosti postačuje samotný vznik škody, ktorá je poistením krytá (nejde o výluky z poistenia) a škoda je z poistenia zodpovednosti za škodu likvidná. Čo sa týka rozsahu trov obhajoby v trestnom konaní poisťovňa je povinná nahradíť trovy obhajoby tak v prípravnom konaní, ako aj v konaní pred súdom prvého stupňa; trovy obhajoby v odvolacom konaní je poisťovňa povinná nahradíť len v prípade vlastného písomného súhlasu. Uvedená zákonná úprava podmienila náhradu trov odvolacieho konania písomným súhlasom, pretože fáza prípravného konania a konania pred súdom prvého stupňa primárne rieši otázku zavinenia za vzniknutú škodu, pričom po ukončení prvostupňového konania je z vykonaného dokazovania možné predpokladať mieru úspechu v odvolacom konaní o úplnom oslobodení spod obžaloby a zbavenia sa zodpovednosti za vzniknutú škodu. V čase po neprávoplatnom rozhodnutí vo veci a do uplynutia lehoty na odvolanie mala poisťovňa možnosť posúdiť predpokladaný (ne)úspech v odvolacom konaní a rozhodnúť o (ne)zaviazaní sa na úhradu trov odvolacieho konania. V roku 1958 uzavrela Hlavná správa Štátnej poisťovne s Ústredím advokátskych poradní v Prahe Dohodu o obhajobách, ktorá bližšie upravovala náhrady advokátskych trov v trestnom konaní zo strany poisťovne. Potvrdenie dohody, ktorá nadobudla platnosť 1. 3. 1958 aj s jej rozšírením zo dňa 30. 9. 1970 publikovalo Ústredie slovenskej advokácie v Informáciách č. 7.⁴

Trovy občianskoprávneho konania bola poisťovňa zásadne povinná nahradíť v prípade, že konanie bolo nevyhnutné na zistenie zodpovednosti za škodu poisteného alebo výšky plnenia; ak sa na úhradu týchto trov písomne zaviazala. Ide najmä o poistné udalosti, ktorým nepredchádzalo trestné alebo priestupkové konanie, ktoré by vyriešilo otázku zodpovednosti poisteného za vzniknutú škodu.

Nasledujúca právna úprava, t. j. § 5 vyhlášky Ministerstva financií Slovenskej socialistickej republiky č. 124/1974 Zb., ktorou sa ustanovuje rozsah a podmienky zákonného poistenia zodpovednosti za škody spôsobené prevádzkou motorových vozidiel vykonávaného Slovenskou štátnou poisťovňou⁵ je veľmi podobná oproti právnej úprave uvedenej vo Vyhláške č. 197/1964 Zb. Citované právne normy ukladali poisťovní, v tom období išlo o Slovenskú poisťovňu ako jediný poisťovací subjekt na našom území, povinnosť ustanoviť právneho zástupcu poistenému spolu s povinnosťou úhrady trov právneho zastúpenia v konkrétnych prípadoch na základe písomného súhlasu poisťovne, pričom takáto povinnosť sa vzťahovala na všetky škodové udalosti, pri ktorých možno dôvodne predpokladať vznik povinnosti poisťovne poskytnúť poistné plnenie.

Následná právna úprava obsiahnutá v § 4 vo vyhláške Ministerstva financií Slovenskej republiky č. 423/1991 Zb., ktorou sa ustanovuje rozsah a podmienky zákonného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla⁶ rovnako viazala povinnosť poisťovne na ustanovenie právneho zástupcu a náhradu trov právneho zastúpenia na písomný súhlas poisťovne. Rozhodnutie poisťovne prevziať písomný záväzok podľa tohto ustanovenia záviselo od toho, akým spôsobom došlo k nehode a či bolo okolnosťami prípadu odôvodnené, aby tieto trovy znášala poisťovňa. Poisťovňa hradila tieto náklady obhajoby v trestnom alebo priestupkovom konaní len vtedy, ak bolo takéto konanie potrebné alebo účelné pre posúdenie právneho základu alebo výšky škody spôsobenej poškodenému.

3 (1) Poisťovňa je povinná nahradíť za poisteného trovy obhajoby pred súdom I. stupňa v trestnom konaní vedenom proti poistenému v súvislosti s poistnou udalosťou; trovy obhajoby pred odvolacím súdom je povinná nahradíť len vtedy, ak sa zaviazala ich uhradiť. (2) Poisťovňa je povinná nahradíť za poisteného trovy občianskoprávneho konania o náhrade škody, ak sa zaviazala ich uhradiť alebo ak toto konanie bolo nevyhnutné pre zistenie zodpovednosti poisteného alebo výšky plnenia poisťovne. Náklady mimosúdneho prerokovania nárokov poškodeného je poisťovňa povinná nahradíť za poisteného len vtedy, ak sa zaviazala ich uhradiť.

4 PROCHOTSKÝ, F.:
Zákonné poistenie zodpovednosti za škody spôsobené prevádzkou motorových vozidiel.
Bratislava: 1975, s. 148

5 Poisťovňa je povinná v súvislosti s poistnou udalosťou nahradíť za poisteného trovy
a) obhajoby v prípravnom konaní a pred súdom prvého stupňa v trestnom konaní súdom vedenom proti poistenému; trovy obhajoby pred odvolacím súdom je povinná nahradíť len vtedy, ak sa zaviazala ich uhradiť;
b) občianskeho súdneho konania o náhrade škody, ak toto konanie bolo nevyhnutné na zistenie zodpovednosti poisteného alebo výšky plnenia poisťovne; trovy právneho zastúpenia poisteného je však povinná nahradíť len vtedy, ak sa zaviazala ich uhradiť;
c) mimosúdneho prerokovania nárokov poškodeného, ak sa zaviazala ich uhradiť.

6 Poisťovňa je povinná v súvislosti s udalosťou, ktorá by mohla byť dôvodom vzniku práva na plnenie poisťovne, pokiaľ sa k tomu písomne zaviazala, uhradiť za poisteného trovy

a) obhajoby v prípravnom konaní a pred súdom v trestnom alebo priestupkovom konaní vedenom proti poistenému,

b) súdneho konania o náhrade škody a právneho zastúpenia poisteného,

c) mimosúdneho prerokovania nárokov poškodeného.

Súčasná právna úprava obsiahnutá v zákone z roku 2001 vypustila podmienku písomného súhlasu poisťovne na stanovenie právneho zástupcu. Dôvodová správa k predmetnému zákonu však bližšie neustanovuje dôvody, ktoré viedli zákonodarcu k vypusteniu tzv. notifikačnej poisťovne vo vzťahu k náhrade trov právneho zastúpenia poisteného.

3. Význam práva poisteného na ustanovenie právneho zástupcu poisťovňou

Vzhľadom na vyššie uvedené považujeme za dôležitú povinnosť poisťovne (právo poisteného) na ustanovenie právneho zástupcu v konaní ponímať v dvoch rovinách. Na jednej strane je otázka ustanovenia právneho zástupcu na základe žiadosti poisteného a na strane druhej je to následná konkludentná povinnosť poisťovne nahradiť náklady spojené s právnym zastupovaním.

3.1. Povinnosť ustanoviť právneho zástupcu

Z doslovného výkladu znenia § 11 ods. 5 zákona o povinnom zmluvnom poistení (poisťovateľ... ustanoví) vyplýva, že zákon neumožňuje poisťovní právo voľby v otázke ustanovenia resp. neustanovenia právneho zástupcu. V tejto súvislosti je zároveň potrebné uvedomiť si skutočnosť, že ustanovenie právneho zástupcu (advokáta) poisťovňou má zásadný vplyv na výšku poistného plnenia z dôvodu, že samotný fakt existencie právneho zástupcu na strane poisteného pri zodpovednom a dôslednom prístupe k riešeniu právnej otázky zo strany právneho zástupcu vytvorí priestor na zníženie výšky náhrady škody resp. na jej úplné zamietnutie. Záujem poisťovne na znížení povinnosti nahradiť vzniknutú škodu sa prejavuje v skutočnosti, že je to práve poisťovňa, ktorá z titulu uzatvorenej poistnej zmluvy bude za poisteného škodcu plniť poistné plnenie.

Treba uviesť, že je otázne, do akej miery je poisťovňa oprávnená limitovať vôľu poisteného v otázke samostatného zvolenia si právneho zástupcu resp. je otázne, do akej miery je poisťovňa oprávnená vstupovať do rozhodovacieho práva poisteného v otázke voľby právneho zástupcu. Domnievame sa, že poisťovňa by mala akceptovať návrh poisteného na ustanovenie konkrétneho advokáta za právneho zástupcu v konaní, pretože voľba určitého advokáta za zástupcu v konaní je nepochybne otázkou vzájomnej dôvery medzi klientom a advokátom, otázkou povesti a dobrého mena advokáta či jeho špecializácie.

Uvedené argumenty majú svoj význam najmä v trestnom konaní, kde súdy v rámci adhézneho konania nevenujú otázkam náhrady škody tak široký priestor ako v občianskoprávnom konaní. V aplikačnej praxi sa často stáva, že súd v trestnom konaní zaviazuje poisteného k náhrade škody v rámci adhézneho konania; následne poistený požiada poisťovňu o náhradu škody poškodeným za poisteného. Tiež sa stáva, že poisťovňa neuhradí celú sumu resp. odmietne plnenie s rôznym odôvodnením, napr. z dôvodu nelikvidity uplatnených nárokov alebo z dôvodu spornosti výšky uplatnenej náhrady škody. Faktom zostáva, že poisťovňa nie je účastníkom adhézneho konania t. j. nemôže vystupovať ako vedľajší účastník na strane poisteného, a teda ani nemôže vecne vystupovať v prospech klienta v otázkach náhrady škody. Na druhej strane práve rozhodnutie v trestnom konaní je okrem iného i podkladom pre stanovenie zodpovednosti poisteného za vzniknutú škodu v občianskoprávnom konaní s poukazom na § 135 ods. 1 tretia veta Občianskeho súdneho poriadku, ktorý uvádza, že *súd je viazaný rozhodnutím príslušných orgánov o tom, že bol spáchaný trestný čin, priestupok alebo iný správny delikt postihnutel'ný podľa osobitných predpisov, a kto ich spáchal*. V prípade, že by poisťovňa ustanovila poistenému právneho zástupcu, ktorý by so súhlasom klienta v otázkach náhrady škody v rámci adhézneho konania postupoval v súlade s požiadavkami poisťovne, resp. by poisťovňu pravidelne informoval o právnom základe a výške uplatneného nároku, nepochybne by to viedlo k spravodlivému vyplateniu náhrady škody poisťovňou a tým k naplneniu inštitútu povinného zmluvného poistenia.

Zmysel povinnosti poisťovne ustanoviť právneho zástupcu poistenému na základe jeho žiadosti v občianskoprávnom konaní o náhradu škody tkvie v zmysle povinného zmluvného poistenia, ktorým je náhrada škody, ktorá vznikla pri škodovej udalosti. Škodu je nutné chápať nie len ako zmenšenie majetku resp. vznik nákladov v majetkovej sfére poškodeného, ktoré, či už primárne

alebo sekundárne, majú svoj základ v dopravnej nehode spôsobenej poisteným, ale za škodu v širšom rozsahu aj ako vznik nákladov, ktoré vzniknú v príčinnej súvislosti s výkonom tých práv poškodeného, ktoré mu vznikli dopravnou nehodou. Poškodený sa môže domáhať náhrady škody v občianskoprávnom konaní, pričom s poukazom na § 90 Občianskeho súdneho poriadku je to práve on v postavení navrhovateľa, ktorý podaním žaloby vytýči okruh účastníkov súdneho konania. Ustanovenie § 15 zákona o povinnom zmluvnom poistení umožňuje poškodenému uplatniť svoj nárok priamo voči poisťovni; kedy poistený nie je účastníkom konania, a preto mu žiadne náklady v konaní nevznikajú. Zároveň však poškodený s poukazom na zodpovednosť za škodu poisteného môže uplatniť svoj nárok aj priamo voči poistenému na základe jeho zodpovednosti za vzniknutú škodu či už podľa § 427 Občianskeho zákonníka alebo § 420 Občianskeho zákonníka. V tomto prípade je už poistený účastníkom konania, má svoje procesné práva a povinnosti, ktorých uplatnenie v súdnom konaní prostredníctvom právneho zástupcu zakladá u poisteného povinnosť zaplatiť svojmu právnenému zástupcovi za poskytnuté právnej služby. To vytvára u poisteného podmienky na vznik určitej formy nákladov, ktoré majú nepochybne svoj počiatok vo vzniku dopravnej nehody; inak povedané, nebyť dopravnej nehody, nedošlo by k podaniu žaloby o náhradu škody voči poistenému a logicky by nedošlo u poisteného ani k potrebe zvoliť si právneho zástupcu a zaplatiť za jeho služby. I keď zákon o povinnom zmluvnom poistení v § 4 vymedzuje rozsah poistného krytia, domnievame sa, že práve § 11 ods. 5 uvedeného zákona má za cieľ zabezpečenie náhrady nákladov za právne služby vzniknuté u poisteného z dôvodu domáhania sa svojich práv zo strany poškodeného.

Taktiež je nutné podotknúť, že poistený nahlásením poistnej udalosti splnomocňuje poisťovňu na prerokovanie náhrady škody a vyplatenie náhrady škody (poistného plnenia). Pokiaľ poisťovňa pri vyplácaní náhrady škody túto náhradu nevypočíta a nevyplatí v zákonnej výške, je nepochybné, že vznik následného konania o náhradu škody poistený nespôsobil, nakoľko náhradu škody zaňho vyplatila poisťovňa. Na druhej strane, náklady spojené s právnym zastúpením v konaní o náhradu škody voči poistenému, ktoré môže iniciovať poškodený z dôvodu nesprávnej a nedostatočne poskytnutej náhrady škody zo strany poisťovne, vzniknú na strane poisteného bez ohľadu na skutočnosť, že poistený nemal a ani nemá možnosť ovplyvniť proces likvidácie poistnej udalosti a výplaty náhrady škody poisťovňou poškodenému.

3.2.

Povinnosť poisťovne refundovať náklady právneho zastúpenia poisteného

Povinnosť poisťovne refundovať náklady právneho zástupcu nie je v zákone explicitne formulovaná, pričom, podľa nášho názoru je nevyhnutne spojená s povinnosťou na ustanovenie právneho zástupcu. V prípade, ak by sa oddelila povinnosť poisťovne ustanoviť poistenému právneho zástupcu od povinnosti nahradiť takto vzniknuté trovy, išlo by o zbytočné zaťaženie poisteného nákladmi, ktoré by v konečnom dôsledku musel nedobrovoľne znášať. Extenzívny výklad § 11 ods. 5 zákona o povinnom zmluvnom poistení je taktiež v súlade so spotrebiteľskou povahou poistnej zmluvy, nakoľko Zmluva o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla je podľa § 52 a nasl. Občianskeho zákonníka nepochybne zmluvou spotrebiteľskou. Výšku nákladov právneho zastúpenia či už v trestnom alebo civilnom konaní limitujú príslušné zákonné normy, ktoré upravujú odmenu advokátov. Domnievame sa, že ustanovenie iných právnych zástupcov okrem osôb z radov advokátov je nielen v rozpore s právnou úpravou o poskytovaní právnych služieb, ale i v rozpore so samotnou povahou inštitútu zastupovania poisteného v konaní.

4. Záver

Povinnosť poisťovne ustanoviť poistenému právneho zástupcu v konaní o náhradu škody na základe jeho písomnej žiadosti nie je v slovenskom právnom poriadku „*novum*“; práve naopak, ide o časom overený právny inštitút, ktorého cieľom je ochrániť poisteného pred vznikom neočaká-

vaných nákladov spojených s uplatňovaním práv poškodeného, a zároveň zabezpečiť primerané a spravodlivé odškodnenie poškodeného po vzniku škodovej udalosti v rámci či už občiansko-právneho alebo trestnoprávneho konania. Hoci tento inštitút nie je v právnom poriadku nový, je len marginálne využívaný, pričom dôvody jeho nevyužívania sa pohybujú v rovine dohadov s kľúčovou logickou odpoveďou na otázku: „*Cui bono?*“ ■

RESUMÉ

Náhrada trov právneho zastúpenia poisteného vyplatená z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla

Autor sa v predmetnom článku zaoberá praktickými dôsledkami aplikácie § 11 ods. 5 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla v znení neskorších predpisov na povinnosti poisťovne ustanoviť poistenému právneho zástupcu v konaní o náhradu škody v kontexte historického vývoja predmetného ustanovenia, s poukazom na praktickú využiteľnosť daného zákonného ustanovenia.

SUMMARY

Recovery of Fees of the Insured's Lawyer Paid from the Compulsory Third-Party Motor Vehicle Liability Insurance

The author deals with practical implications of application of Sec. 11(5) of Act No. 381/2001 Coll. on the Compulsory Third-Party Motor Vehicle Liability Insurance as amended to the obligations of the insurance company to appoint a lawyer to represent the insured in proceedings concerning actions for damages in the context of the historical developments of the above-mentioned statutory provision having regard to practical usability of this statutory provision.

ZUSAMENFASSUNG

Ersatz der Anwaltskosten des Versicherten aus der Kfz-Haftpflichtversicherung bei einem durch den Betrieb eines Kraftfahrzeuges entstandenen Schaden

Der Autor befasst sich im Artikel mit praktischen Auswirkungen der Anwendung des § 11 Abs. 5 des Gesetzes 381/2001 der Gesetzsammlung über die Kfz-Haftpflichtversicherung, welche die Schadenersatzansprüche deckt, die durch den Betrieb eines Kraftfahrzeuges entstehen, in der Fassung der späteren Vorschriften, demnach mit den Auswirkungen auf die Pflicht der Versicherungsanstalt, im Schadenersatzprozess dem Versicherten einen Rechtsbeistand beizustellen, im Kontext mit der historischen Entwicklung der betreffenden Bestimmung und unter Hinweis auf praktische Aussagekraft der einschlägigen gesetzlichen Bestimmung.

Cenová doložka

JUDr. Martin Husár, D.E.S.

Dohodnutie ceny predstavuje najvýznamnejšiu otázku pri rokovaniach medzi obchodnými partnermi. Dohodnutá cena alebo spôsob jej určenia predstavuje konsenzus, ku ktorému dospeli strany v okamihu uzavretia zmluvy. Takto dohodnutá cena alebo spôsob jej určenia sa môže meniť počas trvania zmluvy len na základe dohody zmluvných strán. Existujú však situácie, kedy strany predpokladajú, že v dôsledku vonkajších okolností sa ukáže, že dohodnutá cena je nevýhodná pre niektorú zo zmluvných strán. Optimálne riešenie takýchto situácií tak, aby obchod zostal výhodný pre obidve strany, predstavuje cenová doložka.

Vymedzenie ceny a cenovej doložky

Cenou sa z ekonomického hľadiska rozumie množstvo peňazí alebo peňažnej hodnoty, za ktoré sa vec nakupuje alebo predáva a predstavuje tiež čiastku, ktorú treba vynaložiť na získanie určitého produktu alebo služby.¹ Cena je výsledkom konsenzu pri rokovaniach kupujúceho a predávajúceho. Má väzbu na hodnotu dodávaného predmetu, ale nemusí byť totožná s touto

hodnotou.² Dojednávanie ceny predstavuje v podmienkach trhového hospodárstva rozhodujúci faktor pri negociovaní medzi kupujúcim a predávajúcim.

V zmysle § 409 ods. 2 Obchodného zákonníka musí byť v zmluve kúpna cena dohodnutá alebo musí v nej byť aspoň určený spôsob jej dodatočného určenia, ibaže strany v zmluve prejavia vôľu ju uzavrieť aj bez určenia kúpnej ceny. Podľa P. Rabana Obchodný zákonník nevyklučuje ani „cenovú arbitráž“, teda nahradenie dohody o cene písomným dojednaním, že cenu stanoví určená tretia osoba alebo súd.³

V prípade, ak strany pri uzatváraní zmluvy, v ktorej bude dohodnutý čas plnenia s väčším odstupom od uzavretia zmluvy, očakávajú, že v tomto období v dôsledku ďalších vonkajších okolností, ktoré môžu, ale nemusia nastať alebo ktorých intenzitu alebo rozsah nemožno v čase uzavretia zmluvy určiť, dôjde k zmenám

cien, surovín, materiálov, energií, či ďalších komponentov potrebných na výrobu tovaru, ktorý je predmetom zmluvy alebo na zhotovenie diela, ktoré je predmetom zmluvy, môžu na riešenie takejto situácie využiť cenovú doložku.

Vývoj právnej úpravy cenovej doložky

Rakúsky ABGB upravoval v § 1067 a nasl. pod názvom „Zvláštne druhy alebo vedľajšie úmluvy trhové smluvy“ niektoré inštitúty dnešných vedľajších dojednaní (výhradu spätnéj kúpy, spätného predaja, predkupného práva, predaja na skúšku, predaja s výhradou lepšieho kupca a príkaz k predaju).

JUDr. Martin Husár, D.E.S.

je absolvent Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach (2002), kde absolvoval v roku 2004 rigoróznú skúšku. V roku 2006 absolvoval postgraduálne štúdium na Univerzite Libre de Bruxelles, kde získal titul *Diplôme d'études spécialisées*



(D.E.S.) v oblasti *Droit international des affaires* (International Business Law). V roku 2010 absolvoval študijný pobyt na Súdnom dvore Európskej únie v Luxemburgu. Od roku 2007 pôsobí v bankovom sektore v Českej republike a od roku 2010 ako externý doktorand na Právnickej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach.

1 Definícia dostupná na <http://www.euroekonom.sk/poradna/ekonomicky-slovník/?q=cena> a citovaná dňa 23. 8. 2012

2 Definícia dostupná na http://www.financnik.sk/financie.php?did=ekonomicky-slovník-vysvetlenie-pojmu&dict=78&pa-ge_slovník=1 a citovaná dňa 23. 8. 2012

3 Raban P. v Bejček J., Eliáš K., Raban P. a kol., **Kurs obchodného práva – Obchodní závazky, 5. vydání**, Praha : C. H. Beck, 2010, s. 259.

4 Rouček F., Sedláček J.,
Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, díl IV,
Linhart, Praha 1936, s. 793.

5 Tamže, s. 749.

6 Luby Š., **Dejiny súkromného práva na Slovensku,**
Iura Edition, Bratislava,
2002, s. 477.

7 Raban P. v Bejček J.,
Eliáš K., Raban P. a kol.,
Kurs obchodního práva – Obchodní závazky, 5. vydání, Praha :
C. H. Beck, 2010, s. 744.

8 Ustanovenie § 1 zákona
č. 40/1964 Zb., Občiansky
zákoník, v znení z roku
1964.

Zákon teda stanovoval nielen vedľajšie dojednania trhovej zmluvy, ale aj zvláštne druhy trhovej zmluvy. Príslušné ustanovenie obsahovalo len demonštratívny výpočet dojednaní, ktorý ale nebol považovaný za úplný.⁴ Judikatúra najvyššieho súdu pripúšťala aj ďalšie dojednania, výslovne neupravené v § 1067. Cenová doložka, ktorá sa dnes v systematike obchodného zákonníka nachádza práve medzi uvedenými dojednaniaми však v ABGB nebola takýmto spôsobom upravená. ABGB v § 1054 upravoval ako podstatnú náležitosť kúpnej zmluvy určenie trhovej ceny, ktorou mohli byť iba hotové peniaze a ktorá nesmela byť ani neurčitá, ani nezákonná. ABGB umožňoval v § 1056, aby sa cena stanovila dodatočne jednou treťou osobou alebo niekoľkými osobami (§ 1057). Na určenie ceny mohla tiež slúžiť cena, ktorá bola dojednaná pri predchádzajúcej kúpe. Pokiaľ bola za základ vzatá riadna trhová cena, rozumela sa tým stredná cena na mieste a v dobe, kde a kedy musí byť zmluva plnená (§ 1058). Uvedené ustanovenia bližšie rozvzdžali zásadu uvedenú v § 1053 a 1054, že cena musí byť určitá. Požiadavka určitosti trhovej ceny sa rozumela tak, že trhová cena musela byť určená tak, že musela byť daná možnosť cenu vypočítať.⁵

Aj táto forma stanovenia ceny je určitou formou dodatočného určenia ceny, teda určitej doložky v tom zmysle, že zmluvné strany sa dohodli na spôsobe určenia ceny v budúcnosti.

Podľa uhorského práva v rámci kúpnopredajnej zmluvy bola cena hodnotou predmetu vyjadrená v peniazoch, pričom táto cena musela byť:

1. pravou cenou (*pretium verum*), t. j. myslenou ako peňažná odplata predmetu kúpy,
2. určitou cenou (*pretium certum*), t. j. vyjadrenou určitou sumou, pričom tejto požiadavke vyhovoala aj cena vopred určeným spôsobom určiteľná.⁶

Judikatúra k tomuto ustanoveniu uvádzala, že „úmluva, učinena pri kúpnopredajnej smluve, že kúpna cena môže byť znova dohodnutá, jestli se v dobe prevedenie smluvy zmení konjunktura, nečiní kúpnopredajnú smluvu pre neurčitost' ceny neplatnou.“⁷ Z toho vyplýva, že aj keď právna úprava cenových doložiek neupravovala explicitne, judikatúra sa k tejto možnosti úpravy ceny v budúcnosti stavala kladne.

Zákon č. 141/1950 Zb., Občiansky zákoník neobsahoval explicitné ustanovenie o cenovej doložke. Podľa § 366 sa kupujúci zaväzoval zaplatiť dojednanú cenu. Ustanovenie § 367 Občianskeho zákoníka z roku 1950 stanovovalo, že ak bola v kúpnej zmluve dojednaná bežná cena, rozumela sa tým cena v mieste a čase plnenia. Občiansky zákoník ani všeobecne neupravoval možnosti či postupy dojednania cenovej doložky. Takáto právna úprava vyplývala z hospodárskeho systému, počas ktorého bol tento Občiansky zákoník prijatý.

Cenových doložiek nezaviedol ani zákon č. 40/1964 Zb., Občiansky zákoník. Podľa § 239, ktorý sa ale vzťahoval len na predaj v obchode, platilo, že kupujúci bol povinný zaplatiť organizácii cenu za vec.⁸

Ani Hospodársky zákoník (zákon 109/1964 Zb.) neobsahoval úpravu cenovej doložky, čo vyplývalo z vtedajšieho hospodárskeho systému založeného na záväznom plánovaní a administratívnom rozhodovaní, v ktorom vtedajšie organizácie dodávali a odoberali výrobky za pevné ceny stanovené štátnymi cenovými orgánmi.

Naproti tomu však cenových doložiek obsahovali §§ 401 a 402 zákona č. 101/1963 Zb., o právnych vzťahoch v medzinárodnom styku (zákoník medzinárodného obchodu, ZMO), ktoré pre potreby úpravy majetkových vzťahov v medzinárodnom obchodnom styku upravovali kľzavú doložku v rámci „Zvláštnych dojednaní o cene“. Kľzavá doložka zodpovedala dnešnej cenovej doložke podľa Obchodného zákonníka a jej zmyslom bola práve možnosť neskoršej zmeny kúpnej ceny, čo v rámci medzinárodných obchodných vzťahov umožňovalo pružnejšie reagovať na vzniknutú situáciu vo vzťahu medzi zmluvnými stranami. Zatiaľ čo kľzavú doložku pod názvom cenová doložka neskôr upravuje Obchodný zákoník medzi dojednaniaми v súvislosti s kúpnou zmluvou, menovú doložku podľa § 403 ZMO zákonodarca neskôr zahrnul do § 744 Obchodného zákonníka medzi dojednania súvisiace s medzinárodnou kúpou tovaru.

Cenové doložky v iných právnych poriadkoch

Nový český Občiansky zákoník, zákon č. 89/2012 Sb., až na drobné formulačné úpravy, preberá dnešnú právnu úpravu cenovej doložky z Obchodného zákonníka a upravuje ju v §§ 2154 – 2156. Zavedenie cenovej doložky do nového českého Občianskeho zákoníka možno považovať

za jeden z prejavov komercializácie občianskeho práva, kedy sa inštitúty obchodného práva stávajú súčasťou všeobecného súkromného práva.

Podľa článku 536 poľského občianskeho zákonníka môže byť cena určená uvedením dôvodov pre jej stanovenie. Poľský občiansky zákonník ďalej pozná cenu pevnú, minimálnu, maximálnu a výstupnú cenu, cenovú doložku ale neupravuje.

Francúzsky Code civil ustanovuje v článku 1591, že kúpnu cenu musia stanoviť a určiť zmluvné strany.⁹ Francúzska judikatúra kodifikáciu dopĺňa a doložky týkajúce sa zmien cien sa považujú za prípustné. Pokiaľ by však nedovoľovali určenie ceny spôsobom nezávislým od vôle jednej alebo druhej strany, môže sudca kúpnu zmluvu vyhlásiť za neplatnú pre nedostatok dohody o určitej alebo určiteľnej cene. Ide o dôsledok konštrukcie kúpnej zmluvy, ktorá musí ako podstatnú časť obsahovať dohodu o cene. Podľa francúzskeho Code civil je dohoda o cene podstatnou náležitosťou kúpnej zmluvy. Cenu môže na základe dohody určiť tretia osoba.¹⁰

Belgický Code civil kopíruje francúzsku právnu úpravu, keď v článku 1591 upravuje kúpnu cenu rovnakým spôsobom.¹¹ Aj luxemburský Code civil v článku 1591¹² upravuje dohodu o cene rovnakým spôsobom.

Na rozdiel od francúzskeho práva, nemecké právo v zmysle § 433 BGB nepovažuje cenu za podstatnú náležitosť kúpnej zmluvy a jej absencia neznamená automaticky neplatnosť zmluvy. Cenovú doložku tiež neupravuje.¹³

Článok 184 švajčiarskeho obligáčného zákonníka uvádza, že cena je stanovená dostatočne, ak môže byť určená podľa okolností. Znamená to, že ani v tomto prípade nie je cena obligatónnou náležitosťou zmluvy. Švajčiarsky obligáčny zákon tak, ako aj nemecký BGB, neupravuje cenovú doložku.

Podľa článku 1708 quebeckého občianskeho zákonníka sa predávajúci zaväzuje zaplatiť pri kúpnej zmluve cenu v peniazoch,¹⁴ rovnaká formulácia je aj v článku 454 ruského občianskeho zákonníka.

Ruský občiansky zákonník však upravuje aj pravidlá dodatočnej zmeny kúpnej ceny, keď v článku 485 ustanovuje, že ak kúpna zmluva obsahuje ustanovenie, že cena tovaru sa môže meniť v závislosti od indexov určujúcich cenu tovaru (výrobná cena, náklady, atď.). Zároveň ale nestanovuje spôsob revízie cien, cena sa určí na základe korelácie týchto indexov v čase uzavretia zmluvy a dodania tovaru. V prípade, ak je predávajúci v omeškaní s plnením tejto povinnosti dodať tovar, cena sa určí z korelácie týchto indexov v čase uzavretia zmluvy.¹⁵

Holandský občiansky zákonník v článku 7:4 stanovuje, že v prípade, ak bola kúpna zmluva uzavretá bez určenia (posúdenia) kúpnej ceny, musí kupujúci zaplatiť primeranú cenu. Ceny obvykle účtované predávajúcim v čase uzavretia kúpnej zmluvy sa berú do úvahy pri určovaní (posudzovaní) tejto ceny.¹⁶

Ani návrh nového nariadenia EP a Rady o spoločnom európskom kúpnom práve neobsahuje úpravu cenovej doložky, avšak na rozdiel od našej, resp. českej právnej úpravy nepoužíva pojem „obvyklá cena“, ale „cena bežne požadovaná“, eventuálne „primeraná cena“. Návrh čl. 73 uvedeného nariadenia nazvaný „určenie ceny“ ustanovuje, ak nie je možné určiť cenu splatnú na základe zmluvy inak, splatnou cenou je cena bežne požadovaná za porovnateľných okolností v čase uzatvorenia zmluvy, alebo, ak takáto cena nie je k dispozícii, primeraná cena. Návrh nariadenia predpokladá aj možnosť jednostranného určenia ceny, keď v čl. 74 ods. 1 ustanovuje, že ak má cenu určiť jedna zo strán a takto určená cena je zjavne neprimeraná, nahradí sa cenou bežne požadovanou, za porovnateľných okolností v čase uzavretia zmluvy, alebo, ak takáto cena nie je k dispozícii, primeranou cenou. Toto ustanovenie má mať kogentný charakter. Za podobných podmienok predpokladá návrh nariadenia v čl. 75 aj určenie ceny treťou osobou.¹⁷

Platná úprava cenovej doložky

Cenová doložka je v Obchodnom zákonníku upravená medzi zvláštnymi dojednaniami zmluvných strán. Podľa § 473 Obchodného zákonníka si zmluvné strany môžu dojednať cenovú doložku, ktorá umožňuje dodatočnú úpravu ceny vzhľadom na zmenu okolností súvisiacich s predmetom kúpy. Cenová doložka teda bude využiteľná napríklad pri zmluvách, ktoré sa uzatvárajú na dlhé obdobie dopredu alebo kde dochádza k opakovaným plneniam. Vzhľadom na dispozitívnosť

9 Článok 1591 francúzskeho Code civil k dispozícii na http://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do;jsessionid=07ED5EFD108CEDB19EF18981C9AA3B39.tpdjo03v_1?idArticle=LEGIARTI000006441332&cidTexte=LEGIITEXT000006070721&dateTexte=20120126.

10 Pelikánová I., **Komentár k § 473 zák. č. 513/1991 Sb., Kúpni smlouva – cenová doložka**, ASPI, 1997.

11 Čl. 1591 belgického Code civil k dispozícii na http://www.ejustice.jugov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?D ETAIL=1804032134%2F&caller=list&row_id=1&numero=8&rech=14&cn=1804032134&table_name=LOI&nm=1804032154&la=F&dt=CODE+CVIL&language=fr&fr=f&choix1=ET&choix2=ET&fromtab=loi_all&trier=promulgation&chercher=t&sql=dt+contains+%27CODE%27%26+%27CVIL%27and+actif+%3D+%27Y%27&tri=dd+AS+RANK+&imgcn.x=26&imgcn.y=16

12 Čl. 1591 luxemburského Code civil k dispozícii na http://www.legilux.public.lu/leg/textescoordonnes/codes/code_civil/L3_T6_vente.pdf

13 http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#p1462 (anglický preklad nemeckého BGB)

14 Quebecký Code civil http://www2.publication-sduquebec.gouv.qc.ca/dynamicSearch/telecharge.php?type=2&file=CCQ/CCQ_A.html

15 <http://www.russian-civil-code.com/PartII/SectionIV/Subsection1/Chapter30.html> (anglický preklad ruského Občianskeho zákonníka)

16 <http://www.dutchcivillaw.com/legislation/dcctit>

le7711.htm (anglický preklad holandského Občianskeho zákonníka

17 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.o?uri=COM:2011:0635:FIN:SK:PDF>

18 Štenglová, Plíva, Tomsa a kol., **Obchodní zákoník Komentář**, C. H. Beck, 11. vyd., Praha 2006, s. 1185.

19 Pelikánová I., **Komentář k § 473 zák. č. 513/1991 Sb., Kупní smlouva – cenová doložka**, 1997.

20 Marek. K., Žváčková L., **Obchodní podmínky, obchodné zvyklosti a výkladové pravidla**, 1. vyd., Praha, Aspi Wolters Kluwer, 2008, s.143

21 Tamže.

tohto ustanovenia a použitie pojmu „dodatočne“ si môžu zmluvné strany dohodnúť čas uplatnenia cenovej doložky. Obchodný zákonník neustanovuje, kedy je uvedený okamih, a je teda úplne na voľnosti zmluvných strán, aby si vzájomne upravili cenovú doložku aj počas trvania zmluvného vzťahu.

Podľa § 473 Obchodného zákonníka platí, že ak sa strany pri určení ceny dohodnú, že jej výška sa má dodatočne upraviť s prihliadnutím na výrobné náklady, a ak neurčia, ktoré zložky výrobných nákladov sú rozhodné, mení sa kúpna cena v pomere k cenovým zmenám hlavných surovín potrebných na výrobu predávaného tovaru.

Cenová doložka je vhodná na to, aby znížila rizika tak na strane predávajúceho, ako aj na strane kupujúceho, lebo takouto doložkou si strany môžu zabezpečiť, aby neboli stratové v prípade, ak dôjde k zmenám cien vstupných surovín.¹⁸ Ide o dispozitívne ustanovenie, a teda zmluvné strany sa môžu dohodnúť na uzavretí takejto doložky, prípadne si môžu dohodnúť konkrétny obsah cenovej doložky. Pokiaľ si zmluvné strany cenovú doložku medzi sebou vôbec nedohodnú, uvedené ustanovenie Obchodného zákonníka sa na ne nebude vzťahovať. V prípade, ak si cenovú doložku dohodnú, ale neupravujú si v nej všetky podmienky, použije sa dispozitívna úprava uvedená v tomto ustanovení.¹⁹

Zákonodarcu v príslušnom ustanovení upravuje, že výška ceny sa môže, pokiaľ sa na tom strany dohodnú, „upraviť s prihliadnutím na výrobné náklady“. Výrobnými nákladmi sú akékoľvek náklady potrebné na výrobu daného tovaru, to znamená, nielen cena surovín, ale aj cena ďalších zložiek potrebných na výrobu, ako je cena energií, cena pracovnej sily, nájomné a pod.

Cenu je možné upraviť v prípade, ak dôjde k zmene cien výrobných nákladov, či už k ich zvýšeniu alebo zníženiu. Pokiaľ teda dôjde k zmene cien výrobných nákladov a strany si zároveň pri dojednaní cenovej doložky nedohodnú, ktoré zložky sú rozhodujúce, kúpna cena sa zmení v pomere k cenovým zmenám hlavných surovín potrebných na výrobu predávaného tovaru. Zákon rozlišuje medzi pojmom „výrobné náklady“ a „hlavné suroviny“, ktoré sú len jednou zo zložiek výrobných nákladov. Pokiaľ zmluvné strany nebudú mať určené, ktoré výrobné náklady sú rozhodujúce, platí, že rozhodujúcou bude zmena cien hlavných surovín potrebných na výrobu tovaru. V takomto prípade sa teda do úvahy nebudú brať všetky výrobné náklady, ale len cena príslušných hlavných surovín. Aplikáciou uvedeného ustanovenia ale môže nastať problém s určením, ktoré suroviny sú hlavnými pre daný výrobok. Môže ísť o hlavné suroviny, ktoré tvoria najväčšiu zložku daného výrobku (z hľadiska množstva), tak aj o suroviny, ktoré sú pre daný výrobok cenovo najvýznamnejšie. Zmluvné strany si môžu v dojednaní napríklad stanoviť, aké výrobné náklady potrebné na výrobu daného tovaru budú považovať za rozhodné na uplatnenie cenovej doložky, pričom v prípade konkrétneho stanovenia jednotlivých nákladov sa uplatní cenová doložka len v prípade zmeny ich cien. Cenová doložka môže stanoviť nielen rozhodujúce vstupy tovaru, ale aj ich percentuálny podiel na cene, uviesť výrobcu vstupov a jednotkové ceny v dobe uzavretia zmluvy. Pritom sa dohodne, že sa cena tovaru zmení pomerne podľa cien, za ktoré budú dodávať iní výrobcovia v dobe plnenia. Je možné dojednať aj limit (o koľko sa zvýši cena maximálne) a prípadne, ako sa strany budú podieľať na úhrade za rozpracované výrobky a ako sa využijú čiastkové postupy v prípade, že po použití cenovej doložky bude cena vyššia než limit a kupujúci využije právo odstúpiť od zmluvy.²⁰

Ak si strany v zmluve upravia dojednanie týkajúce sa zmeny kúpnej ceny napríklad pri zvýšení či znížení miery inflácie, uvedené ustanovenie Obchodného zákonníka o cenovej doložke sa na takéto dojednanie neuplatní a uplatní sa len § 36 Občianskeho zákonníka upravujúci všeobecne problematiku podmienok.²¹ Miera inflácie nie je výrobným nákladom, ktorý je predmetom úpravy tohto ustanovenia.

V § 473 zákon ustanovuje, že „kúpna cena sa mení“, čo by naznačovalo možnosť automatickej zmeny kúpnej ceny. Obchodný zákonník ako súkromnoprávny predpis ale takúto automatickú zmenu neustanovuje. K zmene kúpnej ceny by ale podľa môjho názoru mohlo dôjsť automaticky len v takom prípade, ak by si zmluvné strany v zmluve presne dohodli podmienky a spôsob zmeny kúpnej ceny a jej uplatnenie v rámci celého procesu platenia kúpnej ceny. Pokiaľ by ale detailný postup zmeny ceny nebol dohodnutý, nebolo by možné „automaticky“ takúto zmenu uplatniť. Z praktického hľadiska by asi bolo ťažko predstaviťné fungovanie uvedenej automatickej zmeny kúpnej ceny.

M. Tomsa uvádza, že podľa §§ 473 a 475 Obchodného zákonníka nejde o automatickú zmenu zmluvou stanovenéj kúpnej ceny, ale o právo jednej zo zmluvných strán, predávajúceho

alebo kupujúceho, požadovať príslušnú kúpnu cenu. Toto právo musí strana, ktorá úpravu ceny požaduje, uplatniť u druhej strany, teda predávajúci u kupujúceho alebo kupujúci u predávajúceho.²² Uplatnením práva na zaplatenie kúpnej ceny podľa cenovej doložky môže byť napríklad oznámenie predávajúceho kupujúcemu, že došlo k zmene ceny podľa cenovej doložky a že predávajúci bude fakturovať už novú cenu tak, ako vyplýva z cenovej doložky. Za uplatnenie práva na zaplatenie kúpnej ceny podľa cenovej doložky by však bolo možné považovať aj uvedenie ceny podľa cenovej doložky priamo vo faktúre.

Dôležitou pre úpravu ceny je tiež doba rozhodná na posudzovanie. Pokiaľ si to ale zmluvné strany priamo v zmluve neurčia, použije sa predpoklad podľa § 474 ods. 1 Obchodného zákonníka. V takomto prípade sa bude prihliadať k cenám v dobe uzavretia zmluvy a v dobe, kedy mal predávajúci tovar dodať. Zákon síce nestanovuje písomnú formu, ale z hľadiska preukázateľnosti znenia doložky v prípade sporu bude nutné doložku upraviť písomne.²³

Ak sa má dodanie tovaru uskutočniť v priebehu určitej lehoty, je rozhodný čas skutočného včasného plnenia, teda riadneho splnenia povinnosti predávajúceho, inak koniec tejto lehoty. Zákon týmto stanovuje podpornú lehotu, ktorá umožňuje spresniť dobu pre výpočet úpravy ceny.

Podľa § 474 ods. 2 platí, že ak je predávajúci v omeškaní s dodaním tovaru a v čase skutočného dodania sú ceny pri rozhodných zložkách výrobných nákladov nižšie ako ceny v čase určenom podľa § 474 ods. 1, prihliada sa na tieto nižšie ceny. Toto ustanovenie má sankčnú povahu v prípade, ak je predávajúci v omeškaní s dodaním tovaru. Pokiaľ si strany dohodli cenovú doložku, predávajúci je v omeškaní s dodaním tovaru a dôjde k zníženiu rozhodných zložiek výrobných nákladov, prihliadne sa na nižšie ceny. Pokiaľ budú ceny vyššie, ustanovenie sa neuplatní. Táto úprava má za cieľ chrániť kupujúceho pred zneužitím cenovej doložky predávajúcim, ktorý nesmie mať prospech z porušenia svojej povinnosti.²⁴ Vzhľadom na celkovú dispozitívnosť ustanovenia o cenovej doložke si môžu aj toto ustanovenie zmluvné strany upraviť inak, resp. vylúčiť jeho použitie.

Podľa § 475 Obchodného zákonníka práva a povinnosti strán z doložky zanikajú, pokiaľ si oprávnená strana svoje práva neuplatní u druhej strany bez zbytočného odkladu po dodaní tovaru. Obchodný zákonník stanovuje v tomto ustanovení prekluzívnu lehotu, ktorá je však ťažko určiteľná a relatívne krátka. Táto lehota sa začína počítať od skutočného dodania tovaru zmluvnej strane. Pokiaľ nedôjde k uplatneniu práva jednou zo zmluvných strán, a to či už ide o predávajúceho alebo kupujúceho, nie je druhá zmluvná strana povinná na zmenu kúpnej ceny pristúpiť.

Problematický môže byť výklad tohto ustanovenia pri rámcových zmluvách, kde k dodaniu tovaru dochádza pravidelne a v krátkych intervaloch. V takomto prípade by aj právo na zmenu kúpnej ceny podľa cenovej doložky muselo byť uplatnené okamžite, aby sa mohla táto zmena použiť aj na všetky nasledujúce dodania tovaru zmluvnej strane.

Ustanovenie § 475 má však dispozitívny charakter, a preto strany môžu pri dojednaní cenovej doložky dohodnúť inú lehotu alebo dohodnúť, že toto právo nezanikne neuplatnením v dohodnutej dobe.²⁵ Aby sa predišlo interpretačným problémom, je vhodné napríklad pevne stanoviť lehotu, do ktorej môže oprávnená strana uplatniť svoje právo na zmenu kúpnej ceny podľa cenovej doložky.

Čo sa týka pripravovanej rekodifikácie slovenského súkromného práva, jednotlivé ustanovenia občianskeho a obchodného práva budú v súvislosti s ich prípadným zachovaním v právnom poriadku určite predmetom analýzy. Vzhľadom na skutočnosť, že uvedené ustanovenia upravuje relatívne detailne pravidlá pri uplatnení cenovej doložky v prípade, ak sa zmluvné strany nedohodnú inak, považujem za vhodné toto ustanovenie implementovať aj v rámci rekodifikácie slovenského súkromného práva.

Ďalšie využitie cenovej doložky

Cenová doložka ako inštitút je upravená v §§ 473 až 475 ako dojednanie v súvislosti s kúpnu zmluvou. Zmluva o dielo v § 536 tiež upravuje cenu za dielo ako podstatnú náležitosť zmluvy a v odseku 3 stanovuje rovnaký postup na určenie ceny ako kúpna zmluva (cena musí byť dohodnutá alebo musí v nej byť aspoň určený spôsob jej určenia, ibaže strany v zmluve prejavia vôľu ju uzavrieť aj bez jej určenia). Vzhľadom na použitie slova cena tak, ako v kúpnej zmluve, je možné

22 Tomsa M., **Cenová doložka v kupní smlouvě v obchodních vztazích**, Obchodní právo 1996, č.2, s. 2.

23 Tamže.

24 Pelikánová I., **Komentář k § 474 zák. č. 513/1991 Sb., Kupní smlouva – cenová doložka**, ASPI, 1997.

25 Tomsa M., **Cenová doložka v kupní smlouvě v obchodních vztazích**, Systém ASPI, stav k 29. 7. 2012

cenovú doložku upravenú v § 437 až § 475 použiť aj v prípade, ak sa zmluvné strany rozhodnú upraviť si v rámci zmluvy o dielo prípadnú dodatočnú úpravu ceny pri zmene výrobných nákladov. Takáto úprava ceny za dielo môže mať veľký význam práve z dôvodu častej zmeny ceny rôznych nákladov potrebných na zhotovenie diela (práce, surovín, energií, atď.) najmä v prípadoch, kedy sa zmluvy o dielo uzatvárajú na relatívne dlhú dobu (napr. zhotovenie developerských projektov, stavieb, výroba lodí a pod.).

Cenová doložka je využiteľná aj pri predaji podniku podľa § 476 a nasl. Obchodného zákonníka, pretože ide o modifikáciu kúpnej zmluvy, ktorej predmetom je podnik.

V ďalších zmluvných typoch napr. v mandátnej zmluve podľa § 566 a nasl. a v komisionárskej zmluve podľa § 577 a nasl. Obchodný zákonník používa výraz odplata vo význame zaplata odplaty namiesto výrazu cena. V týchto prípadoch by sa cenová doložka podľa §§ 473 až 475 nepoužila. To ale nevylučuje, aby si zmluvné strany medzi sebou obdobu cenovej doložky (napr. vo význame doložka odplaty) v zmluve neupravili s poukazom na zmluvnú slobodu ako aj na analógiu podľa § 853 Občianskeho zákonníka.

Cenovú doložku možno dojednať nielen v konkrétnej kúpnej zmluve, ale v obchodných vzťahoch čoraz častejšie aj v rámcovej zmluve alebo inak nazvanej zmluve, v ktorej sú zahrnuté obchodné podmienky, pričom jednou z týchto podmienok je aj možnosť zmeny ceny kontraktov realizovaných medzi stranami v určitom období. Platnosť cenovej doložky je v takýchto zmluvách možné dohodnúť i na nejaké obdobie, napríklad k revízii kúpnej ceny na základe cenovej doložky dôjde po uplynutí určitej doby, napríklad 12 mesiacov, počas ktorej sa mohli zmeniť ceny hlavných surovín alebo iných vstupov potrebných na výrobu príslušného tovaru.

Riešenie sporov z cenovej doložky

Cenovú doložku treba v rámci zmluvy upraviť čo najpodrobnejšie, aby nedochádzalo k nejednoznačným výkladom. Pokiaľ ide o prípadné spory, o cenovej doložke môže rozhodnúť buď príslušný všeobecný súd alebo rozhodcovský súd. Zmluvné strany si môžu v zmluve upraviť rozhodcovskú doložku, podľa ktorej o prípadných sporoch z kúpnej zmluvy bude podľa zákona č. 244/2002 Z. z., o rozhodcovskom konaní rozhodovať rozhodcovský súd, alebo zvolený rozhodca. Bude záležať na tom, kto je podľa nich schopný rýchlo a odborne na úrovni rozhodnúť spor.

Riešenie sporov z cenovej doložky rozhodcovský súdom, alebo zvoleným rozhodcom je výhodné najmä z dôvodu rýchlosti konania, čo umožňuje, aby v optimálnom prípade bol spor rozhodnutý ešte počas trvania zmluvného vzťahu.

Zmluvné strany sa však môžu dohodnúť aj na tom, že cenu na základe cenovej doložky určí vybraná osoba, na ktorej sa strany dohodli v zmluve.

Pokiaľ ide o rozhodovaciu prax všeobecných súdov, neexistencia príslušnej judikatúry vo veci sporov z cenovej doložky vyplýva zo skutočnosti, že sa tieto spory nevyskytli, alebo len výnimočne.

Odporúčania pre formuláciu cenovej doložky

Ako vyplýva z vyššie uvedenej analýzy, cenová doložka je inštitútom, ktorý je upravený len vo vybraných právnych poriadkoch (Slovensko, Česko, Rusko). Z toho vyplýva, že väčšina právnych poriadkov úpravu cenovej doložky ponecháva plne na vôli zmluvných strán. Vzhľadom na skutočnosť, že k zmenám vstupných nákladov pri kúpnej zmluve alebo zmluve o dielo môže dochádzať relatívne často (zmena odvodov, daňového zaťaženia v prípade pracovnej sily; zvýšenie cien energií – ropa, plyn; zmena cien surovín, apod.), je žiaduce si cenovú doložku v zmluve výslovne upraviť, pre vylúčenie pochybností písomne. V cenovej doložke je možné si upraviť postup pre zmenu ceny, výšku limitov pre zmenu, postup v prípade, ak nedôjde k dohode o cene. K cenovej doložke je možné dojednať i limit (najviac o koľko percent sa cena zvýši) a prípadne, ako sa budú zmluvné strany podieľať na úhrade rozpracovanej výroby a ako využijú tieto čiastkové výstupy pre prípad, že po použití cenovej doložky bude cena vyššia než limit a kupujúci využije právo odstúpiť od zmluvy.²⁶ Cenová doložka môže stanovovať, že v prípade zmeny ceny určitej hlav-

26 Marek K., Ke Kúpnej smlouve I. časť, Právní Fórum, 2007, č. 2, s. 134.

nej suroviny sa cena zmení len v rozsahu určitého podielu na celkovej cene, zatiaľ čo v prípade zmeny ceny inej suroviny sa kúpna cena zmení v inom podiele, apod. Aby zmena cien hlavných surovín v rámci cenovej doložky bola čo najobjektívnejšia, je ideálne, ak odkazuje na konkrétny cenový index, ktorý odzrkadľuje zmeny cien na trhu. Môže ísť napríklad o komoditnú burzu²⁷ alebo informácie štatistického úradu.²⁸ V prípade obchodovania so zahraničným subjektom, ktorý používa inú menu, je možné okrem cenovej doložky využiť aj menovú doložku, ktorá zamedzuje vzniku škody v prípade zmeny kurzu jednotlivých mien.

Cenovú doložku je možné sformulovať napríklad nasledovne: *„Zmluvné strany sa dohodli na tom, že v prípade, ak dôjde k zmene ceny surovín/energií/nákladov uvedených v článku č. ... Zmluvy o viac ako ... % v porovnaní s cenami platnými ku dňu uzavretia Zmluvy, je Predávajúci povinný na túto skutočnosť Kupujúceho písomne upozorniť a viesť upravenú kúpnu cenu, za ktorú bude Kupujúcemu predávať predmet Zmluvy.*

V prípade rozpracovaných výrobkov, na ktoré boli dotknuté suroviny/energie/náklady už použité, sa uvedená zmena neuplatní. V prípade, ak boli na rozpracované výrobky suroviny/energie/náklady už čiastočne alebo úplne použité, cena sa upraví podľa pomeru použitých dotknutých príslušných surovín/energií/nákladov pri výrobe premetu Zmluvy.

V prípade, že Kupujúci nesúhlasí s úpravou kúpnej ceny, je povinný obrátiť sa s úpravou cenovej doložky na rozhodcovský súd určený v čl. Zmluvy do 15 dní od doručenia písomného oznámenia. V opačnom prípade platí, že so zmenou kúpnej ceny Kupujúci súhlasí.

K cenovej doložke je možné dojednať aj ďalšie doplňujúce ustanovenia, ako je odstúpenie od zmluvy v prípade, že zmena ceny prekročí stanovený limit alebo pozastavenie dodávok tovaru až do rozhodnutia o úprave ceny a pod. ■

27 <http://www.kbb.sk/en/category/trading-information/market-price/>;
<http://www.indexmundi.com/commodities/>;
http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_commodities_exchanges

28 <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=4>

RESUMÉ**Cenová doložka**

Cieľom článku je analýza právnej úpravy cenovej doložky v zmysle § 473 – 475 Obchodného zákonníka ako súčasti dohodnutia ceny medzi zmluvnými stranami. Článok sa neobmedzuje len na analýzu platnej právnej úpravy, ale popisuje tiež jej vývoj v slovenskej resp. československej právnej úprave a porovnáva úpravu tohto právneho inštitútu s úpravou v iných európskych a svetových právnych poriadkoch. Článok sa tiež zaoberá ďalšími možnosťami využitia cenovej doložky v rámci iných zmluvných typov, riešením prípadných sporov z cenovej doložky a obsahuje tiež návrh formulácie cenovej doložky v zmluvách.

SUMMARY**Customs Clause**

The article aims to analyse legislation applicable to customs clauses under Sec. 473 – 475 of the Commercial Code as a part of the parties' agreement on the price. The article does not focus only on the analysis of applicable legislation, but it also describes its development in the Slovak or Czech national law, and it compares how this concept is governed and regulated in other European and non-European legal systems. The article also deals with other possibilities of using the customs clause in other types of contracts, with the settlement of disputes (if any) arising out of or in connection with customs clauses, and it also provides draft wording of a customs clause in contracts.

ZUSAMENFASSUNG**Preisklausel**

Das Ziel des Artikels ist die Analyse der rechtlichen Preisklauselregelung nach Maßgabe der Bestimmungen §§ 473 – 475 des Handelsgesetzbuches als Bestandteils des zwischen den Vertragsparteien vereinbarten Preises. Der Artikel ist nicht nur der Analyse der geltenden Rechtsregelung gewidmet, es wird in diesem die Entwicklung der slowakischen bzw. der tschechischen Rechtsregelung beschrieben und die Regelung dieses Rechtsinstrumentes mit der Regelung in anderen europäischen und weltweiten Rechtsordnungen verglichen. Der Artikel befasst sich ferner mit weiteren Anwendungsmöglichkeiten der Preisklausel an verschiedene Verträge, mit der Schlichtung von eventuellen, in Zusammenhang mit der Preisklausel entstandenen Streitfällen und man findet dort auch den Entwurf für die Formulierung der Preisklausel in den Verträgen.

Prístup k leniency podkladom

Mgr. Emília Nad'ová, LL.M.

V súvislosti s aplikáciou leniency programu sa v odborných právnických kruhoch už dlhšie vedie diskusia na tému (ne)sprístupňovania informácií dobrovoľne predložených kartelistom v rámci leniency programu, a to vzťahu k dvom okruhom osôb, ktoré o takéto sprístupnenie spravidla prejavujú záujem: účastníkom správneho konania a tretím osobám, ktoré kartel poškodil. Cieľom tohto príspevku je analýza vybraných aktuálnych aplikačných otázok súvisiacich so sprístupňovaním leniency podkladov týmto osobám.

Detekovanie kartelových dohôd je pre súťažné orgány členských štátov EÚ náročnou činnosťou najmä z dôvodu, že väčšina dnešných kartelistov kontrahuje v tajnosti a pomerne sofistikovaným spôsobom v snahe zahľadiť akékoľvek stopy svojho protisúťažného konania. Za účelom účinnejšieho presadzovania súťažného práva došlo v posledných rokoch aj k zmene taktiky boja proti kartelovým dohodám zo strany Protimonopolného úradu Slovenskej republiky („PMÚ“).

V súlade s filozofiou, podľa ktorej „rýchle odhalenie a preukázanie dohody obmedzujúcej súťaž predstavuje väčší prínos ako potrestanie každého jej účastníka“,¹ zaviedol PMÚ tzv. leniency program, ktorého podstatou je neuloženie² alebo zníženie sankcie účastníkovi kartelovej dohody, ktorý o takejto dohode poskytne PMÚ informácie umožňujúce predmetný kartel odhaliť.³

Mgr. Emília Nad'ová, LL.M.

Autorka je absolventkou postgraduálneho štúdia na právnickej fakulte Univerzity v Utrechte (2011). V súčasnosti pôsobí na pozícii advokátskej koncipientky v advokátskej kancelárii



BBH advokátska kancelária, s. r. o., pričom vo svojej praxi sa zameriava na fúzie a akvizície, korporátne transakcie, súťažné právo, ako aj sporovú agendu.

lom realizácie iných práv. V našich podmienkach nie je sprístupňovanie leniency podkladov legislatívne upraveným inštitútom a pri jeho aplikácii vyvstáva celý rad problémov, na ktoré dosiaľ nenašla uspokojivé riešenie ani rozhodovacia prax PMÚ, ani judikatúra súdov Slovenskej republiky. Ústredným problémom pri sprístupňovaní leniency údajov je pritom vyvažovanie proti sebe stojacich záujmov, a to verejného záujmu na ochrane hospodárskej súťaže, na jednej strane, a práva na obhajobu účastníka správneho konania alebo práva na náhradu škody osoby poškodenej kartelom na strane druhej. Advokát sa môže ocitnúť ako právny poradca na strane lenienta alebo ako právny poradca na strane iného účastníka konania či dokonca osoby poškodenej kartelom, pričom v takom prípade bude nepochybne konfrontovaný s problémami prezentovanými v tomto príspevku.

Prístup do spisu pre účastníkov konania pri realizácii práva na obhajobu

Vzhľadom na to, že sankcie ukladané v rámci správneho trestania za porušenie noriem súťažného práva sa z ľudsko-právneho hľadiska považujú za sankcie trestné,⁴ je PMÚ v správnom konaní

1 Neuloženie alebo zníženie pokuty pri niektorých typoch dohôd obmedzujúcich súťaž podľa § 38 ods. 10 a 11 zákona, dostupné na: [www.antimon.gov.sk/files/38/2012/leniency%20program%20\(1\).rtf](http://www.antimon.gov.sk/files/38/2012/leniency%20program%20(1).rtf), strana 3.

2 Prvý kartelista, ktorý PMÚ poskytne rozhodujúci dôkaz na preukázanie dohody obmedzujúcej súťaž, alebo ktorý ako prvý z vlastného podnetu predloží informácie a dôkazy, ktoré sú rozhodujúce pre vykonanie inšpekcie, ktorou sa má získať rozhodujúci dôkaz na preukázanie dohody obmedzujúcej súťaž bude zo strany PMÚ odmenený imunitou od sankcie.

3 V súčasnosti síce neexistuje špecifická právna úprava, ktorá by takýmto senzitívnym informáciám poskytnutým lenientom v rámci leniency programu priznávala status osobitného typu dôverných alebo utajených informácií, avšak žiadatelia o leniency, ktorí majú záujem na nesprístupnení (nezverejnení) týchto údajov zo strany PMÚ môžu leniency údaje označiť ako obchodné tajomstvo, alebo ako dôverné

informácie alebo podklady v zmysle ust. § 28 zák. č. 136/2001 Z. z. o ochrane hospodárskej súťaže („ZoOHS“) a PMÚ im (za splnenia určitých podmienok) poskytnú ochranu pred sprístupnením.

- 4 Uvedené možno dovodiť z judikatúry ESĽP a SDEÚ: Rozsudok ESĽP z 27. septembra 2011 vo veci Menarini Diagnostics S. R. L. v. Taliansko; Rozsudok SDEÚ zo dňa 8. decembra 2011 vo veci C-272/09 P KME Germany AG, predtým KM Europa Metal AG, KME France SAS, predtým Tréfirmétaux SA, KME Italy SpA, predtým Europa Metalli SpA v. Európska komisia; Rozsudok ESĽP zo dňa 23. novembra 2006 vo veci Jussila v. Fínsko.
- 5 Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov.
- 6 Rozsudok ESĽP zo 16. februára 2000 vo veci Jasper v. Spojené kráľovstvo.
- 7 Rozhodnutie ÚOHS ČR S170/2008/KD-3040/2010/850/ADR zo dňa 12. marca 2012, bod 29.

povinný dbať, aby účastníkom konania boli poskytnuté záruky vyplývajúce z čl. 6 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd („EDĽP“) a z čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky (záruky spravodlivého procesu), a to predovšetkým možnosť účastníka konania uplatniť svoje právo na obhajobu. PMÚ realizáciu tohto procesného práva v konaní o uložení sankcie zabezpečí tak, že umožní účastníkovi konania prístup k celému administratívne mu spisu PMÚ, vrátane leniency podkladov. Sprístupnenie administratívneho spisu v uvedenom rozsahu je potrebné na to, aby sa účastník konania oboznámil so všetkými skutočnosťami, ktoré sa mu kladú za vinu, a tiež so všetkými relevantnými dôkazmi, či už vyvíňujúcimi alebo inkriminujúcimi a vyjadril sa k nim s cieľom ovplyvniť rozhodnutie PMÚ.

Aplikácia „väzňovej dilemy“ v rámci leniency programu

Všeobecné právo nazerať do administratívneho spisu PMÚ, robiť si z neho výpisy, odpisy a dostať kópie spisov alebo dostať informáciu zo spisov iným spôsobom svedčí účastníkom konania a ich zástupcom na základe §23 Správneho poriadku⁵ („SP“), a to v ktoromkoľvek štádiu správneho konania. Avšak, pokiaľ ide o časť spisu obsahujúcu leniency podklady, PMÚ ju účastníkom konania v praxi sprístupňuje až v čase vydania výzvy pred vydaním rozhodnutia. Ponúka sa otázka, či je takáto limitácia zo strany PMÚ akceptovateľná. Máme za to, že uvedené obmedzenie prijateľné je – právo na prístup ku spisu totiž nie je právom absolútnym. Ako uviedol štrasburský súd vo svojom rozsudku vo veci Jasper proti Spojenému kráľovstvu:⁶ „v niektorých prípadoch môže byť nutné vyňať z nahliadania niektoré dôkazy, aby boli zachované základné práva iného jednotlivca alebo ochránený dôležitý verejný záujem“. Zo strany PMÚ pritom ide len o dočasné obmedzenie sprístupnenia leniency podkladov, ktoré je odôvodnené verejným záujmom na efektívnom vyšetrení prípadu vedúcemu k odhaleniu a odstráneniu vyšetrovaného kartelu.

Z nášho pohľadu by predčasné sprístupnenie leniency podkladov (sprístupnenie v skoršej fáze správneho konania) mohlo znemožniť tzv. „súťaž o druhé miesto“ podľa leniency programu. Pre účastníka kartelu je totiž „výhodné podať žiadosť o leniency nielen ako prvý, ale aj ako druhý či ďalší v poradí, i keď nie v takom rozsahu ako prvý žiadateľ. V prípade, že druhý potencionalny uchádzač o leniency nevie, čo Úradu prezradil prvý žiadateľ, je nútený predložiť čo najviac a čo najpresnejších informácií a podkladov o zakázanom konaní, aby jeho podanie prinieslo pre konanie niečo nového a bol dôvod mu aplikáciou leniency programu znížiť prípadnú pokutu“.⁷ Atmosféra neistoty vyvolaná dočasným obmedzením sprístupnenia leniency podkladov často vedie k tomu, že druhý žiadateľ o leniency poskytne PMÚ viac dôkazov ako prvý lenient, čo slúži na overenie prvej leniency žiadosti. Máme za to, že ak by potenciálny žiadateľ o leniency mal možnosť najskôr sa oboznámiť s obsahom leniency podkladov prvého žiadateľa a potom zvážiť, či žiadosť o leniency podá alebo nie, mohlo by to mať za následok výrazné paralyzovanie efektivity leniency programu, nakoľko by si druhý žiadateľ mohol vykalkulovať, že preňho bude výhodnejšie s PMÚ nespôlupracovať. Pri dočasnom obmedzení sprístupnenia leniency podkladov teda ide zo strany PMÚ o prezerváciu motivácie, resp. stimuláciu potenciálnych žiadateľov o leniency poskytnúť PMÚ čo možno najviac informácií tak, aby bol prípad účinne vyšetrený.

Sprístupnenie leniency údajov, ktoré sú predmetom obchodného tajomstva alebo ktoré sú dôverné

Ďalšou otázkou hodnou zamyslenia je či PMÚ môže sprístupniť ostatným účastníkom konania leniency údaje, ktoré sú predmetom obchodného tajomstva alebo ktoré sú označené lenientom ako dôverné. Z ustanovenia § 28 ods. 1 ZoOHS vyplýva pozitívna odpoveď – PMÚ totiž môže od žiadateľa o leniency požadovať, aby poskytol iné znenie informácií alebo podkladov, ktoré neobsahujú obchodné tajomstvo alebo nemajú dôverný charakter a v prípade, ak žiadateľ o leniency neposkytne iné znenie informácií a podkladov a tieto podklady sú nevyhnutné pre rozhodnutie, PMÚ je v čase vydania výzvy pred vydaním rozhodnutia oprávnený ich sprístupniť inému účastníkovi konania. Možnosť sprístupnenia obchodného tajomstva účastníkom konania nedávno potvrdil aj predseda PMÚ, keď konštatoval, že „informácie obsahujúce obchodné tajomstvo, pokiaľ predstavujú dôkaz o porušení, môžu byť účastníkovi konania sprístupnené na účely jeho

obhajoby“.⁸ Dovoľujeme si podotknúť, že v prípade, ak PMÚ zvažuje sprístupnenie informácie, ktorá je predmetom obchodného tajomstva, mal by pamätať, že tým umožní účastníkom konania oboznamovať sa s informáciami, ktoré konkurujúci si podnikatelia majú najväčší záujem navzájom voči sebe chrániť a preto by PMÚ mal každý dokument obsahujúci obchodné tajomstvo posúdiť individuálne a starostlivo zvážiť, či potreba sprístupnenia informácie v konkrétnom prípade prevažuje nad škodou, ktorá by mohli vzniknúť v dôsledku takejto sprístupnenia.⁹

Forma sprístupňovania leniency podkladov

Dôležitou praktickou otázkou je aj forma sprístupňovania leniency podkladov, ktorá však nie je legislatívne upravená a pravidlá o forme sprístupnenia leniency podkladov nie sú zakotvené ani v žiadnom soft-law¹⁰ vydanom PMÚ. Akým postupom teda dochádza k sprístupňovaniu leniency podkladov? PMÚ v tejto oblasti vyvinul vlastnú prax, v zmysle ktorej predovšetkým uprednostňuje, aby účastníci konania uzavreli dohodu o vzájomnom sprístupnení leniency podkladov. Ak aj účastníci takúto dohodu neuzavrú, PMÚ sa pokúsi so žiadateľom o leniency dohodnúť na podmienkach, za akých leniency podklady sprístupní a zároveň účastníka konania, ktorému sú leniency podklady sprístupňované, zaviazne k dodržaniu určitých pravidiel, akými sú zachovanie mlčanlivosti vo vzťahu k sprístupňovaným leniency podkladom a ich nesprístupnenie tretím osobám. Ďalšou požiadavkou zo strany PMÚ býva, aby sa s leniency podkladmi oboznámil len právny zástupca účastníka konania, prípadne interný právnik alebo odborník z danej oblasti, ak ide o technicky zložitý výrobok. Niektoré podklady PMÚ navyše sprístupňuje bez možnosti vyhotovovania mechanických alebo elektronických kópií – ide najmä o podklady, ktoré neexistovali predtým, ako lenient podal žiadosť o leniency, teda podklady, ktoré boli vyhotovené len pre účely leniency – najmä dobrovoľné seba obviňujúce vyhlásenia spoločnosti.^{11, 12}

Prístup do spisu pre osoby poškodené kartelom v súvislosti s uplatnením nároku na náhradu škody

Uplatnenie nároku na náhradu škody spôsobenej kartelom

Do okruhu osôb s eminentným záujmom o prístup k leniency podkladom patria aj tretie osoby poškodené¹³ kartelom. Na rozdiel od účastníkov konania, ktorí žiadajú o nahliadnutie do administratívneho spisu PMÚ za účelom realizácie svojho práva na obhajobu, sú žiadosti poškodených o sprístupnenie leniency podkladov motivované prípravou žaloby na náhradu škody voči účastníkovi kartelu. V tejto súvislosti zohráva významnú rolu skutočnosť, že tretie osoby poškodené kartelom nepoživajú podľa právnych predpisov Slovenskej republiky štatút účastníkov správneho konania pred PMÚ, ktorým, na rozdiel od tretích osôb poškodených kartelom, leniency podklady musia byť, skôr či neskôr, sprístupnené tak, ako bolo načrtnuté vyššie.

Preukazovanie naplnenia predpokladov zodpovednosti za škodu spôsobenú kartelom

Z nášho pohľadu je najvhodnejším spôsobom uplatnenia nároku na náhradu škody spôsobenej kartelom podanie tzv. „následnej“ žaloby.¹⁴ V takom prípade je totiž občianskoprávne konanie vo veci žaloby začaté po tom, čo PMÚ zistil porušenie práva hospodárskej súťaže, a civilný súd je v zmysle § 135 Občianskeho súdneho poriadku¹⁵ („OSP“) viazaný rozhodnutím PMÚ o tom, že bol spáchaný správny delikt postihnutelný podľa noriem súťažného práva, a kto ho spáchal.¹⁶ Inými slovami, preukázanie existencie protiprávneho konania účastníka kartelu nebude v prípade podania následnej žaloby pre poškodeného obtiažne. Pochybnosti by v konaní o náhradu škody nemali vzniknúť ani vo vzťahu k rozsahu náhrady škody, nakoľko Súdny dvor EÚ („SDEÚ“) vo svojej rozhodovacej praxi (v súlade so zásadou plnej kompenzácie) vyzdvihol právo poškodeného požadovať nielen náhradu skutočnej škody, ale aj ušlý zisk a zaplatenie úrokov.¹⁷ Čo sa teda

- 8 Rozhodnutie Predsedu PMÚ SR č. 2011-014-II/59E/PMÚ-SR/2011 zo dňa 16. 11. 2011, strana 4.
- 9 Kalesná, K. – Blažo, O.: Zákon o ochrane Hospodárskej súťaže: komentár. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 181.
- 10 Senden, L.: Soft Law, Self-Regulation and Co-Regulation in European Law: Where do they meet? In: Electronic Journal of Comparative Law zväzok 9, č. 1, strana 22: soft-law sú pravidlá konania stanovené v nástrojoch, ktorým nebola priznaná právna záväznosť ako taká, ktoré ale predsa len môžu mať isté nepriame právne účinky, a ktoré sú zamerané na praktické účinky a tieto účinky môžu vyvolať, pričom takéto pravidlá konania sa tradične používajú na prekonanie nedostatku formálnej zákonodarnej právomoci.
- 11 Oznámenie Komisie o oslobodení od pokút a znížení pokút v kartelových prípadoch, bod 31.
- 12 Informácia poskytnutá v rámci prednášky predstavitel' PMÚ na workshope s názvom Prístup do spisu – ochrana leniency dokumentov verus právo na obhajobu organizovanom PMÚ dňa 17. októbra 2012.
- 13 Za poškodenú možno považovať napríklad osobu, ktorá v dôsledku kartelovej dohody zaplatila za tovar zakúpený od členov kartelu prehnane ceny, pričom uvedené sa vzťahuje aj na nepriamych kupujúcich, čiže na kupujúcich, ktorí neboli v priamom kontakte s porušovateľom, ale ktorí napriek tomu utrpeli značnú ujmu v dôsledku nezákonného zvýšenia ceny, ktoré sa prostredníc-

- tvom distribučného reťazca prenieslo aj na nich.
- 14 Poškodený má možnosť podať aj tzv. samostatnú žalobu, ktorá nevzide z predošlého zistenia porušenia práva hospodárskej súťaže orgánom hospodárskej súťaže, avšak podanie následnej žaloby významne uľahčuje dôkaznú pozíciu žalobcu v konaní o náhradu škody.
- 15 Zákon č. 99/1963 Zb.
Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov.
- 16 V zmysle ust. § 135 ods. 1 OSP je súd viazaný rozhodnutím príslušných orgánov o tom, že bol spáchaný trestný čin, priestupok alebo iný správny delikt postihuteľný podľa osobitných predpisov, a kto ich spáchal. V zmysle ust. § 135 ods. 2 OSP inak otázky, o ktorých patrí rozhodnúť inému orgánu, môže súd posúdiť sám. Ak však bolo o takejto otázke vydané príslušným orgánom rozhodnutie, súd z neho vychádza.
- 17 Rozsudok SDEÚ zo dňa 13. júla 2006 vo veci C-295/04 až C-298/04 Manfredi v Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA, bod 95. Podľa Bielej knihy o žalobách o náhradu škody za porušenie antitrustových pravidiel ES sa nárok na plnú kompenzáciu nevzťahuje iba na skutočnú ujmu utrpenu v dôsledku ceny zvýšenej v súvislosti s porušením hospodárskej súťaže, ale aj na stratu zisku v dôsledku akéhokoľvek zníženia predaja, a zahrňuje to aj právo na úroky.
- 18 Biela kniha o žalobách o náhradu škody za porušenie antitrustových pravidiel ES, strana 8.
- 19 Chalmers, D. – Davies, G. – Monti, G.: European Union

v konaní o náhradu škody bude preukazovať najťažšie? Predovšetkým presná výška utrpenej škody, nakoľko pri jej kalkulácii bude potrebné „brať do úvahy hypotetický scenár ekonomickej situácie poškodenej osoby v rámci trhu s nenarušenou hospodárskou súťažou“¹⁸ a v druhom rade existencia kauzálneho nexu medzi vzniknutou škodou a porušením antitrustových pravidiel (najmä pokiaľ pôjde o preukázanie príčinnej súvislosti medzi porušením a ušlým ziskom¹⁹ či zvýšenými nákladmi). V zmysle judikatúry Najvyššieho súdu Slovenskej republiky bude poškodený v konaní o náhradu škody musieť preukázať, že nebyť porušenia súťažných pravidiel, ku škode by nedošlo, a že porušenie súťažných pravidiel priamo (bezprostredne) predchádzalo vzniku škody a vyvolalo ho.²⁰ V tejto súvislosti je nutné si uvedomiť, že čím ďalej sa poškodený bude nachádzať od porušovateľa súťažných pravidiel v distribučnom reťazci, tým ťažšie sa mu bude dokazovať, že utrpel škodu prenesením nezákonne navýšenej ceny²¹ a že túto utrpel práve v dôsledku porušenia súťažných pravidiel zo strany kartelistu.

Berúc do úvahy vyššie uvedené je preto pochopiteľné, že v prípade, ak PMÚ vydá rozhodnutie na báze podkladov poskytnutých v rámci leniency programu, budú poškodení za účelom posilnenia svojej dôkaznej pozície žiadať aj o nahliadnutie do leniency podkladov obsahujúcich podrobné dôkazy poskytnuté žiadateľom o leniency na to, aby mohli precízne kvantifikovať vzniknutú škodu a preukázať príčinnú súvislosť medzi porušením súťažného práva a vznikom škody. Osoby poškodené kartelom pritom budú mať možnosť žiadať o sprístupnenie leniency podkladov nielen PMÚ ale aj civilný súd v rámci súdneho konania o náhradu škody.

(Ne)sprístupňovanie leniency podkladov zo strany PMÚ

Rozhodovacia prax PMÚ v oblasti sprístupňovania leniency podkladov tretím osobám ešte nie je rozvinutá a v súčasnosti je preto ťažké s určitosťou predvídať, ako by PMÚ reagoval na požiadavku o sprístupnenie leniency podkladov zo strany tretej osoby poškodenej kartelom. Máme však za to, že konfrontácia s takouto požiadavkou by postavila PMÚ do zložitej pozície. Primárnym poslaním PMÚ je totiž chrániť hospodársku súťaž pred jej obmedzovaním a toto poslanie sa PMÚ darí naplňovať vo vzťahu ku kartelovým dohodám najmä vďaka funkčnému leniency programu. Ak by PMÚ začal tretím osobám sprístupňovať inkriminujúce leniency podklady, došlo by nepochybne k zníženiu atraktívnosti leniency programu PMÚ v očiach možných lenientov. Z uvedeného dôvodu, napriek tomu, že v zmysle ustanovenia § 23 SP odsek 2 môže PMÚ povoliť nazrieť do spisov a urobiť si výpis, odpis, poskytnúť kópiu spisov alebo poskytnúť informáciu zo spisov iným spôsobom aj iným osobám ako účastníkom správneho konania, pokiaľ preukážu odôvodnenosť svojej požiadavky, je asi málo pravdepodobné, že by PMÚ považoval za dôvodnú požiadavku poškodenej osoby, ktorá by žiadala o prístup k leniency podkladom za účelom prípravy žaloby na náhradu škody. Takisto je nepravdepodobné, že by PMÚ umožnil prístup k leniency podkladom na základe žiadosti podanej na základe Zákona o slobode informácií²² („ZSI“). Leniency podklady je totiž možné považovať za informácie odovzdané osobou, ktorej takú povinnosť zákon neukladá – ide teda o nevyžiadané informácie, a v prípade, že lenient na výzvu PMÚ písomne oznámi, že so sprístupnením takýchto informácií nesúhlasí, budú leniency podklady vylúčené zo sprístupňovania na základe ustanovenia § 11 ods. 1 písm. a) citovaného zákona. Pokiaľ ide o informácie označené lenientom ako obchodné tajomstvo, tak aj tieto budú vylúčené zo sprístupňovania v zmysle § 10 ZSI,²³ ak budú skutočne spĺňať náležitosti obchodného tajomstva podľa ust. § 17 Obchodného zákonníka²⁴ („ObZ“). Nemožnosť poškodenej osoby nahliadnúť do informácií obsahujúcich obchodné tajomstvo alebo dôverné informácie potvrdil v novembri 2011 vo svojom rozhodnutí aj predseda PMÚ, keď uviedol, že právo na obhajobu a právo na informácie sú rozdielne ústavné práva a rozdielny je aj spôsob, akým je PMÚ povinný garantovať a zabezpečovať dodržiavanie týchto práv. „Zákon o slobode informácií neslúži na zabezpečenie práva na obhajobu účastníka konania v konaní podľa ZOHS (...) vzhľadom na účel zákona o slobode informácií bude rozsah informácií sprístupnených verejnosti podľa tohto zákona spravidla užší než rozsah informácií poskytnutých účastníkovi konania na účely realizácie jeho práva na obhajobu. Napríklad informácie obsahujúce obchodné tajomstvo, pokiaľ predstavujú dôkaz o porušení, môžu byť účastníkovi konania sprístupnené na účely jeho obhajoby, nesmú však byť sprístupnené podľa zákona o slobode informácií žiadnemu žiadateľovi (§ 10 zákona o slobode informácií). Takisto dôverné informácie poskytnuté dobrovoľne osobou, ktorá takúto povinnosť nemá, môžu

byť sprístupnené účastníkovi konania na účely jeho obhajoby v konaní podľa ZOHS, avšak podľa zákona o slobode informácií sú vylúčené zo sprístupňovania.⁴²⁵

Sprístupňovanie leniency podkladov zo strany civilného súdu

Vzhľadom na absenciu judikatúry súdov Slovenskej republiky týkajúcej sa problematiky sprístupňovania leniency podkladov ostáva len hypotetizovať o tom, ako by postupoval civilný súd v prípade podania žaloby o náhradu škody. Predpokladáme, že civilný súd by si na rozhodovanie o nároku na kompenzáciu vyžiadaval od PMÚ administratívny spis obsahujúci aj leniency podklady.²⁶ Otázne je však, ako by na takúto žiadosť o predloženie administratívneho spisu reagoval PMÚ. Ďalšou otázkou je potom, či by súd v prípade poskytnutia administratívneho spisu zo strany PMÚ vôbec bol schopný zabezpečiť dostatočnú ochranu tohto spisu obsahujúceho citlivé leniency podklady. Ani OSP, ani iný aplikovateľný právny predpis totiž v súčasnosti neupravujú nakladanie s administratívnym spisom obsahujúcim leniency podklady v rámci občianskeho súdneho konania. Taktiež je otázne, ako by všeobecný súd vyhodnotil požiadavku PMÚ chrániť určité časti spisu pred sprístupnením, resp., do akej miery by súd rešpektoval inštrukciu PMÚ nesprístupniť žalobcovi o náhradu škody leniency podklady tvoriace súčasť administratívneho spisu. Je vysoko pravdepodobné, že osoba poškodená kartelom, ktorá žaluje na súde náhradu škody a ktorej nebolo povolené nahliadnutie do leniency podkladov zo strany PMÚ, bude žiadať o sprístupnenie týchto leniency podkladov práve civilný súd. V zmysle záverov rozsudku vo veci Pfeleiderer²⁷ prináleží súdom členských štátov, aby na základe svojho vnútroštátneho práva v každom jednotlivom prípade určili podmienky, za akých bude prístup k leniency dokumentom povolený alebo zamietnutý, pričom súdy budú musieť v každom konkrétnom prípade zvažovať nasledovné záujmy: na jednej strane verejný záujem na ochrane leniency programu, a teda na účinnom uplatňovaní noriem súťažného práva a na druhej strane právo poškodeného na účinný prostriedok nápravy a jeho právo uplatniť si nárok na náhradu škody, ktorá mu bola spôsobená kartelom, vyplývajúce z ustálenej judikatúry SDEÚ.²⁸ Neľahkou úlohou všeobecných súdov Slovenskej republiky pritom bude zabezpečiť úplnú kompenzáciu osôb poškodených kartelom bez toho, aby ostal ochromený leniency programu PMÚ.

Záverečné poznámky

Pokiaľ ide o sprístupňovanie leniency podkladov ostatným účastníkom konania až vo fáze vydania výzvy pred vydaním rozhodnutia, zastávame názor, že takáto prax je odôvodnená záujmom maximalizovať vyšetrovací potenciál leniency programu. Predčasné sprístupnenie leniency podkladov by totiž bolo z hľadiska účinného vyšetrenia prípadu kontraproduktívne. Avšak ak PMÚ umožní účastníkom konania oboznámiť sa s kľúčovými dôkazmi v správnom konaní až v neskoršom štádiu správneho konania, keď má na prejednávanej veci už vyhraný názor, tak PMÚ musí účastníkom konania zároveň poskytnúť dostatočne dlhú lehotu na dôkladne oboznámenie sa so všetkými leniency podkladmi a vyjadrenie sa k nim tak, aby títo účastníci konania mohli účinne realizovať svoje právo na obhajobu.

Odmietavý postoj PMÚ k sprístupňovaniu leniency materiálov tretím osobám poškodeným kartelom je podľa nás pochopiteľný vzhľadom na poslanie tohto ústredného orgánu štátnej správy chrániť a podporovať hospodársku súťaž. Navyše, treba si uvedomiť, že ani zákon PMÚ neukladá povinnosť sprístupniť leniency podklady tretím osobám, poskytuje mu len možnosť tak urobiť. Na druhej strane však nemožno ignorovať skutočnosť, že právo EÚ zakotvuje právo každého na náhradu škody spôsobenej kartelom, a preto by na jeho efektívnu realizáciu mala osoba poškodená kartelom mať prístup k dôkazom, o ktoré svoj žalovaný nárok oprie. Takisto je potrebné zohľadniť skutočnosť, že Európska komisia už roky propaguje súkromnoprávne vymáhanie súťažného práva ako prostriedok rozšírenia aplikácie súťažného práva, z čoho vyplýva, že súkromnoprávne a verejnoprávne vymáhanie súťažného práva sa majú navzájom dopĺňať, v žiadnom prípade nie realizovať jeden na úkor druhého. Prostredníctvom verejnoprávneho vymáhania súťažného práva sa totiž len potrestá kartelista, ale neodškodní osoba kartelom poškodená.

Law: Cases and Materials. Cambridge: CUP, 2012, strana 955.

- 20 Rozsudok NS SR sp. zn. 2 M Cdo 1/2007 zo dňa 29. januára 2008.
- 21 V praxi sa obvykle stáva, že priamy zákazník kartelistu plne alebo čiastočne preniesie nezákonné zvýšenie ceny na svojich vlastných zákazníkoch (nepriamych kupujúcich).
- 22 Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov.
- 23 V zmysle § 10 ods. 1 ZSI informácie označené ako obchodné tajomstvo povinná osoba nesprístupní.
- 24 Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.
- 25 Rozhodnutie Predsedu PMÚ SR č. 2011-014-II/59E/PMÚ-SR/2011 zo dňa 16. 11. 2011, strana 4.
- 26 V zmysle ust. § 129 ods. 2 OSP môže predseda senátu alebo samosudca uložiť tomu, kto má listinu potrebnú na dôkaz, aby ju predložil, alebo ju obstará sám od iného súdu, orgánu alebo právnickej osoby.
- 27 Rozsudok SDEÚ zo dňa 14. júna 2011 vo veci C 360/09 Pfeleiderer AG v Bundeskartellamt, bod 32.
- 28 Rozsudok SDEÚ zo dňa 20. septembra 2001 vo veci C 453/99 Courage v Crehan, body 24 a 26, ako aj Rozsudok SDEÚ zo dňa 13. júla 2006 vo veci C-295/04 až C-298/04 Manfredi v Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA, body 59 a 61.

V tejto súvislosti je podľa nášho názoru nutné mať na pamäti aj skutočnosť, že spoluprácou s PMÚ získa kartelista imunitu od sankcie – v žiadnom prípade ho však takáto spolupráca nezbujuje zodpovednosti za škodu, ktorú spôsobil svojou ilegálnou aktivitou. Vyššie uvedené nasvedčuje tomu, že nie PMÚ, ale práve civilné sudy Slovenskej republiky, ktoré sú disponované na to, aby poskytovali fyzickým aj právnickým osobám ochranu v prípade porušenia ich práv, budú v budúcnosti zohrávať kľúčovú úlohu pri sprístupňovaní leniency podkladov osobám poškodeným kartelom – a to za aplikácie princípu proporcionality. Civilný súd bude musieť v každom jednotlivom prípade zvážiť, či je sprístupnenie leniency podkladov proporcionálne s ohľadom na možné záporné následky sprístupnenia na leniency program – bude teda musieť v každom jednotlivom prípade vyvažovať proti sebe stojace záujmy, a to verejný záujem na ochrane hospodárskej súťaže a súkromný záujem poškodeného na náhradu škody spôsobenej kartelom. ■

RESUMÉ

Prístup k leniency podkladom

Článok sa zaoberá otázkou prístupu k podkladom dobrovoľne predloženým žiadateľom o leniency v rámci leniency programu Protimonopolného úradu Slovenskej republiky („PMÚ“) tak vo vzťahu k účastníkom správneho konania, ako aj vo vzťahu k tretím osobám poškodeným kartelom. Ambíciou autorky bolo poukázať na súčasný právny stav a prax PMÚ týkajúcu sa sprístupňovania leniency podkladov, načrtnúť niektoré aplikačné problémy súvisiace so sprístupňovaním leniency podkladov a vyslať impulz na rozšírenie aplikácie súťažného práva prostredníctvom rozhodovacej praxe civilných súdov Slovenskej republiky.

SUMMARY

Access to Leniency Documents

The article deals with the issue of the access to documents voluntarily submitted by leniency applicants within the leniency programme of the Antimonopoly Office of the Slovak Republic (the “AMO”) in relation to the parties to administrative proceedings as well as in relation to third parties harmed by the cartel. The author aimed to point to the current state of the law and practice of the AMO with regard to granting access access to leniency documents, to outline some application problems related to granting access to leniency documents and to give an impetus to broaden the scope of application of competition law through the decision-making practice of civil Slovak courts of law.

ZUSAMENFASSUNG

Zugang zu den Leniency – Dokumenten

Der Artikel befasst sich mit der Frage des Zugang zu den Dokumenten, die von einem Leniency-Antragsteller freiwillig im Rahmen des Leniency-Programms des Antimonopolamtes der Slowakischen Republik („AMA“) vorgelegt wurden, und zwar sowohl in Bezug auf die Parteien des Verwaltungsverfahrens als auch in Bezug auf diejenigen Drittpersonen, die durchs Kartell beschädigt wurden. Die Autorin hat vor, auf den aktuellen Rechtszustand und die Praxis des Antimonopolamtes im Bereich der Zugänglichkeit von Leniency-Dokumenten hinzuweisen und einige Probleme beim Zugang zu den Leniency-Unterlagen zu nennen sowie eine erweiterte Anwendung des Wettbewerbsrechtes in der Entscheidungspraxis der Zivilgerichte in der Slowakischen Republik anzuregen.

Z ROZHODNUTÍ EURÓPSKEHO SÚDU PRE ĽUDSKÉ PRÁVA

Otázka obmedzenia slobody náboženstva vytýčením pojednávania na deň korešpondujúci s náboženským sviatkom



„Berúc do úvahy okolnosti prípadu, Súd nie je presvedčený, že stanovenie termínu súdneho pojednávania na dátum korešpondujúci so židovským sviatkom a odmietnutie odročenia na iný dátum možno pokladať za obmedzenie práva sťažovateľa slobodne praktizovať náboženstvo. V skutočnosti je nesporné, že dotknutá osoba mala možnosť realizovať náboženské povinnosti. Okrem toho, sťažovateľ musel očakávať, že jeho žiadosť bude zamietnutá v súlade s platným zákonom a mohol sa dať na súdnom pojednávaní zastúpiť, aby tak splnil aj profesionálne povinnosti.“

(Francesco Sessa proti Taliansku, rozsudok zo dňa 3. apríla 2012, sťažnosť č. 28790/08)

„V tejto veci nebolo preukázané, že by žiadosť sťažovateľa, ak by jej bolo vyhovené, vyvolala narušenie fungovania verejných služieb pri výkone spravodlivosti. Požiadavka primeranosti času, na ktorú sa odvoláva taliansky sudca pri zamietnutí žiadosti sťažovateľa je legitímna, ale (...) pôsobí skôr ako zámienka. Iste, požadované odročenie súdneho konania by mohlo spôsobiť určité administratívne neprijemnosti (...). Ale tieto považujeme za minimálne a predstavujúce nízku cenu vynaloženú za účelom rešpektu náboženskej slobody v multikultúrnej spoločnosti.“

(Spoločné nesúhlasné stanovisko sudkyne Tulkens, Keller a Popovića)

Dotknuté články Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd:

- článok 9¹ (Sloboda myslenia, svedomia a náboženstva),
- článok 13 (Právo na účinný opravný prostriedok),
- článok 14 (Zákaz diskriminácie)

Skutkové okolnosti prípadu

Taliansky advokát Francesco Sessa sa obrátil na Európsky súd pre ľudské práva (ESLP) so sťažnosťou proti Taliansku vo veci údajného porušenia slobody prejavovať svoju náboženskú vieru. Pán Sessa sa hlási k židovskému vierovyznaniu a je členom neapolskej židovskej komunity. Vo svojej sťažnosti uvádza, že dvaja sudcovia vedení nedostatkom náboženskej tolerancie v rámci výkonu svojej funkcie porušili túto základnú slobodu sťažovateľa tým, že nevenovali náležitú pozornosť jeho žiadosti o odročenie konania z dôvodu zhody dátumu s náboženským sviatkom.

1 Článok 9:

1. Každý má právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva; toto právo zahŕňa slobodu zmeniť náboženstvo alebo vieru, ako aj slobodu prejavovať náboženstvo alebo vieru sám alebo spoločne s inými, verejne alebo súkromne, bohoslužbou, vyučovaním, náboženskými úkonmi a zachovávaním obradov.
2. Sloboda prejavovať náboženstvo alebo vieru môže podliehať len takým obmedzeniam, ktoré sú stanovené zákonom, a ktoré sú nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme verejnej bezpečnosti, ochrany verejného poriadku, zdravia alebo morálky alebo na ochranu práv a slobôd iných.

- 2 Deň zmierenia – pripadá na 10. deň židovského mesiaca tišri, najväčší židovský sviatok sprevádzaný prísnyňm pôstom a intenzívnymi modlitbami.
- 3 Sviatok stánkov – pripadá na 15. až 22. deň židovského mesiaca tišri, dôležitý židovský pútnický sviatok.
- 4 Zákon č. 101/1989 obsahuje ustanovenia regulujúce právo slobodne vyznávať židovské náboženstvo (§2), právo zachovávať sabat (§4) a v rovnakom duchu zachovávať Jom Kipur, Sukot a ďalšie židovské sviatky – avšak berúc do úvahy nároky na flexibilitu organizácie práce a poskytovanie nevyhnutných základných služieb, ktoré určí taliansky právny poriadok. Zákon tiež upravuje trestnoprávne sankcie, ktoré môžu postihnúť osoby zodpovedné za prejavy náboženskej netolerancie a predsudkov.

Dňa 7. júna 2005 sa Francesco Sessa ako právny zástupca jedného zo žalobcov vo veci trestného konania proti niekoľkým bankám zúčastnil vo Forli na súdnom pojednávaní s povahou predbežného konania, ktoré sa týkalo bezprostredného predloženia dôkazného prostriedku. Keďže zákonný sudca sa nemohol na pojednávaní zúčastniť, náhradný sudca vyzval strany, aby si vybrali dátum odročenia pojednávania na 13. alebo 18. októbra 2005. Sťažovateľ poukázal na skutočnosť, že dané dátumy korešpondujú s dvomi významnými židovskými sviatkami – Jom Kipur² a Sukot³ – a tak sa nebude môcť zúčastniť na vytyčenom pojednávaní, pričom poukázal aj na rozpor s ustanoveniami 4 a 5 zákona č. 101/1989⁴ upravujúceho vzťah štátu a talianskych židovských spoločenstiev. Náhradný sudca napriek tomu vytyčil pojednávanie na 13. októbra 2005. Pán Sessa v ten deň podal písomnú žiadosť adresovanú náhradnému sudcovi o zmenu termínu, ale tento žiadosť 20. júna 2005 založil do spisu a nereagoval na ňu. Dňa 11. júla 2005 pán Sessa podal sťažnosť na sudcu konajúceho vo veci a náhradného sudcu a informoval aj Vyššiu radu nižšieho súdnictva (Conseil supérieur de la magistrature). Dňa 13. októbra 2005 sudca na pojednávaní vyzval strany v mene pána Sessu neprítomného z „osobných dôvodov“, aby sa vyjadrili k žiadosti o odročenie. Prokurátor ani advokáti obžalovaných nesúhlasili, právny zástupca druhého žalobcu žiadosť podporil. Sudca žiadosť zamietol, po prvé z dôvodu, že podľa trestného poriadku je prítomnosť advokáta žalobcu len fakultatívna (obligatórne sa vyžaduje iba prítomnosť prokurátora a obhajcu obžalovaného) a po druhé, trestný poriadok neukladá súdu povinnosť odročiť konanie v podobnom prípade – naopak, s ohľadom na zaťaženie súdu, odročenie by spôsobilo porušenie zásady primeranej dĺžky konania.

Medzičasom prokuratúra v Ancone požiadala o definitívne uzavretie sťažnosti podanej na sudcu 11. júla 2005, proti čomu podal sťažovateľ námietky. Sudca konajúci v danej veci však námietky opomenul a uzavrel sťažnosť s tým, že z dôvodu absencie odvolania/ odporu/námietky sa prikláňa k návrhu prokuratúry. Sťažovateľ podal kasačný opravný prostriedok vytykajúc sudcovi opomenutie podanej námietky. Kasačný súd zrušil na tomto základe nariadenie súdu a vec vrátil na ďalšie konanie. Nariadením z 15. februára 2008 však súd uzavrel sťažnosť s odôvodnením, že nič v spise nenasvedčuje, že sudca zodpovedný za predbežné konanie alebo jeho náhradník na pojednávaní 7. júna 2005 mali úmysel zabrániť sťažovateľovi vo výkone jeho práva slobodne prejavovať židovskú vieru či úmysel inak ohroziť ľudskú dôstojnosť sťažovateľa v súvislosti s jeho vierovyznaním. Dňa 3. júna 2008 sa preto pán Sessa obrátil na Európsky súd pre ľudské práva.

Náboženská sloboda vs. riadny výkon spravodlivosti

Podľa sťažovateľa taliansky zákon č. 101/1989 oprávňuje k ospravedlneniu z pracovných povinností v čase oficiálnych židovských sviatkov čím umožňuje slobodu vierovyznania. Odročením pojednávania na iný deň by nebolo narušené žiadne poskytovanie nevyhnutných služieb ani ohrozený celkový priebeh konania či práva účastníkov konania, keďže sa konanie netýkalo práv zadržaných osôb či trestu odňatia slobody alebo opatrenia zahŕňajúceho pozbavenie osobnej slobody. Inými slovami, súdne konanie nemalo neodkladný charakter. O odročenie sťažovateľ požiadal okamžite a príslušné orgány tak nemali mať problém upraviť rozpis konaní.

Na druhej strane, talianska vláda zastávala názor, že sťažovateľovi nebola kladená žiadna prekážka účasti na slávení sviatkov. Naopak, vyhovením jeho žiadosti by sa kládla prekážka riadnemu výkonu spravodlivosti, ktorý možno považovať za nevyhnutnú základnú verejnú službu, teda legitímne obmedzenie slobody náboženstva na základe zákona č. 101/1989. Navyše, sloboda vyznania nemá absolútny charakter. Okrem toho, účasť advokáta žalobcu nebola obligatórnou podmienkou priebehu súdneho konania s povahou predbežného konania, ktoré sa týkalo bezprostredného predloženia dôkazného prostriedku. Ak sťažovateľovi v účasti bránili osobné dôvody, mohol určiť a poslať za seba náhradu, čím by naplnil požiadavky riadneho výkonu spravodlivosti.

Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva

Ako naznačuje výňatok z rozhodnutia citovaný v úvode príspevku, ESĽP rozhodol, že nemožno konštatovať porušenie článku 9 Dohovoru, pričom argumentoval nasledovne: 1. trestný poriadok pri danom type konania nevyžaduje prítomnosť právneho zástupcu žalobcu. 2. okolnosti

prípade nenaznačujú, že by sa sťažovateľ nemohol zúčastniť na slávení náboženských sviatkov. 3. sťažovateľ mal predpokladať zamietnutie žiadosti a dať sa na súdnom konaní zastúpiť (nahradiť). 4. sťažovateľ nepodal dôkaz o tom, že by sa musel podrobiť nátlaku zmeniť náboženské vyznanie alebo prekážkam v praktizovaní svojej náboženskej viery. 5. aj v prípade, že by išlo o obmedzenie náboženskej slobody, stalo sa tak v medziach zákona z dôvodu ochrany práv a slobôd iných – najmä právo na dobré zabezpečenie riadneho výkonu spravodlivosti a zásady rýchlosti konania – čím bola splnená podmienka proporcionality medzi použitými prostriedkami a cieľom.

Sťažovateľ namietal aj porušenie článku 14 Dohovoru, zákaz diskriminácie. Podľa rozhodnutia ESLP však sťažovateľ nepreukázal, že bol bez objektívneho a rozumného odôvodnenia predmetom iného zaobchádzania, ako osoby nachádzajúce sa v obdobnej situácii.

Spoločné nesúhlasné stanovisko

K úplne opačnému názoru dospeli traja sudcovia, ktorí svoj postoj formulovali v spoločnom nesúhlasnom stanovisku. Rozhodnutie vyniesla „malá“ 7-členná komora a tak s ohľadom na počet sudcov možno konštatovať, že nebolo jednoznačné, vyniesla ho veľmi tesná väčšina. Sudcovia v úvode zdôraznili, že náboženská sloboda je jedným z najzákladnejších prvkov identity veriaceho i neveriaceho človeka a jeho náhľadu na život. Nemožno jej ohrozenie zúžiť len na prípady podrobenia sa nátlaku na zmenu vyznania alebo kladenia prekážok praktizovania náboženskej viery. Kritika sudcov smerovala najmä k poslednému argumentu rozhodnutia, naplneniu testu proporcionality. Judikatúra ESLP jasne stanovuje, že proporčnosť opatrenia predpokladá, že spomedzi viacerých prostriedkov na dosiahnutie sledovaného legitímneho cieľa, príslušné orgány zvolia ten, ktorý v najmenšej miere ohrozuje dotknuté práva a slobody. Bola táto podmienka naplnená v postupe súdneho orgánu v danej veci? Podľa trojice sudcov rešpektovanie náboženskej slobody, resp. vyvarovanie sa zásahu do tejto slobody, malo prevážiť nad potrebou spraviť niekoľko ústupkov, ktoré by v konečnom dôsledku neohrozili dosiahnutie riadneho výkonu spravodlivosti. Navyše, konanie nemalo neodkladný charakter a sťažovateľ požiadal sudcu o zmenu okamžite, čím umožnil príslušným orgánom vziať do úvahy a rešpektovať jeho náboženskú slobodu a zároveň upraviť rozpis súdnych konaní k spokojnosti ostatných zúčastnených osôb. V tejto súvislosti sa v stanovisku spomína prípad *S. H. a H. V. proti Rakúsku*, v ktorom za podobných skutkových okolností nebolo sťažovateľom vyhovené z dôvodu, že neinformovali súdny orgán v dostatočnom predstihu. Záverom nesúhlasného stanoviska sudcovia konštatujú, že príslušné orgány nevynaložili rozumnú snahu prejavíť rešpekt voči náboženskej slobode sťažovateľa, čím porušili článok 9 Dohovoru.

Komentár

Z konštantnej judikatúry ESLP vyplýva, že hoci náboženská sloboda je primárne otázkou svedomia, zároveň zahŕňa slobodu prejavovať vieru kolektívne a verejne, ale aj individuálne a v súkromí. Článok 9 Dohovoru ponúka deklaratórny výpočet spôsobov užívania tejto slobody, avšak Dohovor nechráni akékoľvek konanie odôvodnené a inšpirované náboženstvom alebo presvedčením.⁵

Niektoré ľudsko-právne organizácie (napr. Equality and Human Rights Commission vo Veľkej Británii⁶) v posledných rokoch presadzovali extenzívnejší výklad náboženskej slobody a apelovali na ESLP, aby zmenil svoju judikatúru znížením latky dôkazného bremena v prípadoch diskriminácie z dôvodu náboženstva. Judikatúra ESLP je v tejto oblasti do značnej miery rozporuplná (o čom svedčí aj tesná väčšina sudcov, ktorí prijali rozhodnutie vo veci *Sessa proti Taliansku*) a chýbajú jednoznačné zásady upravujúce otázky súvisiace s výkonom zamestnania alebo povolania.

Začala sa presadzovať myšlienka konceptu „primeraných úprav“ (reasonable accommodation). Tento pojem je definovaný napr. v Dohovore OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím nasledovne: „primerané úpravy“ sú nevyhnutné a adekvátne zmeny a prispôbenie, ktoré nepredstavujú neúmerne alebo nadmerné zaťaženie a ktoré sa robia, ak si to vyžaduje konkrétny prípad, s cieľom zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím využívanie alebo uplatňovanie všetkých ľudských práv a základných slobôd na rovnakom základe s ostatnými. Túto definíciu možno prevziať a aplikovať na práva ostatných menšín, v tomto prípade náboženských menšín.

5 Kokkinakis proti Grécku (rozhodnutie zo dňa 25. mája 1993), Kaláč proti Turecku (rozhodnutie zo dňa 1. júla 1997), Kostecki proti Macedónsku (rozhodnutie zo dňa 13. apríla 2006).

6 Dostupné na: <http://www.equalityhumanrights.com/news/2011/july/commission-proposes-reasonable-accommodation-for-religion-or-belief-is-needed/>

7 Napr. v prípadoch *Jakobski proti Poľsku* (2010) alebo *Gatis Kovalkovs proti Lotyšsku* (2012).

Judikatúra ESĽP v rokoch 2010 – 2012 naznačovala prevzatie konceptu „primeraných úprav“,⁷ ale rozhodnutie vo veci *Sessa proti Taliansku* pravdepodobne predstavuje krok späť smerom k reštriktívnemu výkladu náboženskej slobody. Bremeno „primeraných úprav“ sa opäť presúva na jednotlivca – v tomto prípade advokáta, ktorý má za seba hľadať náhradu a nemôže sa zúčastniť na pojednávaní, aj keď mu zákon túto možnosť dáva. Rozhodnutie otvára aj problematiku diskriminácie náboženských menšín a charakteru dnešnej multikultúrnej spoločnosti.

Odôvodnenie je redakčne krátené a upravované, doplnené o odkazy na citované ustanovenia a komentár.

Právnu vetu, odôvodnenie a komentár spracovala a preložila

Mgr. Michaela Chládková
doktorandka na FSEV UK

Zo zasadnutia predsedníctva SAK

Členovia predsedníctva SAK sa stretli na pravidelnom zasadnutí 7. marca 2013 v Bratislave. Rokovanie viedol predseda SAK JUDr. Hreždovič, ktorý referoval o stretnutí s generálnym riaditeľom Sociálnej poisťovne Ing. Dušanom Muňkom, na ktorom prerokovali problémy a postup Sociálnej poisťovne v súvislosti s platením odvodov v prípade, ak advokát vykonáva advokáciu samostatne a následne prejde na inú formu a založí napríklad spoločnosť s ručením obmedzeným. Sociálna poisťovňa by mala počítať odvody iba z príjmu v právnickej osobe a mala by ho vyradiť zo zoznamu SZČO.

Členovia predsedníctva určili za overovateľa zápisnice JUDr. Biroščákovú a odsúhlasili program rokovania. Predseda SAK informoval o rozhodnutí prijatom *per rollam*, ktoré prítomní členovia P SAK **vzali na vedomie** v znení: *Predsedníctvo Slovenskej advokátskej komory schvaľuje finálnu podobu imidžovej kampane v znení predloženom agentúrou DEVON po zapracovaní pripomienok členov P SAK prednesených na februárovom zasadnutí.*

Predsedníctvo SAK **vzalo na vedomie** informácie o súdnych konaniach vedených SAK, správu spoločnosti Legium s. r. o. o stave všetkých súdnych konaní vo veci vymáhania pohľadávok, správu mediálnej agentúry Devon. Zástupkyne mediálnej agentúry prítomné na zasadnutí informovali, že mediálna a imidžová kampaň sa bude realizovať v zmysle návrhu schváleného predsedníctvom SAK a predložili doplnujúce návrhy ku Dňu advokácie. Členovia predsedníctva **odsúhlasili**, že výťažok z predaja vstupeniek na galavečer 2013 bude venovaný Lige proti rakovine.

V rámci Dňa advokácie 2013 bude v priestoroch sídla SAK Deň otvorených dverí, predsedníctvo SAK **odsúhlasilo**, že pri tejto príležitosti budú vytlačené letáky v počte 200 ks.

Informáciu o stave priprav Komentára k zákonu o advokácii uviedol JUDr. Kerecman, členovia P SAK po diskusii schválili jeho vydanie prostredníctvom externého dodávateľa – vydavateľstva C. H. Beck.

JUDr. Kalata uviedol:

■ návrh Uznesenia P SAK o voľbe odvolacej disciplinárnej komisie, ktorý členovia predsedníctva **schválili** v znení (viď Vestník, čiastka 31),

■ návrh Skúšobného poriadku aj závery prijaté na zasadnutí predsedov skúšobných senátov 13. februára 2013, ktorý členovia predsedníctva **vzali na vedomie**,

■ návrh úpravy ustanovovania zástupcu v prípadoch vyčiarknutia advokáta zo zoznamu advokátov, pozastavenia výkonu advokácie, prekážky vo výkone advokácie a úpravy súvisiacich otázok pri zániku spoločnosti, jej konkurze a reštrukturalizácii, ktorý P SAK **vzalo na vedomie a uložilo kan-**

celárii komory uverejniť návrh úpravy na webovej stránke SAK v privátnej sekcii k návrhu Advokátskeho poriadku na pripomienkovanie členom SAK.

■ návrh na voľbu piateho člena predsedníctva a predsedu Rozhodcovského súdu SAK. Predsedníctvo **zvolilo** Mgr. Fiačana, PhD. za predsedu a člena Rozhodcovského súdu SAK.

JUDr. Popovec informoval o príprave Konferencie advokátov 2013. Predsedníctvo SAK **vzalo na vedomie**, že boli všetkým advokátom rozoslané výzvy na nominovanie kandidátov a ostatné podporné dokumenty.

Členovia predsedníctva prerokovali ekonomické otázky, v rámci ktorých sa venovali žiadostiam o odpustenie, resp. zníženie príspevku na činnosť SAK, žiadostiam o poskytnutie účelovej pôžičky a vzali na vedomie Správu o hospodárení Slovenskej advokátskej komory v roku 2012.

Informácie odboru medzinárodných vzťahov predniesla Mgr. Marečková, ktorá oboznámila o plánovanom stretnutí s predsedníctvom Českej advokátskej komory, a Lucia LACKOVIČOVÁ informovala o workshope CCBE na tému právnych foriem spolupráce advokátov.

Predsedníctvo SAK **schválilo** návrh pokračovania vzájomnej spolupráce medzi SAK a S-EPI s. r. o. **Rozhodlo** o mimoriadnom termíne zasadnutia P SAK podľa § 2 ods. 4 Volebného poriadku 8. apríla 2013 v Bratislave a odsúhlasilo nasledovný program:

■ Návrhy na vyčiarknutie zo zoznamu advokátov podľa § 7 ods. 1 písm. f) zákona o advokácii z dôvodu omeškania so zaplatením príspevku na činnosť SAK na rok 2012.

■ Návrhy na pozastavenie výkonu advokácie advokátom podľa § 8 ods. 2 písm. c) a d) zákona o advokácii.

■ Otváranie obálok s návrhmi kandidátov do orgánov komory podľa § 2 ods. 4 Volebného poriadku.

Slovenská advokátska komora vydala knihu *Advokácia v spomienkach advokátov*. Členovia P SAK **odsúhlasili** jej propagáciu v Bulletine slovenskej advokácie vo forme foto-reportu a informácie o priebehu krstu knihy, na www.sak.sk s informáciou o možnosti zakúpenia publikácie s tým, že táto možnosť bude na webovej stránke komory zverejnená na trvalo a raz v newsletteri.

Predsedníctvo SAK prerokovalo žiadosti advokátov o písanie advokátskych koncipientov do zoznamu advokátskych koncipientov, o vykonanie zmien v zápisoch koncipientov v dôsledku zmeny zamestnávateľa a o vyčiarknutie zo zoznamu advokátskych koncipientov v dôsledku skončenia pracovného pomeru u advokáta, žiadosti advokátskych koncipientov o započítanie inej právnej praxe do praxe advokátskeho koncipienta, žiadosti o zápis do zoznamu advokátov, informácie o pozastavení výkonu advokácie, o zrušení pozastavenia výkonu advokácie, o vyčiarknutí zo zoznamu advokátov, žiadosti advokátov o zápis do zoznamu usadených euroadvokátov, zahraničných advokátov, spoločností s ručením obmedzeným, verejných obchodných spoločností a komanditných spoločností, informácie o zmenách právnej formy obchodných spoločností a o pristúpení spoločníkov a o vyčiarknutí z uvedených zoznamov.

Zapísala –no–

INZERCIA
sa v elektronickej verzii nezobrazuje

Ohliadnutie za Dňom advokácie 2013

Slovenská advokátska komora si každoročne pripomína prijatie zákona o advokácii v apríli 1990, vďaka ktorému sa advokácia takpovediac „odela do nových šiat“. Inak tomu nebolo ani tento rok a vzácny míľnik sme si pripomenuli 10. apríla 2013 v poradí už druhým Dňom otvorených dverí a 12. apríla 2013 galavečerom. Obe akcie považuje komora za významné dni v kalendári svojich podujatí, pretože pomáhajú zviditeľniť advokáciu.

Počas celodennej akcie v rámci Dňa otvorených dverí navštívilo sídlo Slovenskej advokátskej komory v Bratislave vyše 150 osôb. Bezplatné právne porady približne 55 záujemcom poskytli JUDr. Kerecman, Mgr. Serina a JUDr. Havlát. Občania si najčastejšie pýtali právne rady v otázkach pracovného práva, dedičského konania, reštitúcií a občianskoprávných sporov. Reakcie občanov na túto iniciatívu boli veľmi pozitívne. Vzhľadom na krátkosť času nemohlo ísť o hĺbkovú analýzu jednotlivých prípadov, ale občania ocenili ochotu advokátov venovať svoj čas tejto forme poskytovania právnych porad a všetci dostali radu a usmernenie, ako ďalej postupovať pri riešení konkrétnych problémov. V tejto súvislosti v médiách niekoľkokrát rezonovalo, že advokáti radia klientom v hmotnej núdzi bez nároku na odmenu počas celého roka, charitatívny prvok je súčasťou filozofie advokátskeho stavu.

Cieľom Dňa otvorených dverí je zvýšiť právne povedomie občanov, upriamiť ich pozornosť na to, že s právnymi problé-

mami by sa mali obracať na advokátov v snahe vyhnúť sa nekalým praktikám subjektov, ktoré poskytujú právne služby neoprávnene. Snahou vedenia SAK je týmto podujatím priblížiť advokátsky stav a prácu advokáta širokej verejnosti s cieľom prispieť k budovaniu pozitívneho imidžu advokátov v spoločnosti a na podporu základnej premisy výkonu advokácie – pomoci občanom.

Asi 100 študentov bratislavských gymnázií si počas Dňa otvorených dverí vypočulo prednášky súvisiace s výkonom advokácie. **(foto 1)** Na tému, čo je advokácia a aké úlohy v spoločnosti plní, vystúpil predseda SAK JUDr. Hreždovič, o pôsobení orgánov komory, o interných predpisoch advokácie, o spolupráci SAK s ostatnými orgánmi štátnej správy a justície hovoril člen predsedníctva JUDr. Mularčík a k otázkam etiky a noblesy advokátskeho povolania pred študentské auditorium vystúpila členka predsedníctva Mgr. Hellenbart. Študenti sa pýtali najmä na ohodnotenie a uplatnenie advokátov v praxi a na prácu s klientmi.



Druhou aktivitou v rámci Dňa advokácie bol slávnostný galavečer, ktorý sa v tomto formáte uskutočnil tiež po druhý raz. Podujatie sa s akcentom na regionalizáciu činností SAK presunulo do Košíc, európskeho hlavného mesta kultúry. Primárnou náplňou je odovzdávanie ocenení advokátom za celoživotný prínos advokácii. Predsedníctvo komory dalo celej advokátskej obci možnosť poslať návrhy nominácií, z ktorých vzišlo desať mien. Ocenenia z rúk predsedu komory JUDr. Hrežďoviča a bývalého predsedu JUDr. Detvaia si prevzali či už osobne alebo prostredníctvom zástupcu JUDr. Eva Bušová, JUDr. Ján Čarnogurský, JUDr. Viera Ferčáková, JUDr. Alexander Fuchs, JUDr. Štefan Hegeduš, JUDr. Ján Klimek, JUDr. Dušan Krivský, JUDr. Ladislav Nyitray, JUDr. Martin Okály a JUDr. Alexander Škrinár, CSc.

Prítomným sa na úvod prihovoriť JUDr. Hrežďovič. Zdôraznil, že výkon advokátskeho povolania si vyžaduje množstvo fyzických aj psychických síl. Všetci ocenení sú advokátmi telom i dušou a k šíreniu dobrého mena povolania prispeli aj v zmenených pomeroch po prijatí novodobého zákona o advokácii. Dokázali sa prispôbiť novým pomerom a po celý čas sa pridržali základných princípov výkonu náročného advokátskeho povolania. Ocenenie za prínos advokácii má byť aj povzbudením a motiváciou pre mladšie generácie advokátov a kladie si za cieľ budovať medzi advokátmi pocit hrdosti na advokátsky stav a pocit spolupatričnosti tak potrebnej na profesionálny a korektný prístup medzi advokát-

mi napriek tomu, že v súdnych sporoch sa často ocitajú na opačných brehoch.

Ocenenie, ktoré Slovenská advokátska komora odovzdala kolegom, znamená veľa nielen pre nich, ale aj pre okolie, ktoré vníma hodnotu ich práce. Na pódii odznali v rámci príhovorov jednotlivých ocenených vzácné slová, v ktorých ožili životné aj kariérne príbehy kolegov a z ktorých bolo cítiť krásu a hĺbku advokátskeho povolania.

Ako prvá si plaketu prevzala **JUDr. Bušová**. Pôsobila ako vedúca Advokátskej poradne č. 4 v Bratislave, pracovala na príprave návrhu nového zákona o advokácii, na základe ktorého v roku 1990 vznikla slobodná advokácia, zastávala funkciu podpredsedníčky Slovenskej advokátskej komory a bola členkou revíznej a skúšobnej komisie. JUDr. Bušová sa prítomným prihovoriť za všetkých ocenených. Pripomenula vydanie knihy *Advokácia v spomienkach advokátov*, ktorá zhromažďuje spomienky na každodenný profesijný život advokátov počas viacerých desaťročí strávených v tomto krásnom a zároveň neľahkom povolaní. Inšpiráciou k jej slovám boli práve spomienky ocenených. Ako advokátski koncipienti prichádzali do advokátskych poradní a boli zverení do starostlivosti starších kolegov. V spomienkach každého z ocenených je vyjadrené uznanie a poďakovanie tým, ktorí im odovzdávali teoretické vedomosti a praktické skúsenosti, upozorňovali na úskalia, s ktorými sa budú stretávať, učili, že treba citlivo vnímať problémy tých, ktorí prišli so žiadosťou





3



4



5

o právnú pomoc. Stretnutia so školiteľmi pokračovali aj potom, keď sa z koncipientov stali mladí advokáti a doba sama preverila hodnotu cenných školiteľských rád a usmernení. JUDr. Bušová preto zdôraznila, že časť ocenenia patrí práve školiteľom. Aj ocenení advokáti odovzdali štafetu múdrosti mnohým koncipientom v snahe motivovať ich, aby každodenným prístupom ku klientom naplňali pravý zmysel slova „právny priateľ“.

Filozof Seneca, ktorý životnú dráhu začal ako advokát, povedal: *Každý deň končí niečo, kvôli čomu je človek smutný, ale každý deň je tu niečo, kvôli čomu sa oplatí bojovať.* Sú to výstižné slová pre prácu advokáta, ktorý je smutný, ak sa musí vyrovnávať s prehrou, ale ďalší deň musí so vztyčenou hlavou ísť ďalej. Advokát trávi mimopracovný čas v kruhu blízkych, ktorí s ním bezprostredne prežívajú dni smútku i radosti; pocity z prehry nezostávajú za dverami advokátskej kancelárie. Časť ocenenia preto patrí aj rodinným príslušníkom a priateľom. JUDr. Bušová poukázala na to, že v roku 2013 si pripomíname 150. výročie príchodu bratov Cyrila a Metoda, ktorí zaviedli prvý civilný zákonník a civilný právny poriadok – „Zákon sudnyj ludem“. Už viac ako tisíc rokov majú morálne pravidlá pretavené do zákona a práva usmerňovať život spoločnosti. Tak, aby bola ku každému svojmu členovi spravodlivá. Ani v 21. storočí sa v tomto ponímaní zatiaľ nič nezmenilo. Je potrebné mať na pamäti, že advokácia nie je len podnikanie, ale že advokát svojou prácou naplňuje odveké poslanie pomáhať iným, za čo sa mu dostáva toho najvzácnejšieho ocenenia – spokojnosti klienta. Na záver vyslovila želanie, aby aj ďalšie generácie nezávislých advokátov konali vždy podľa pravidiel profesionálnej etiky a dlhoročných tradícií advokácie. Aby konali tak, ako káže advokátska česť a svedomie. (foto 3)

JUDr. Čarnogurský pôsobil ako obhajca disidentov v trestných veciach, čo sa mu stalo z hľadiska profesie osudným, pretože v roku 1981 ho vylúčili z advokácie. Následne pôsobil v rôznych pracovných pozíciách, a to aj mimo oblasti práva. Venoval sa vydávaniu samizdatu Bratislavské listy a bol jedným z organizátorov sviečkovej demonštrácie v r. 1988. Pôsobil v popredných politických funkciách. Zaspomínal si na úskalia výkonu advokácie v socialistickom režime a zdôraznil, že osud advokácie mu vždy ležal mimoriadne na srdci aj v období, kedy sa angažoval v politike. Za jeho pôsobenia vo funkcii ministra spravodlivosti bola napríklad vydaná nová Advokátska tarifa. K svojim profesijným koreňom a k advokácii sa po ukončení aktívneho politického pôsobenia v novodobej histórii Slovenska vrátil. (foto 4)

Ocenenie za **JUDr. Ferčákovú** prevzal jej košícký kolega JUDr. Piovarčí. Cit pre právo má korene v jej rodinnom prostredí, mama bola sudkyňa a starý otec advokát. (foto 5)

JUDr. Fuchs bol 17 rokov členom výboru bývalého Ústredia slovenskej advokácie, neskôr členom predsedníctva komory. V rámci pôsobenia v stavovskej organizácii bol členom skúšobnej komisie, zastupoval komoru v medzinárodných advokátskych organizáciách a počas členstva v predsedníctve mal na starosti agendu rozhodovania o odvolaniach v disciplinárnych konaniach. Ocenenie prevzala jeho

INZERCIA
sa v elektronickej verzii nezobrazuje



dcéra, tiež advokátka. Tlmočila odkaz JUDr. Fuchsa, ktorý si ako dlhoročný advokát váži najmä to, že advokácia mu umožnila byť slobodným človekom. (foto 6)

JUDr. Hegedúš pôsobil na poste podpredsedu Ústredia slovenskej advokácie a neskôr predsedu novokreovanej revíznej komisie. Vyslovil poďakovanie, že generácia advokátov, ktorá v súčasnosti spravuje záležitosti komory, ctí tradičné hodnoty advokácie a aj formou odovzdaných plakiet vyslovuje uznanie práci starších kolegov. (foto 7)

JUDr. Klimek bol od začiatku štúdia na právnickej fakulte vyhranený a svoju kariéru spájal s advokáciou. Zrejme ako najmladší člen v histórii bol zvolený za člena výboru Krajského združenia advokátov v Košiciach, do konca roka 1989 pôsobil ako vedúci prešovskej advokátskej poradne a dve volebné obdobia ako člen disciplinárnej komisie. Svoje pocity zhrnul do jednej vety: „Mám jedinou ambíciu: keď raz zomriem, chcel by som, aby ľudia nehovorili, že zomrel slávny a bohatý advokát, ale že zomrel slušný človek.“ (foto 8)

JUDr. Krivský vykonával funkciu vedúceho Advokátskej poradne v Senici a bol členom disciplinárneho senátu. Prítomným sa prihovoral svojsky - záhoráckym nárečím. Takto ho poznajú kolegovia a klienti, ktorí s ním prichádzajú každý deň do kontaktu a zostal verný humoru, ktorým je v regióne, kde pôsobí, známy. (foto 9)

JUDr. Nytray viedol dlhé roky Advokátsku poradňu v Rimavskej Sobote. Ocenenie nemohol prevziať osobne, JUDr. Hreždovič však prítomných ubezpečil, že plaketa si cestu k nemu nájde v blízkej dobe.

JUDr. Okály sa pripojil k slovám JUDr. Hegedúša. V rámci poďakovania si spomenul na významné osobnosti advokácie: na predsedu Krajského združenia advokátov v Košiciach Dr. Dóru, na jeho súputníka Dr. Habiňáka, dokonca i na ekonóma pána Hanúska. S istou nostalgiou sa mu v podvedomí vynoril obraz na časy, kedy bola advokácia veľkou a dobrou rodinou a na súdržnosť v nej a vyslovil želanie, aby tento pocit preživali aj ďalšie generácie advokátov. Poďakoval sa vedeniu komory za všetko, čo pre advokáciu robí. (foto 10)



INZERCIA
sa v elektronickej verzii nezobrazuje



10



11

JUDr. Škrinár sa po zlúčení komôr stal členom predsedníctva, neskôr členom revíznej komisie. Vykonal aj funkciu predsedu Stáleho rozhodcovského súdu pri SAK. Bol spoluzakladateľom a dlhoročným organizátorom Slovenských dní obchodného práva. Aktívne sa podieľa na práci redakčnej rady *Bulletinu slovenskej advokácie*. Na otázku JUDr. Detvaia, ako sa môže taký dobrý človek venovať výkonu povolania, ktoré naňho často kladie množstvo emotívnych nárokov, odpovedal, že dobrota a slušnosť a výkon advokácie sa navzájom nevyučujú, pretože advokát nerád prehráva a túto vlastnosť zúročuje vo vzťahu ku klientom (**foto 11**)

Galavečer mal okrem slávnostného a spoločenského prvku aj vzácny charitatívny rozmer. Pripadol práve na deň v slovenskej verejnosti známy ako Deň narcisov. Slovenská advo-

kátska komora sa pridala k tejto najväčšej verejnoprospešnej finančnej zbierke na Slovensku a výťažok z galavečera venovala Lige proti rakovine. Symbolický šek v hodnote 2 900 eur z rúk podpredsedu komory JUDr. Oleja prevzala správkyňa košického centra Ligy proti rakovine Ing. Ľubica Slatina.

JUDr. Hreždovič na záver pripomenul, že podujatiami v rámci Dňa advokácie sa komore darí budovať tradíciu, ktorá pomáha vytvárať vzory pre ďalšie generácie advokátov a staršiu generáciu motivuje k neustálemu zlepšovaniu sa. Advokáti sa v podobnej atmosfére snád' stretnú aj v roku 2014 a ocenia ďalších kolegov, ktorých každodenná mravenčia práca svedčí o hodnotách advokácie.

-km-

Foto Vladislav Žigo

INZERCIA
sa v elektronickej verzii nezobrazuje

Z DISCIPLINÁRNYCH ROZHODNUTÍ SAK

Účelnosť a hospodárnosť postupu advokáta

- 1.) Advokát, ktorý nerešpektuje uznesenie súdu na odstránenie vady podania, v dôsledku čoho súd odmietne toto podanie postupom podľa § 43 ods. 2 O. s. p., a následne proti tomuto rozhodnutiu súdu podá advokát oneskorene odvolanie, dopúšťa sa disciplinárneho previnenia podľa § 56 ods. 1 zákona o advokácii, pretože takýmto konaním porušuje povinnosti mu uložené v § 18 ods. 1 a 2 zákona o advokácii.
- 2.) Za účelný a hospodárny nie je možné považovať postup advokáta, pri ktorom podá návrh na prejednanie novoobjaveného majetku v dedičskom konaní, ktorým je nehnuteľnosť, bez existencie listu vlastníctva založeného v prospech poručiteľa, keďže už v čase podania návrhu bolo jasné, že tento návrh nemôže byť úspešný bez ďalšej relevantnej skutočnosti – právoplatného rozhodnutia o určení vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, o čom je advokát povinný klienta poučiť.

*Rozhodnutie predsedníctva SAK z 24. septembra 2010,
sp. zn. P-41/10:3477/2009*

*Rozhodnutie I. disciplinárneho senátu z 5. mája 2010,
sp. zn. DS I.-31/10:3477/2009*

Dotknuté ustanovenia:

- § 18 ods. 1^a a 2^a zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v platnom znení

Rozhodnutím predsedníctva SAK z 24. septembra 2010, sp. zn. P-41/10:3477/2009 v spojení s rozhodnutím I. disciplinárneho senátu z 5. mája 2010, sp. zn. DS I.-31/10:3477/2009 bol disciplinárne obvinený advokát

uznaný za vinného

z disciplinárneho previnenia podľa § 56 ods. 1 zákona o advokácii, pretože zavinene závažným spôsobom porušil povinnosti advokáta podľa § 18 ods. 1 a 2 zákona o advokácii,

tým, že

ako právny zástupca klienta a jeho manželky v právnej veci po poručiťovi A. B. nerešpektoval uznesenie krajského súdu zo dňa 4. 8. 2008 na odstránenie vady podania, preto súd odmietol toto podanie postupom podľa § 43 ods. 2 O. s. p., proti

tomuto uzneseniu podal disciplinárne obvinený advokát odvolanie oneskorene, a to až 21. 05. 2009, pričom posledný deň lehoty pripadol na deň 15. 5. 2009, následkom čoho súd odvolanie odmietol,

za čo mu bolo uložené

podľa § 56 ods. 2 písm. c.) zákona o advokácii disciplinárne opatrenie – peňažná pokuta vo výške **150 eur**, ktorú bol povinný zaplatiť do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Podľa § 57 ods. 5 zákona o advokácii bola disciplinárne obvinenému advokátovi uložená povinnosť zaplatiť na účet Slovenskej advokátskej komory paušálne trovy disciplinárneho konania vo výške **307,70 eur** v lehote do 15 dní odo dňa právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Disciplinárne obvinený advokát bol zároveň spod návrhu na začatie disciplinárneho konania pre skutok, ktorým sa mal dopustiť porušenia povinností advokáta podľa § 18 ods. 1 a 2 zákona o advokácii,

tým, že

po vypovedaní plnej moci vyúčtoval trovy právneho zastúpenia, pričom v tomto vyúčtovaní ako hlavné úkony uviedol

úkony: štúdium spisu, napriek tomu, že účtoval prevzatie veci, splnenie výzvy súdu, urgenciu konania, žiadosť o vydanie LV, rokovanie na katastri 3x, konzultácia s geodetom 2x, rokovanie na okresnom súde 3x, pričom vyúčtovanie týchto úkonov neobsahovalo dátumy, kedy sa uskutočnili, navyše, zálohy uviedol vo výške 16 025 Sk, pričom sťažovatelia uviedli ďalšiu zálohu vo výške 5 000 Sk, na ktorú predložili kópiu príjmového dokladu,

oslobodený.

Z odôvodnenia:

Predseda Revíziej komisie SAK podal návrh na začatie disciplinárneho konania proti disciplinárne obvinenému advokátovi pre závažné porušenie povinnosti advokáta uloženej v § 18 ods. 1 a ods. 2 zákona o advokácii, ktorým sa mal dopustiť disciplinárneho previnenia advokáta podľa § 56 ods. 1 zákona o advokácii tým, že v bode 1.) ako právny zástupca klienta a jeho manželky v právnej veci po poručiteľovi A. B. nerešpektoval uznesenie krajského súdu zo dňa 4. 8. 2008 na odstránenie vady podania, preto súd odmietol toto podanie postupom podľa § 43 ods. 2 O. s. p., proti tomuto uzneseniu podal disciplinárne obvinený advokát odvolanie oneskorene, a to až 21. 05. 2009, pričom posledný deň lehoty pripadol na deň 15. 5. 2009, následkom čoho súd odmietol odvolanie a v bode 2.) po vypovedaní plnej moci vyúčtoval trovy právneho zastúpenia, pričom v tomto vyúčtovaní ako hlavné úkony uviedol úkony: štúdium spisu, napriek tomu, že účtoval prevzatie veci, splnenie výzvy súdu, urgenciu konania, žiadosť o vydanie LV, rokovanie na katastri 3x, konzultácia s geodetom 2x, rokovanie na okresnom súde 3x, pričom vyúčtovanie týchto úkonov neobsahovalo dátumy, kedy sa uskutočnili, navyše zálohy uviedol vo výške 16 025 Sk, pričom sťažovatelia uviedli ďalšiu zálohu vo výške 5 000 Sk, na ktorú predložili kópiu príjmového dokladu.

Disciplinárne obvinený sa k návrhu na začatie konania vyjadril tak, že bol v kontakte s klientmi a v ich prospech urobil všetko, čo bolo potrebné, preto mal za to, že neutrpeli žiadnu škodu, neuviedol však žiadne dôvody a okolnosti, ktoré by spochybnili, že došlo ku skutkom uvedeným v návrhu.

Disciplinárny senát na základe vykonaného dokazovania dospel k záveru, že podaný návrh na začatie disciplinárneho konania je dôvodný a uznal disciplinárne obvineného za vinného z disciplinárneho previnenia v celom rozsahu na skutkovom základe uvedenom v návrhu na začatie disciplinárneho konania, uložil mu disciplinárne opatrenie vo forme peňažnej pokuty vo výške 300 eur a povinnosť nahradiť paušálne trovy disciplinárneho konania vo výške 307,70 eur do 15 dní od právoplatnosti rozhodnutia.

Proti rozhodnutiu disciplinárneho senátu podal (riadne a včas) odvolanie disciplinárne obvinený advokát, ktorým žiadal napadnuté rozhodnutie zrušiť z dôvodu, že senát v konaní sa nevysporiadal s dôkazmi predloženými vo veci a argumentmi disciplinárne obvineného a jeho rozhodnutie je v konečnom dôsledku neobjektívne a nespravodlivé.

Vo vzťahu k bodu 1.) obvinenia disciplinárne obvinený vo svojom odvolaní poukázal na to, že k zastaveniu konania došlo

predovšetkým z dôvodu, že sťažovatelia nepredložili potrebné listiny a nepreukázali existenciu majetku po poručiteľovi na základe výpisu z LV, na ktorom sa mal novoobjavený majetok nachádzať a ďalej uviedol, že celkovo boli ich pokyny zmätočné a nejednoznačné a vzhľadom na vyššie uvedené dôvody by bol súd odvolanie odmietol, aj keby bolo podané v lehote, preto má za to, že ide len o krivé obvinenie jeho osoby.

V odvolaní disciplinárne obvinený vo vzťahu k bodu 2.) obvinenia uviedol, že nijakým spôsobom nemohol porušiť advokátske predpisy, keď po skončení zastupovania sťažovateľom vyhotovil vyúčtovanie za právne služby a poukázal tiež na to, že v rámci konania o prešetrenie sťažnosti bol ochotný vytknuté chyby vo vyúčtovaní opraviť.

Predseda SAK svojím rozhodnutím z 24. septembra 2010, sp. zn. P-41/10:3477/2009 zmenilo podľa § 59 ods. 3 zákona o advokácii s použitím § 33 písmena a.) Disciplinárneho poriadku SAK napadnuté rozhodnutie čo do skutku uvedeného v bode 2.) rozhodnutia tak, že oslobodilo disciplinárne obvineného advokáta spod návrhu na začatie disciplinárneho konania v tomto bode, čo do výroku o uložení disciplinárneho opatrenia tak, že podľa § 56 ods. 2 písm. c.) zákona o advokácii uložilo disciplinárne obvinenému advokátovi zaplatiť peňažnú pokutu vo výške 150 eur do 15 dní od právoplatnosti rozhodnutia a v ostatných výrokoch napadnuté rozhodnutie podľa § 59 ods. 3 zákona o advokácii a § 32 Disciplinárneho poriadku SAK potvrdilo.

Predseda SAK po preskúmaní napadnutého rozhodnutia dospelo k nasledovným záverom:

Predseda SAK dala za pravdu disciplinárne obvinenému advokátovi v tom, že skutok tak, ako je vymedzený v bode 2.) návrhu na začatie disciplinárneho konania, nemôže byť disciplinárnym previnením, pretože tým, že advokát po skončení zastupovania previedol vyúčtovanie klientom, s poukazom na § 13 Advokátskeho poriadku SAK, podľa ktorého je advokát povinný po skončení zastúpenia vec s klientom finančne vysporiadať, neporušil žiadnu povinnosť advokáta.

Pokiaľ navrhovateľ mal na mysli, že disciplinárne obvinený advokát neúčtoval v súlade s právnymi predpismi, najmä s vyhláškou MS SR č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb, potom vzhľadom na § 14 ods. 5 tejto vyhlášky, z ktorého vyplýva, že úkony právnej služby sú v § 14 ods. 1 a 2 uvedené len demonštratívne, mal presne vymedziť, ktoré úkony advokáta nemožno akceptovať za úkony právnej služby a v čom konkrétne je vyúčtovanie disciplinárne obvineného advokáta nesprávne, nakoľko senát môže rozhodnúť iba o skutku, ktorý je uvedený v návrhu, čo sa vzťahuje aj na odvolací orgán.

Predseda SAK po oboznámení sa s prípadom dospel k záveru, že závery disciplinárneho senátu o tom, že skutok vymedzený v bode 1.) návrhu je disciplinárnym previnením z dôvodu porušenia § 18 ods. 1 a 2 zákona o advokácii, sú správne.

Podľa názoru predsedníctva SAK postup advokáta, ktorý podal návrh na prejednanie novoobjaveného dedičstva po poručiteľovi bez existencie listu vlastníctva, nemožno považovať

za hospodárny a efektívny, nakoľko už v čase podania tohto návrhu bolo jasné, že tento nemôže byť úspešný, o čom mal disciplinárne obvinený svojich klientov poučiť. Pokiaľ napriek tomu návrh na začatie konania podal, mal ďalej postupovať tak, ako by bol tento návrh dôvodný, a teda podávať odvolanie, v opačnom prípade by porušil svoju povinnosť advokáta v tom, že od počiatku podával úplne nedôvodný návrh, čím vlastne spôsobil, že mu vznikol nárok na odmenu za celkom neúčelne vykonané úkony právnej služby, čo by tiež mohlo byť kvalifikované ako závažné porušenie povinností advokáta.

Vo vzťahu k výroku o uložení disciplinárneho opatrenia predsedníctvo rozhodlo o znížení uloženej peňažnej pokuty o 50 %, na sumu 150 eur v nadväznosti na zmenu rozhodnutia vo výroku o vine, kde disciplinárne obvineného spod jedného skutku uvedeného v návrhu oslobodil, za primerané teda považovalo aj zníženie sankcie.

Rozhodnutie je redakčne krátené, upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom

Poznámky

1 § 18 ods. 1 zákona o advokácii:

„Advokát je povinný pri výkone advokácie chrániť a presadzovať práva a záujmy klienta a riadiť sa jeho pokynmi. Ak sú pokyny klienta v rozpore so všeobecne záväznými právnymi predpismi, nie je nimi viazaný. O tom klienta vhodným spôsobom poučí“.

2 § 18 ods. 2 zákona o advokácii:

„Advokát je povinný pri výkone advokácie postupovať s odbornou starostlivosťou, ktorou sa rozumie, že koná čestne, svedomito, primeraným spôsobom a dôsledne využíva všetky právne prostriedky a uplatňuje v záujme klienta všetko, čo podľa svojho presvedčenia považuje za prospešné. Pritom dbá na účelnosť a hospodárnosť poskytovaných právnych služieb.“

Právnu vetu a rozhodnutie spracovala:

Mgr. Tatiana Frištková
advokátska koncipientka

Pýta(j)te sa predsedníctva

V súdnom konaní vedenom okresným súdom sa na pojednávaníach zúčastnila advokátka a advokátska koncipientka, poverená na vykonanie úkonu advokátom. Súd rozhodnutím priznal trovy konania a právneho zastúpenia, ale nepriznal nárok na náhradu straty času, čo odôvodnil: „Súd nepriznal..., pretože sa na nich zúčastnila len advokátska koncipientka. Náhrada za stratu času patrí len advokátovi. Advokát môže v tej istej dobe zastupovať iného klienta s prípadným nárokom náhrady za stratu času a išlo by o duplicitné plnenie, ktoré by pokrývalo rovnaký čas. Zo žiadneho predpisu nevyplýva právo na náhradu za stratu času advokátskeho koncipienta (...) ustanovenie o náhrade za stratu času v § 24 ods. 2 ZoA sa nemôže analogicky aplikovať aj na koncipienta (§ 63 ods. 2 ZoA), pretože (...) odmeňovanie advokátskeho koncipienta sa spravuje pracovnoprávnymi predpismi.“

Klientovi advokáta – účastníkovi občianskeho súdneho konania – patrí náhrada trov za poskytovanie právnej služby zastupovaním pred súdom v rovnakej výške bez ohľadu na to, či úkon právnej služby vykonal advokát alebo ho zastúpil koncipient a tento uplatnil v súdnom konaní. Vyplýva to zo skutočnosti, že advokátska tarifa nerozlišuje oba prípady. Advokát je oprávnený účtovať klientovi nárok na náhradu za stratu času aj v prípade, ak úkon vykoná v jeho zastúpení koncipient.

Advokátska koncipientka hľadá zamestnanie

Mgr. Ing. Eva Lindáková

tel.: 0905 616 838

eva.lindakova@gmail.com

Absolventka Ekonomickej Univerzity v Bratislave a Vysokej školy Janka Jesenského, Sládkovičovo, Fakulta práva (2011). Ovláda anglický a ruský jazyk. Zaujímam sa o prácu v advokátskej kancelárii v Bratislave alebo v Trnave.

Z DISCIPLINÁRNYCH ROZHODNUTÍ ČAK

Povinnosť advokáta uvádzať pravdivé skutočnosti v rámci exekučného konania

Advokát, ktorý sa domáha nariadenia exekúcie proti povinnému a výslovne pritom uvedie, že povinný na základe exekučného titulu nič neuhradil, hoci povinný vymáhanú pohľadávku už pred niekoľkými mesiacmi k jeho rukám uhradil, a navyše nechá ďalej exekučné konanie prebiehať namiesto toho, aby bez zbytočného odkladu uskutočnil kroky k jeho zastaveniu, nekoná čestne a dopúšťa sa disciplinárneho previnenia.

*Rozhodnutie disciplinárneho senátu ČAK z 21. novembra 2008,
sp. zn. K 95/2008¹*



Dotknuté ustanovenia:

- § 16 ods. 2, § 17 zákona č. 85/1996 Sb., o advokácii
- čl. 4 ods. 1 a 3 a čl. 17 ods. 2 a 3 uznesenia predstaviteľstva Českej advokátskej komory č. 1/1997 Vestníka zo dňa 31. 10. 1996, ktorým sa stanovujú pravidlá profesionálnej etiky a pravidlá súťaže advokátov Českej republiky (etický kódex) v platnom znení (ďalej len „Pravidlá profesionálnej etiky“)
- **obdobné ustanovenia slovenských právnych predpisov:**
§ 18 ods. 2² zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii v platnom znení, § 14 ods. 2³ Advokátskeho poriadku SAK zo dňa 19. 6. 2010

Disciplinárny senát uznal disciplinárne obvineného advokáta za vinného z disciplinárneho previnenia, ktorého sa dopustil

tým, že

napriek tomu, že mu dňa 16. 8. 2006 poslal J. Č. čiastku 22 750 Kč ako plnenie na základe rozsudku okresného súdu a z údajov uvedených na poštovej poukážke bolo zrejmé, že ide o plnenie v prospech jeho klienta obchodnej spoločnosti F., a. s., podaním zo dňa 27. 11. 2006, doručeným príslušnému okresnému súdu dňa 4. 12. 2006 sa v zastúpení obchodnej spoločnosti F., a. s. ako oprávnenej, domáhal nariadenia exekúcie proti J. Č. ako povinnému, pričom v tomto návrhu

výslovne uviedol, že povinný do dnešného dňa z vyššie uvedeného titulu nič neuhradil,

čím porušil

§ 16 ods. 2 a § 17 zákona o advokácii⁴ v spojení s čl. 4 ods. 1 a 3 a čl. 17 ods. 2 a 3 Pravidiel profesionálnej etiky advokátov ČR.⁵
Podľa § 32 ods. 3 písm. c) zákona o advokácii disciplinárne obvinenému za to bolo uložené disciplinárne opatrenie – **pokuta** vo výške **3 000 Kč**.

Z odôvodnenia:

Disciplinárny žalobca podal proti disciplinárne obvinenému disciplinárnu žalobu pre skutok uvedený vo výrokovvej časti tohto rozhodnutia.

Disciplinárny senát z obsahu sťažnosti, priložených listinných dôkazov a z písomného vyjadrenia disciplinárne obvineného zistil, že disciplinárne obvinený ako právny zástupca obchodnej spoločnosti F., a. s. sa podaním zo dňa 27. 11. 2006 domáhal nariadenia exekúcie proti povinnému J. Č. na základe rozsudku okresného súdu, ktorým bolo sťažovateľovi uložené zaplatiť obchodnej spoločnosti F., a. s. čiastku 10 000 Kč s prísl., pričom v tomto návrhu disciplinárne obvinený výslovne uviedol, že povinný do dnešného dňa z vyššie uvedeného titulu nič nezaplatil.

Z kópie poštovej poukážky disciplinárny senát zistil, že sťažovateľ J. Č. už dňa 18. 6. 2006 poslal na adresu discipli-

nárne obvineného čiastku 22 750 Kč na úhradu istiny a príslušenstva, vrátane trov konania. Účel platby bol zrejmý, keďže na poštovej poukážke bolo uvedené, že ide o platbu v prospech obchodnej spoločnosti F., a. s.

Dňa 4. 12. 2006, teda takmer štyri mesiace po uskutočnení platby, podal disciplinárne obvinený návrh na nariadenie exekúcie s evidentne nepravdivým tvrdením, že povinný dosiaľ nič neuhradil. Na základe toho okresný súd uznesením zo dňa 2. 3. 2007 návrhu vyhovel a exekútor vydal exekučný príkaz a vyzval povinného k plneniu. Sťažovateľ opakovane poukazoval na to, že svoj dlh už zaplatil, a napriek tomu, že exekútor už uskutočňoval právne kroky k vykonaniu exekúcie, disciplinárne obvinený neurobil nič v prospech zastavenia exekúcie, hoci tak mal povinnosť urobiť, keďže práve jeho zavinením nastala táto situácia. K náprave zo strany disciplinárne obvineného došlo až na žiadosť právneho zástupcu sťažovateľa Mgr. K. C., navyše, s oneskorením niekoľkých mesiacov. Disciplinárne obvinený tým spôsobil, že sťažovateľovi boli strhnuté väčšie čiastky a boli mu spôsobené komplikácie, hoci boli následne odstránené.

Disciplinárne obvinený vo svojom písomnom vyjadrení k žalobe uviedol, že si je vedomý toho, že v tejto veci nezvolil správny postup a že v dôsledku nedostatočného zváženia všetkých relevantných skutočností v tejto veci konal spôsobom nie úplne vhodným. Nepoprel spáchanie skutku a oľutoval negatívne následky svojho nie úplne vhodného postupu, ktoré spôsobil sťažovateľovi. Disciplinárne obvinený ďalej uistil disciplinárny senát, že prijal dôsledné opatrenia, aby sa podobná situácia viac neopakovala a uviedol, že všetky náklady právneho zastupovania sťažovateľa uhradil právnomu zástupcovi sťažovateľa, čo tento aj potvrdil. Navrhol upustiť od potrestania.

Disciplinárny senát mal na základe vykonaného dokazovania jednoznačne preukázanú vinu disciplinárne obvineného pri danom skutku, pričom toto konanie po právnej stránke kvalifikoval ako porušenie § 16 ods. 2 a § 17 zákona o advokácii v spojení s čl. 4 ods. 1, 3 a čl. 17 ods. 2, 3 Pravidiel profesionálnej etiky advokátov ČR.

Pri rozhodovaní o druhu a výške disciplinárneho opatrenia disciplinárny senát prihliadol v neprospech disciplinárne obvineného na skutočnosť, že disciplinárne obvinený nepristúpil k náprave nepriaznivých následkov svojho pochybenia bez zbytočného odkladu, ale až po značne dlhej dobe po tom, čo nechal ďalej prebiehať exekučné konanie a až na výzvu právneho zástupcu sťažovateľa. Na druhej strane disciplinárny senát vzal do úvahy aj skutočnosť, že disciplinárne obvinený nebol dosiaľ disciplinárne trestaný a že svojím konaním prispel nakoniec k odstráneniu nepriaznivých následkov svojho konania. Vzhľadom na tieto skutočnosti a na celkovú menšiu závažnosť disciplinárneho previnenia disciplinárny senát považoval za primerané uloženie pokuty podľa § 32 ods. 3 písm. c) zákona o advokácii vo výške 3 000 Kč.

Rozhodnutie je redakčne krátené, upravované a doplnené o odkazy na citované ustanovenia pod textom.

Poznámky

- 1 Preložené a spracované z publikácie **Bulletin advokácie – Sbíрка kárných rozhodnutí České advokátní komory 2008 – 2009** (zvláštní číslo/květen 2010). Česká advokátní komora, Praha 2010, s. 73 -75
- 2 **§ 18 ods. 2 slovenského zákona o advokácii:**
„Advokát je povinný pri výkone advokácie postupovať s odbornou starostlivosťou, ktorou sa rozumie, že koná čestne, svedomito, primeraným spôsobom a dôsledne využíva všetky právne prostriedky a uplatňuje v záujme klienta všetko, čo podľa svojho presvedčenia považuje za prospešné. Pritom dbá na účelnosť a hospodárnosť poskytovaných právnych služieb.“
- 3 **§ 14 ods. 2 Advokátskeho poriadku SAK:**
„Vyjadrenie advokáta má byť vecné, neosobné a nesmie byť vedome nepravdivé.“
- 4 **§ 16 ods. 2 českého zákona o advokácii:**
„Pri výkone advokácie je advokát povinný jednať čestne a svedomito; je povinný využívať dôsledne všetky zákonné prostriedky a v ich rámci uplatniť v záujme klienta všetko, čo podľa svojho presvedčenia pokladá za prospešné.“
- 5 **čl. 4 ods. 1 Pravidiel profesionálnej etiky:**
„Advokát je všeobecne povinný poctivým, čestným a slušným chovaním prispievať k dôstojnosti a vážnosti advokátskeho stavu.“

§ 17 českého zákona o advokácii:

„Advokát postupuje pri výkone advokácie tak, aby neznižoval dôstojnosť advokátskeho stavu; za tým účelom je najmä povinný dodržiavať pravidlá profesionálnej etiky a pravidlá súťaže. Pravidlá profesionálnej etiky a pravidlá súťaže stanoví stavovský predpis.“

čl. 4 ods. 3 Pravidiel profesionálnej etiky:

„Prejav y advokáta v súvislosti s výkonom advokácie sú vecné, striedme a nie vedome nepravdivé.“

čl. 17 ods. 2 Pravidiel profesionálnej etiky:

„Advokát nesmie v konaní uvádzať údaje, ani navrhovať dôkazy, o ktorých vie, že sú nepravdivé alebo klamlivé, a to ani na príkaz klienta.“

čl. 17 ods. 3 Pravidiel profesionálnej etiky:

„Advokát je povinný v konaní konať poctivo, rešpektovať zákonné práva ostatných účastníkov konania a chovať sa k nim i k ostatným osobám zúčastneným na konaní tak, aby nebola znížená ich dôstojnosť ani dôstojnosť advokátskeho stavu.“

Právnu vetu a rozhodnutie preložila a spracovala
Mgr. Tatiana Frištková
advokátska koncipientka

Správa zo zasadnutia Stáleho výboru CCBE

Dňa 22. marca 2013 členovia slovenskej delegácie v CCBE Mgr. Bužek a Mgr. Lackovičová sa zúčastnili na zasadnutí Stáleho výboru CCBE v Bruseli.

CCBE vyslovila obavy z vplyvu, ktoré má pomerne vysoká fluktuácia sudcov Súdu EÚ v Luxemburgu na prácu súdu. Podľa názoru CCBE by členské štáty mali zvážiť personálne zmeny na sudcovských postoch, pokiaľ nie sú nevyhnutné a sudca sám netrvá na odchode z pozície. Vzhľadom na to, že práca sudcu je náročná, plné oboznámenie sa s agendou trvá dlhší čas a personálne zmeny majú negatívny vplyv na dĺžku konaní. CCBE sa chce formou listu obrátiť s touto obavou na vlády členských krajín.

Výbor CCBE pre vzdelávanie informoval, že Európska komisia pripravuje v roku 2013 pokračovanie pravidelného prieskumu a sumarizujúcich správ o Európskej odbornej justičnej príprave (European Judicial Training) formou dotazníkov. Prieskum je zameraný na vzdelávanie v oblasti práva EÚ alebo práva iných členských krajín pre právnické profesie. Je pozitívne, že Európska komisia sa obrátila na CCBE so žiadosťou o pripomienky k zneniu dotazníka zameraného na advokátov, pretože predošlá skúsenosť ukázala, že dotazníky je potrebné prispôbiť špecifikám vzdelávania jednotlivých profesií. Delegácie schválili znenie odpovede CCBE s pripomienkami k zneniu dotazníka.

Výbor CCBE pre právo obchodných spoločností informoval, že Európska komisia pokračuje aj v prieskume týkajúcom sa potreby regulácie cezhraničného premiestnenia sídla obchodných spoločností na európskej úrovni. Formou dotazníkov na národnej úrovni momentálne zisťuje názor na potrebu európskej legislatívnej úpravy, návrhy obsahu smernice a aktuálne bariéry prekážajúce spoločnostiam pri cezhraničnej zmene sídla.

Pracovná skupina CCBE pre jednotný etický kódex predložila návrhy pravidiel o mlčanlivosti a konflikte záujmov. Medzi delegáciami sa rozprúdila diskusia, či je snaha o zostavenie jednotného etického kódexu správnu cestou vzhľadom na diverzitu profesijných etických pravidiel. Niektoré delegácie vyslovili obavu, že prijatie záväzného etického kódexu by znamenalo zníženie štandardu a neistotu v krajinách s prísnejšou reguláciou. Delegácie podporujú prácu skupiny na tvorbe spoločných etických pravidiel, odporučili však zvážiť ich formu (napr. modelové pravidlá namiesto záväzného jednotného kódexu).

Výbor CCBE pre boj proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti upozornil na niektoré ustanovenia návrhu novej smernice Európskeho parlamentu a Rady o predchádzaní využí-

vaniu finančného systému na účely prania špinavých peňazí a financovania terorizmu, ku ktorým má z pohľadu advokácie výhrady pre obavy z ohrozenia princípu mlčanlivosti. Najzávažnejšie pripomienky sa týkajú oznamovacej povinnosti. Smernica ukladá povinným subjektom (t. j. aj advokátom) povinnosť oznámiť podozrivé transakcie finančnej spravodajskej jednotke, pričom „by mali“ existovať aj výnimky z tejto povinnosti (okrem iných aj pre poskytovanie právnych služieb v súvislosti so súdnym procesom). Toto znenie návrhu však podľa CCBE dáva členským štátom možnosť rozhodnúť, či budú výnimky z oznamovacej povinnosti rešpektovať. Nová smernica má reflektovať rozhodnutie Súdu EÚ v prípade Michaud. V zmysle predmetného rozhodnutia majú advokáti vzhľadom na princíp mlčanlivosti podozrivé transakcie oznámiť najskôr samosprávnej stavovskej organizácii, ktorá má po preskúmaní rozhodnúť, či budú informácie oznámené finančnej spravodajskej jednotke členského štátu. Smernica však ukladá povinnosť postúpiť informácie finančnej spravodajskej jednotke „urýchlene a v neprefiltrovannej podobe“. CCBE ako organizácia chrániaca princípy a záujmy advokácie návrh dôkladne analyzuje a pripomienky postúpi EÚ.

Na pôde CCBE sa okrem zasadnutia Stáleho výboru uskutočnil aj workshop na tému *Advokátske firmy – nové právne štruktúry?*. CCBE sa rozhodla zorganizovať workshop s cieľom vytvoriť priestor pre otvorenú diskusiu medzi delegáciami o otázkach, ktoré vyvstali počas rokovaní s Európskou komisiou o fungovaní smerníc týkajúcich sa advokácie.

Na začiatku stretnutia predseda CCBE a predsedníčka Výboru pre deontológiu ubezpečili prítomných zástupcov delegácií, že pozícia CCBE sa nemení a naďalej budú pri rokovaní s Európskou komisiou obhajovať zachovanie súčasného znenia advokátskych smerníc a prioritu ochrany základných princípov advokátskej profesie. Diskusia medzi delegáciami ukázala, že pre členské krajiny nie sú v praxi problematické otázky tradičných právnych foriem spolupráce advokátov. Členské štáty nemajú problém popri všeobecnej úprave v obchodnom práve prijať špeciálnu právnu úpravu pre obchodné spoločnosti advokátov, ak je to potrebné v niektorých otázkach, prípadne si upraviť osobitné podmienky pre registračný proces. Každá z členských krajín našla aj spôsob, ako sa vysporiadať s obmedzeným ručením pri niektorých typoch obchodných spoločností tak, aby boli naplnené požiadavky na profesionálnu zodpovednosť za škodu pri výkone advokácie. Predmetom diskusie bola aj otázka multidisciplinárnych profesijných združení. V mnohých členských krajinách advokátske komory aj samotní advokáti vynaložili veľa úsilia na pozitívnu prezentáciu svojej profesie, na snahu priblížiť advokáta ako odborníka pomáhajúceho občanom, chrániaceho výlučne záujmy klienta a nepodliehajúceho iným tlakom. Zákaz konfliktu záujmov je hlavným dôvodom, prečo väčšina členských štátov striktne odmieta kapitálovú účasť laikov v advokátskych obchodných spoločnostiach.

Mgr. Lucia Lackovičová

Odbor medzinárodných vzťahov, SAK

Bulletin advokacie prináša...

Vyberáme z čísla 3/2013 českého *Bulletinu advokacie*

JUDr. Radim Miketa, člen predstavenstva Českej advokátskej komory, sa v **Úvodníku** zamýšľa nad úlohou advokáta v súčasnom dynamickom legislatívnom prostredí, pričom akcentuje jeho univerzálnosť, ktorá ho odlišuje od iných subjektov, pôsobiacich často nie v súlade so zákonom.

V **Aktualitách** číslo prináša výzvu na navrhovanie kandidátov do orgánov Českej advokátskej komory, ktoré budú volené na sneme Českej advokátskej komory plánovanom na 11. októbra 2013, pričom lehota na doručenie návrhov sa končí 15. mája 2013 a uverejňuje pozvánku na konferenciu Karlovarské právnické dni, ktoré sa budú konať 12. až 14. júna 2013, spolu s anketovým lístkom na hlasovanie o najlepší právnický časopis v Českej republike a v Slovenskej republike v období 2012/2013.

V časti **Z českej advokácie** je obsiahnuté stanovisko výboru pre odbornú pomoc a ochranu záujmov advokátov zo 16. januára 2013, sp. zn. 440/VOPOZA/12-Pol./42, podľa ktorého ide o celkom jasnú právnu záležitosť, u ktorej možno pochybnosť a konanie bona fide vylúčiť s pravdepodobnosťou, ktorá hraničí s istotou, a naopak, možno na základe dostupných informácií vysloviť dôvodné podozrenie, že ide o úmyselné zneužitie práva v neprospech advokáta, ak vyšetrovateľ polície ČR so súhlasom dozorujúceho štátneho zástupcu začne trestné stíhanie advokáta za prečin podvodu podľa § 209 ods. 1, 3 českého trestného zákonníka pre skutok spočívajúci v súbežnom dojednaní podielovej odmeny advokáta a prijatí odmeny ustanoveného zástupcu súdom podľa vyhlášky č. 484/2000 Sb. v platnom znení. Ak je orgánom činným v trestnom konaní zrejme, že ide o civilnú záležitosť, v ktorej, navyše, proti advokátovi nie je uplatnený žiadny nárok, už vôbec nie žaloba a vec posúdil kárny senát kárnej komisie Českej advokátskej komory tak, že pre ten istý skutok advokáta právoplatne oslobodil a ďalej, ak je advokát bývalým vyšetrovateľom polície ČR a v tej istej zložke polície, ktorá vedie jeho trestné stíhanie pracoval osemnásť rokov a napriek jeho opakovaným podnetom na vylúčenie orgánov činných v trestnom konaní podľa § 30 českého trestného poriadku, ak sa osobne pozná so všetkými miestne pôsobiacimi policajtmi, štátnymi zástupcami, sudcami, nebolo o ich vylúčení z dôvodu zaujatosti rozhodnuté a navyše došlo k zaisťovacím úkonom trestného konania vo vzťahu k majetku advokáta, ale i klientskych prostriedkov na depozitných účtoch.

Rubrika tiež obsahuje disciplinárne rozhodnutie kárneho senátu kárnej komisie Českej advokátskej komory z 27. mája 2011, sp. zn. K 4/2011, podľa ktorého je disciplinárnym previnením advokáta, ak sudcom ustanovený advokát ako zástupca nekontaktuje klienta, vec s ním neprerokuje, a dokonca ho neinformuje o termíne súdneho pojednávania.

V rámci **Informácií a zaujímavostí** číslo okrem iného uverejňuje víťaznú prácu kategórie Talent roka súťaže Právnik roka 2012 od autora JUDr. Jakuba Morávka na tému *Model práva – vzťah práva a morálky*, zároveň pozýva na VI. ročník medzinárodného šachového turnaja *Advokát chess open Bratislava*, ktorý sa bude konať v dňoch 26. – 27. apríla 2013 v Bratislave. Rubrika tiež obsahuje správu z podujatia *Medzinárodná konferencia o histórii advokácie – sloboda advokácie v dejinách*, ktorá sa konala v Bratislave 30. novembra 2012.

Výber z judikatúry obsahuje rozsudok Najvyššieho súdu ČR zo 16. februára 2006, sp. zn. 4 Tz 4/2006, Zbierka súdnych rozhodnutí a stanovísk NS ČR, zošit 5/12, rozhodnutie č. 30, k odmene obhajcu za prevzatie obhajoby, podľa právnej vety ktorého skutočnosť, že nebola vykonaná prvá porada s klientom, nebráni obhajcovi, aby účtoval úkon podľa § 11 ods. 1 písm. b) advokátskeho tarifu. Číslo obsahuje aj rozsudok Najvyššieho súdu ČR zo 17. októbra 2012, sp. zn. 21 Cdo 2596/2011 – zjednocujúce stanovisko občiansko-právneho a obchodného kolégia Najvyššieho súdu ČR, k okamžitému skončeniu pracovného pomeru, podľa právnej vety ktorého útok na majetok zamestnávateľa, či už je priamy alebo nepriamy, spravidla už sám o sebe postačuje pre záver o obzvlášť hrubom porušení zamestnanca vyplývajúci z právnych predpisov vzťahujúcich sa k ním vykonávanej práci. Za takéto obzvlášť hrubé porušenie povinností možno považovať konanie zamestnanca, ktorý v evidencii zamestnávateľa vyznačí príchod do zamestnania, z pracoviska sa vzdialí, aby sa venoval svojim súkromným záujmom, potom vyznačí odchod z pracoviska a predstiera takto výkon práce pre zamestnávateľa.

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva je uverejnený rozsudok zo 6. decembra 2012 vo veci Michaud vs. Francúzsko, sp. zn. 12323/11, podľa právnej vety ktorého povinnosť advokáta oznamovať podozrenie z prania špinavých peňazí nepredstavuje neprimeraný zásah do povinnosti mlčanlivosti.

Výber z judikatúry ďalej jednou vetou obsahuje nález Ústavného súdu ČR z 22. 9. 2011, sp. zn. I. ÚS 14441/2011 k náhrade nákladov konania pri vysporiadaní spoločného majetku manželov, nález Ústavného súdu ČR z 12. júla 2011,

sp. zn. II ÚS 231/2010 k spoločnému majetku manželov – nákladom na oddelený majetok – úhradám medzi manželmi, uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 23. novembra 2011, sp. zn. Cdo 3711/2011 k vyporiadaniu spoločného majetku manželov – znehodnoteniu veci a uznesenie Najvyššieho súdu ČR z 12. januára 2012, sp. zn. 21 Cdo 4651/2009 k spoločnému členstvu manželov v družstve.

V prehľade novej **odbornej literatúry** sú uverejnené recenzie publikácií, knihy *Nový občanský zákonník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejících* od autorov Alexander J. Bělohávek a kol., knihy *Elektronické dokumenty v právní praxi* od autora Tomáše Lechnera, knihy *Vztah lékaře a pacienta z pohledu soukromého práva* od autora Tomáše Doležala, knihy *Na hranicích práva. Soudcovské eseje* od autora Ludvíka Davida, knihy *Historia Adwokatury* od autorov Adama Redzika a Tomasza J. Kotlinskeho.

Rešerše odborných článkov uverejnených v iných periodikách obsahujú článok *Stalking – prvá skúsenosti* od autorky Mgr. et Mgr. Moniky Horákovéj, uverejnený v časopise *Trestnoprávní revue* č. 10/2012, s. 221 – 224, článok *Volebné právo väzňov: zelená je teória, šedý je strom života* od autorov JUDr. PhDr. Mareka Antoša, Ph.D. a Jakuba Drápala, uverejnený v časopise *Trestnoprávní revue* č. 10/2012, s. 224 – 230 a článok *Povinnosť zdravotníckych pracovníkov poskytovať zdravotnú starostlivosť v súlade s profesijnými štandardami alebo analýza pojmu „lex artis“* od autora JUDr. Tomáša Doležala, Ph.D., LL.M., uverejnený v časopise *Právník* č. 7/2012, s. 771 – 785.

Príspevky z odbornej teórie a praxe sú venované nasledovným problémom:

Mgr. Jan Balarin, prof. JUDr. Luboš Tichý

Kolektívna ochrana procesných práv v ČR: sen alebo skutočnosť?

(Návrh právnej úpravy a jeho odôvodnenie)

Autori v úvode článku uvádzajú skúsenosti z Európy s podávaním skupinových žalôb, akcentujú, že okrem Českej republiky, spomedzi jej susedných krajín absentuje koncepcia kolektívneho presadzovania práv už len v Slovenskej republike. Zámerom autorov je predstaviť konkrétny scenár procesnej ochrany kolektívnych záujmov v českých podmienkach, vrátane návrhu riešenia a odôvodnenia svojich záverov. Venujú sa základom kolektívneho procesu, situácii v českom práve, podobám kolektívneho procesu. Navrhujú, ako by mala de lege ferenda úprava kolektívneho procesu v Českej republike vyzeráť. Uzatvárajú, že bez ohľadu na sympatie ku kolektívnemu procesu je zrejme, že Česká republika sa tejto problematike zrejme nevyhne.

doc. JUDr. Mgr. Jiří Herczeg, Ph.D.

Účasť médií na konaniach súdov a právo na spravodlivý proces

V súvislosti s priamymi prenosmi zo súdnych konaní v Českej republike sa autor venuje právnej úprave verejnosti súdneho konania v Českej republike a nastavení medzí pre informácie

o trestnom konaní. Venuje sa prístupu médií na konanie súdu, judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva v tejto oblasti, situácii v Nemecku (kde platí absolútny zákaz vykonávania obrazových a zvukových záznamov počas súdneho konania), vrátane spravodajstva mimo súdneho konania, prenosom z konania pred nemeckým Spolkovým ústavným súdom (kde sú na rozdiel od všeobecných súdov televízne a rozhlasové prenosy, ako aj obrazové a zvukové záznamy umožnené na účely ich uverejnenia). V závere ešte porovnáva situáciu v USA, kde o prítomnosti kamier rozhoduje vždy sudca, pričom prenos zo súdneho pojednávania nie je ničím neobvyklým. Uzatvára, že fotografovanie a obstarávanie obrazových a zvukových záznamov zo súdnych pojednávania zasahuje do plynulosti konania a malo by byť zakázané.

JUDr. Václav Vlk

Kedy sa končí konanie pred súdom

Autor sa venuje vlastnej skúsenosti v súvislosti s doručovaním, kedy súd skôr vydanom chybnom uznesení doručoval opravné uznesenie o kasačnej sťažnosti, ktoré už ale nedoručoval jeho právnenému zástupcovi, ale priamo jemu a ostatným účastníkom konania. Upozorňuje na právnu úpravu právneho zastúpenia advokátom, podľa ktorého sa plná moc pre právnu pomoc končí, keď sa skončí právna pomoc, teda vysporiadaním celej veci, pretože to klient žiada (s odkazom na § 1 ods. 2 zákona č. 85/1996 Sb. a § 25 ods. 1 zákona č. 99/1963 Sb).

Mgr. Miloš Zbránek

Má byť spravodlivosť pokiaľ možno spravodlivá?

V úvode autor príspevku popisuje situáciu vo vymáhaní pohľadávok vo vývoji po novembri 1989. Následne sa venuje modelovému príkladu uplatnenia neuhradenej pohľadávky na súde v súvislosti s úhradou súdneho poplatku a problematike jeho vrátenia a náhradou nákladov konania (obzvlášť v prípade právneho zastúpenia) s ohľadom na vývoj súdneho konania (resp. v súvislostiach s konkurzným konaním na dlžníka). Ako príklad uvádza rozhodnutie Vrchného súdu v Prahe 12 Cmo 223/2011, v ktorom súd zmenil prvostupňové rozhodnutie tak, že žalovanému priznal nárok na náhradu nákladov konania vrátane konania odvolacieho (prvostupňový súd zastavil po späť vzatí žaloby konanie zastavil a o nákladoch konania rozhodol s odkazom na § 150 českého Občianskeho súdneho poriadku. Rozhodnutie odvolacieho súdu vníma autor ako prípustný výklad ustanovení českého občianskeho súdneho poriadku, z pohľadu práva na spravodlivý proces ho však vníma ako hlúposť, resp. nemravnosť, prípadne oboje.

Spracoval: JUDr. Peter Kalata
kancelária SAK

DO VAŠEJ KNIŽNICE

Notárstvo na Slovensku 1874 – 1993

MIKL, M.: **Notárstvo na Slovensku 1874 – 1993**Ivan Riabič – IVART pre Notársku komoru
Slovenskej republiky, Martin, 2012, 213 strán

Reprezentatívna publikácia *Notárstvo na Slovensku* JUDr. Mariána Mikla, ktorá vyšla pri príležitosti 20. výročia slobodného notárstva na Slovensku, predstavuje prvé podrobné knižné spracovanie dejín notárskeho povolania na našom území od prijatia zákona o kráľovských verejných notároch v roku 1874 až po slobodné kreovanie notárskeho povolania v roku 1993. Vydanie publikácie iniciovala Notárska komora Slovenskej republiky vedená, ako píše v predslove ku knihe knihy JUDr. Karol Kovács – prezident Notárskej komory Slovenskej republiky, snahou *oboznámiť širšiu verejnosť s dejinami slovenského notárstva, aby spoznala podstatu notárskej profesie, čo zároveň pomôže odbúrať nesprávne stereotypy, ktoré ešte aj v dnešných časoch prevládajú pri náhľade na notárske činnosti.*

Autor JUDr. Marián Mikl, krátko predstavený v publikácii notárkou JUDr. Magdalénou Valušovou, ako *nestor slobodného notárstva na Slovensku, iniciátor a jeden z hlavných tvorcov právnych predpisov a inštitucionalizovania súčasnej podoby slovenského notárstva a legenda svojho odboru*, zasvätil svoj život notárstvu. Od roku 1977 pracoval ako štátny notár na Štátnom notárstve v Martine, od roku 1993 je notárom v Martine, po vzniku Notárskej komory Slovenskej republiky pôsobil ako jej viceprezident a člen Prezídia.

Monografia mapujúca časový úsek histórie notárstva od roku 1874 po rok 1993 je vnútorne členená na dve časti a 6 kapitol. Prvá časť sa zaoberá jednotlivými časovými úsekmi dejín notárstva: *Kráľovskí verejní notári v období rokov 1874 až 1918* (1. kapitola), *Vývoj notárstva na Slovensku a Podkarpatskej Rusi v období rokov 1918 až 1948* (2. kapitola), *Notárstvo za komunistického režimu* (3. kapitola) a *Konštituovanie notárstva ako slobodného povolania po roku 1989* (4. kapitola). Druhá časť sa venuje prierezovo dvom špecifickým témam, ktorými sú *Odmena notára a notárske poplatky* (5. kapitola) a *Disciplinárne konanie v rokoch 1874 až 1993* (6. kapitola). V závere je kniha doplnená krátkym životopisom autora, cudzojazyčným resumé a prehľadom literatúry a prameňov.

Autor v jednotlivých kapitolách podáva výklad základných medzníkov vývoja notárstva daných období. Odborne výstižne a pritom prístupnou formou vytvára plastický obraz jednotlivých dejinných etáp vývoja notárstva v kontexte vývoja spoločnosti. Neobmedzuje sa pritom iba na základné predpisy upravujúce postavenie notára, ale jeho výklad na-

chádza súvislosti aj s inými právnymi normami a dobovou právnou úpravou v zahraničí. Vysvetľuje postavenie, význam a právomoci notára, ale aj osudy a postavenie stavovskej samosprávy. Približuje osudy notárstva nielen na území dnešného Slovenska, ale i osudy notárov na Podkarpatskej Rusi v časoch 1. ČSR, či na anektovanom území po Viedenskej arbitráži. Osobitne pútavo je popísané konštituovanie slobodného notárstva po roku 1989, vznik komory, jej medzinárodné uznanie a príprava nového zákona o notároch. Zaujímavou je i kapitola venovaná vývoju disciplinárneho konania, ktorá nielen objasňuje pojem disciplinárneho previnenia, ale je ilustrovaná i konkrétnymi prípadmi z minulosti a vysvetľuje postavenie Disciplinárneho súdu pre verejných notárov (pôsobil pri Vrchnom súde v Bratislave, mal 5 členov, z toho dvoch notárov delegovaných komorou).

Monografia však zaujme čitateľa nielen obsahovo bohatou textovou časťou, ale aj mimoriadne príťažlivou grafickou úpravou, do ktorej zaodel text Mgr. Ivan Riabič. Priebežne sú v texte zaradené reprodukcie notárskych listín s odtlačkami pečiatok a pečatí notárov (predvolania, zápisnice, zmluvy, či korešpondencia notárov navzájom alebo s komorou), ale aj titulné strany právnych predpisov o notároch, či zoznamy notárov (1938, 1981), pochádzajúce zo zbierky autora a archívu Notárskej komory Slovenskej republiky. Dobové reálie približujú aj reprodukcie poštových známok, dobových platiel, úradných novín, či fotografie pečatidla, písacieho stroja, pomníka notára, ktoré čitateľa vtiahujú do jednotlivých období. Grafická časť plní pritom nielen ilustračnú, ale i informačnú funkciu, a to jednak tým, že umožňuje poznať grafickú úpravu a podobu historických listín vytvorených notármi (ktorá je sama významným svedectvom o práci notárov v minulosti) a jednak tým, že všetky dobové dokumenty sú graficky spracované tak, že dovoľujú čitateľovi oboznámiť sa s ich obsahom. Čitateľ tak neodolá pokušeniu pokračovať v čítaní autorovho textu čítaním jednotlivých listín, ktoré majú doplňujúcu výpovednú hodnotu (listiny sú citlivo, ale bez narušenia ich vzhľadu anonymizované). Práve tieto informácie podané „bez komentára“ autora umožňujú dotvoriť si predstavu o jednotlivých etapách histórie notárstva (napr. turbulencie svetovej vojny, začiatky etapy socializmu). Prostredníctvom reprodukcií notárskych listín spoznáva čitateľ aj prácu a mená niektorých notárov – dr. Samo Galanda –



notár v Turčianskom Sv. Martine, dr. Jur Janoška – notár v Trnave, dr. Ladislav Štefánik – notár v Spišskej Novej Vsi (brat M. R. Štefánika), dr. Viktor Dušek – notár v Bratislave, dr. Vladimír Daxner – notár v Rimavskej Sobote...

Notárstvo a advokácia, ako klasické právnické povolania, existovali mnoho rokov popri sebe a vzájomne sa ovplyvňovali a dopĺňali. V niektorých dejinných etapách čelili podobným problémom, samospráva oboch povolani musela vybojovať svoj boj o vzkriesenie, aby obe tieto povolania boli dnes slobodné. Poznať históriu notárstva popri histórii advokácie je preto obohacujúce i pre advokátov.

Ako v predslve k monografii napísal JUDr. Karol Kovács: *notár je základnou zložkou výkonu právnej prevencie v rámci úloh štátu na úseku výkonu spravodlivosti, je predstaviteľom pokojnej a dobrovoľnej realizácie práva, poskytuje spravodli-*

vosť a právnu bezpečnosť v normálnom právnom živote v čase, keď sa právne vzťahy tvoria. Recenzovaná publikácia nielen pripomína túto skutočnosť a prispieva k budovaniu stavovskej hrdosti notárov, ale v širšom kontexte významným spôsobom prispieva k mapovaniu dejín práva a právnických profesií u nás.

Vysoká obsahová úroveň i grafická úprava zaraďuje monografiu k najlepším právno-historickým dielam publikovaným na Slovensku. Publikácia JUDr. Mariána Mikla je tak pripravená zaujať dôstojné miesto v knižnici každého slovenského právnika či historika, ktorý z nej môže čerpať poučenie o minulosti právnictva na Slovensku.

JUDr. Peter Kerecman, PhD.
advokát

Historická mozaika

O predchádzajúcich dnešných advokátov, řečníčích či přímluvčích (vorspreche) pojednává jedenadvacátá kapitola čtvrté knihy *Míšeňské právní knihy* z let 1357/8 – 87. Tato významná německá právní kniha vycházela ze *Saského zrcadla* a ovlivnila městské právo v řadě zemí střední Evropy. Podle jejích ustanovení se mohl stát řečníkem v podstatě jakýkoliv muž, s výjimkou kněží a osob nemanželského původu. Ženy byly z řečnictví vyloučeny. Účastník soudního řízení nemusel být povinně zastoupen, mohl si však naopak zvolit zástupce s generálním zmocněním. Ten, kdo byl požádán, aby poskytl právní pomoc, nemohl odmítnout. „Pokud někdo nesouhlasí se slovy svého řečníka, řečníkova slova ho nepoškodí“, uvádí se též v *Míšeňské právní knize*, jejíž vědeckou edici zpracovali Vladimír a Libuše Spáčilovi (Olomouc, Nakladatelství Olomouc, 2010).

Slavný americký advokát Clarence Darrow (1857 – 1938) proslul nejen obhajobou Johna T. Scopesa, obžalovaného státem Tennessee za výuku evoluční teorie, a kritikou Rooseveltova Nového úřadu, ale i celou řadou trestních obhajob, úzce souvisejících s ochranou lidských a základních práv. Již v roce následujícím po zmiňovaném procesu, v němž se postavil proti náboženskému fundamentalismu, se ujal obhajoby Dr. Ossiana Sweeta a jeho deseti černošských druhů, obžalovaných z vraždy člena organizace Water Works Improvement Association, jež byla pobočkou Ku Klux Klanu. Darrow přesvědčil porotu o tom, že se nejednalo o vraždu, ale nutnou obranu v situaci, kdy skupina bílých rasistů začala ničit Sweetův dům a jeho okolí. V závěrečné řeči Darrow mi-

mo jiné řekl, že „mluví za milion černochů, kteří mají důvěru a naději v instituce této země“.

Podmínkou pro zápis do seznamu kandidátů advokacie bylo v období prvé republiky i československé občanství. Aplikace § 11 zák. č. XXXIV/1874 přinášela zprvu problémy. „Z toho, že sa žiadateľ uchádzal o službu maďarského štátneho podniku, ešte nenásleduje, že by si bol optoval štátne občianstvo maďarské a žiadosť jeho, aby bol zapísaný do soznamu kandidátov advokátství, nemôže byť zamietnutá z tohoto dôvodu“, rozhodl tak napríklad dne 24. 8. 1921 Nejvyšší soud.

Příručku *Die Advokatur in der Türkei* vydal v roce 1908 u vydavatele Wagnera v Innsbrucku Vladimír Pappafalva. Autor zde popsal nejen vývoj a současnost turecké advokacie, ale pojednal také o tehdy platném tureckém občanském zákoníku a o soudní organizaci a procesním právu. K poskytování právní pomoci ve věcech civilních a obchodních byl v Turecku zásadě oprávněn každý, pouze v trestním řízení mohl být obhájcem jen autorizovaný advokát. Takovým advokátem se v osmanské říši přitom mohl stát již jednadvacitiletý muž, který složil úspěšně advokátní zkoušku. Publikace, která byla vydána právě v roce rakousko-uherské anexe Bosny a Hercegoviny, nasvědčuje zvýšenému zájmu o právní poměry v Turecku, které o osm let později stálo po boku habsburské monarchie v I. světové válce.

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

Bulletin slovenskej advokácie

CENNÍK INZERCIE NA ROK 2013

Ceny a rozmery uvedené na schémach platia pre vnútorné strany čísla.

Druhá strana obálky

Vodorovná polovica strany 210 x 147 mm + 3 mm dookola na orez 800 eur

Celá strana 210 x 297 mm + 3 mm dookola na orez 1 600 eur

Pre 2. stranu obálky nie je rozhodujúca farebnosť inzerátu.

Celostranová inzercia má na 2. strane obálky prednosť pred polstranovou.

Tretia strana obálky – detto ako 2. strana obálky.

Štvrtá strana obálky

Výlučne **celá strana** 210 x 297 mm + 3 mm dookola na orez 2 400 eur

Pre 4. stranu obálky nie je rozhodujúca farebnosť inzerátu.

Zľavy pri opakovanom obsadení tej istej inzertnej plochy

Opakovaným obsadením sa rozumie **vopred** ohlásený počet, veľkosť, farebnosť a umiestnenie inzerátu. Samotný obsah sa pritom môže meniť, ak inzerent dodáva definitívne spracovaný tlačový podklad. Za opakovanie sa považuje **aj znovuobjednanie toho istého inzerátu** do nasledujúceho čísla, aj keď bolo ohlásené dodatočne; zľava za prvé uverejnenie sa započíta.

2 uverejnenia 5 %

3 uverejnenia 10 %

4 a viac uverejnení 15 %

Vkladaná inzercia – 0,20 eura/ks

Ide o distribúciu **inzerentom dodaných tlačovín** spolu s bulletinom.

Maximálna veľkosť je formát A4.

Riadková inzercia sa neuverejňuje. Výnimkou sú žiadosti o zamestnanie advokátskych koncipientov a praktikantov, ktoré sú zverejňované a praktikantov, ktoré sú zverejňované v samostatnej kapitole čísla zadarmo.

Špeciálny inzerát výlučne pre advokátov, advokátske kancelárie a firmy, ktorého účelom je **ponuka práce pre koncipienta/koncipientku**, má jednotnú úpravu, rozmer štvrtiny strany (kvadrant), sa zverejňuje za režijnú cenu 17 eur.

Podklady

Podklady inzerátu sa prijímajú výlučne v elektronickej podobe, definitívne spracované pre tlač vo formátoch PS, EPS, PDF, JPG, TIF... Musia spĺňať technické parametre na požadovanú kvalitu tlače (nedegradované fotografie s rozlíšením cca 300 dpi, farebnosť v CMYKu, texty v krivkách a pod.). Pri osobitnej požiadavke na vernosť reprodukcie musí inzerent dodať nátláčok inzerátu v skutočnej veľkosti. Materiál na vkladajúcu inzerciu si zabezpečí inzerent sám a doručí ho priamo do firmy, ktorá finalizuje bulletin. Inzerent zodpovedá za obsah inzerátu i za kvalitu dodaných podkladov.

Ceny sú uvedené bez DPH 19 %.

Štvrtina strany
– kvadrant
83 x 123 mm
(š x v)

čb 170 eur
cmyk 300 eur

Štvrtina strany – vodorovný pás
172 x 60 mm (š x v)

čb 170 eur
cmyk 300 eur

Vodorovná
polovica strany
spadavka
210 x 145 mm
(š x v)
+3 mm dookola na orez

čb 370 eur
cmyk 660 eur

Vodorovná
polovica strany
zrkadlo
174 x 123 mm
(š x v)

čb 340 eur
cmyk 600 eur

Zvislá
polovica strany
zrkadlo
83 x 254 mm
(š x v)

čb 340 eur
cmyk 600 eur

Zvislá
polovica strany
spadavka
101 x 297 mm
(š x v)

+3 mm dookola na orez

čb 370 eur
cmyk 660 eur

Celá strana
zrkadlo
174 x 254 mm
(š x v)

čb 680 eur
cmyk 1 200 eur

Celá strana
spadavka
210 x 297 mm
(š x v)
+3 mm dookola na orez

čb 740 eur
cmyk 1 320 eur

bulletin slovenskej advokácie

Recenzovaný právnický časopis SAK
Vychádza desať ráz do roka
(8 riadnych čísel a dve dvojčísla)
Náklad 5 400 ks

Redakčná rada:

JUDr. Jozef Brázdil (predseda)

JUDr. Peter Kerecman, PhD. (podpredseda)

JUDr. Ing. Imrich Flassik (čestný podpredseda)

Mgr. Marek Benedik

doc. JUDr. Milan Ďurica, PhD.

JUDr. Zuzana Ďurišová

doc. JUDr. Svetlana Ficová, CSc.

JUDr. Roman Hošovský

JUDr. Marek Kordík, PhD., LL.M.

JUDr. Ondrej Mularčík

prof. JUDr. Oľga Ovečková, DrSc.

JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M.

JUDr. Alexander Škrinár, CSc.

JUDr. Marek Števček, PhD.

JUDr. Andrea Tomlainová, PhD.

prof. JUDr. Peter Vojčík, CSc.

Výkonná redaktorka:

PhDr. Nad' Ondrišová, tel.: 02/5296 1236

ondrisova@sak.sk

Administrácia:

Darina Stračinová, tel.: 02/5296 1556

darina.stracinova@sak.sk

Sídlo redakcie:

SAK, Kolárska 4, 813 42 Bratislava

tel.: 02/5296 1556, 5296 1236

fax: 02/5296 1554, 5292 4056

Vizuálna koncepcia:

Ladislav Blecha

Predtlačová príprava:

Helondia, s. r. o., Bratislava

Tlač:

Print Hall, s. r. o., Bratislava

Objednávky bulletinu a inzercie:

Kancelária SAK

Kolárska 4, 813 42 Bratislava

fax: 02/5292 4056, 5296 1554

reg. č. MK SR: 4161/10

ISSN 1335-1079

Uzavierka odbornej časti: 9. 4. 2013

Uzavierka redakčnej časti: 19. 4. 2013

Toto číslo vyšlo 13. 5. 2013

Pokyny pre autorov odborných článkov

1. Do redakcie treba poslať rukopis (v elektronickej podobe), ktorý nebol publikovaný v inom periodiku.
2. Treba uviesť meno a priezvisko autora (autorov), vedecké a akademické hodnosti, povolanie, adresu pracoviska a trvalého bydliska, rodné číslo, kontakty (telefónne číslo, e-mailovú adresu).
3. Titulok príspevku má byť krátky, vecný, výstižný. Pri dlhších príspevkoch sa odporúča krátky úvod (perex) objasňujúci výber témy. Dlhý text je vhodné členiť medzitulkami.
4. V texte treba dôsledne dbať na presnú identifikáciu osôb a inštitúcií. U osôb nasleduje po akademických tituloch meno a priezvisko, v prípade potreby i vedecká hodnosť. Ak nie je známy slovenský prepis zahraničných hodností alebo ich uvedenie nie je podstatné vzhľadom na informačnú a protokolárnu potrebu, tak ich možno vynechať. Názvy zahraničných a medzinárodných inštitúcií sa uvádzajú v plnom pôvodnom názve (prípadne so skratkou v zátvorke). Ak existuje zaužívaný slovenský prepis, treba ho dôsledne používať, inak je potrebný čo najpresnejší preklad do slovenčiny.
5. Poznámky v texte treba označovať číslom bez zátvorky a bez bodky. Pri citovaní bibliografických údajov treba dodržať nasledovnú schému:
Priezvisko1, M. – Priezvisko2, M.: **Názov diela. Prípadný podtitul.** Miesto vydania : Vydavateľ, ROK, s. XY.
6. Autor pripojí krátku **anotáciu** v rozsahu do 600 znakov vrátane medzier, v ktorej zhrnie problematiku článku, svoje stanoviská a vývody. Redakcia zabezpečí preklad anotácie do angličtiny a nemčiny.
7. Autor tiež napíše **stručnú informáciu** o svojom aktuálnom odbornom pôsobení a prípadne o iných skutočnostiach, ktoré považuje za dôležité v súvislosti s obsahom článku. Pripojí tiež **fotografu**, ktorá bude spolu s informáciou uverejnená na prvej strane príspevku v graficky odčlenenej ploške. Rozmer fotografie má byť aspoň 300 × 360 pixelov (to zodpovedá rozmeru 25 × 30 mm pri tlačovej kvalite).
8. Maximálny odporúčaný rozsah odborného článku je 34 000 znakov vrátane medzier, čo zodpovedá cca 6 stranám v bulletine. Maximálny odporúčaný rozsah recenzie, poznámky, správy z podujatia, úvahy na aktuálnu tému a pod. je 4 500 znakov vrátane medzier. K recenzii je potrebné dodať sken obálky knihy.
9. O zaradení príspevku do konkrétneho čísla a výške autorského honoráru rozhoduje redakčná rada Bulletinu slovenskej advokácie. Vyslovuje sa k obsahu a forme spracovania príspevku, prípadne konzultuje s autorom možné úpravy a doplnky. Môže požiadať autora o skrátenie príspevku alebo rozdeliť dlhý článok do viacerých čísiel. Vyhradzuje si tiež právo uverejniť svoj kolektívny názor k publikovanému príspevku.
10. Redakcia bulletinu si vyhradzuje právo upraviť názov príspevku, medzitulky, vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a technické úpravy.
11. Tesne pred publikovaním dostane autor svoj príspevok na odsúhlasenie redakčných zásahov a na prípadné doplnenie a aktualizáciu. Autorizovaný príspevok sa uverejní bez ďalších redakčných zásahov.
12. Príspevky sa uverejňujú na základe písomného súhlasu autorov na osobitnom redakčnom formulári. Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.

INZERCIA
sa v elektronickej verzii nezobrazuje